

Zer~nolako Euskal Unibertsitatea?

bigarren aldiko ibilbidearen abiapuntuan bertan, *Jakin* aldizkariak Euskal Unibertsitatearen gaia plazaratu zuen. 1977. urtea zen, eta gaia pil-pilean zegoen. Arazo bizienetako bat zen zer-nolakoa behar zuen sortzear zegoen unibertsitateak. Sortuko dena Euskal Herriko Unibertsitatea da, ez Euskal Unibertsitatea.

Lehen zenbaki hartatik 25 urte igaro dira, eta orduan eskakizun zena orain ere eskakizun eta eginkizun da, euskal unibertsitatea, alegia.

Euskal Unibertsitatearen definizioak zehaztaperen eta kolore desberdinak izan ditu urte hauetan guztietan. Guk hemen, elkar ulertze aldera, definiziorik oinarritzkoena edo arruntena hartuko dugu abiapuntu gisa: euskaraz ari-tuko den unibertsitatea da Euskal Unibertsitatea.

Duela 25 urte atera genuen zenbaki monografiko hura gogoan, gaiak ez du gaurkotasunik galdu. Ildo horretatik, euskal unibertsitatearen egitasmoaren egingarritasunaz, onuragarritasunaz eta proiektuaren izaera eta estrategiaz iritzia eskatu dugu. Galdeketa hau berrogei bat lagunen artean zabaldu dugu: horien artean daude Euskal Herriko unibertsitateetako errektore izan diren eta diren euskaldun guztiak, unibertsitateetako euskara arduradun izan diren eta diren guztiak, UEUko zuzendari guztiak, eta horiekin batera hainbat gizarte-eragile (sindikatuak, hezkuntza munduko erakundeak) eta komunikabideetan-eta

gai honen inguruan iritzia plazaratu duten beste asko. Azkenean, hogeita zortzi erantzun jaso ditugu guztira.

Ondoren, aditu horiei egin dizkiegun hiru galderak datoz:

- 1.- Egingarritasuna. Euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea eraikitzeko gai al gara? Era guztietako baldintzak kontuan hartuz: akademikoak, jakina, baina baita ere juridikoak, ekonomikoak, sozialak, politikoak, demografikoak...
- 2.- Onuragarritasuna. Onurak eta abantailak aipatzen dituzte batzuek: irakaskuntza sistema osatu eta burutzea, euskal hezkuntza komunitatearen premiei erantzutea... Joerazko a riskuak edo kalteak seinalatzen dituzte beste batzuek: ghettoa, EHU euskal irakaslez hustutzea... Zer azpimarrituko zenuke zuk?
- 3.- Izaera eta estrategia. Nolakoa beharko luke, zein izaera eta zein helburu izango lituzke, eta nola bideratu beharko litzateke? Bestela esanda: publikoa, pribatua, bestelakoa?; indarrean dagoen unibertsitaterekin bati lotua, autonomoa?; osoa, berezitua?; eraikin konbentzionallean kokatua, birtuala?;...

AEK

1.- Aldez aurretik, azpimarratu behar da AEKren ikuspegia berezi samarra dela. Jakina denez, helduen euskalduntze alfabetatzea da AEK-k jorratzen duen arloa, hau da, pertsona nagusiei euskara irakatsi eta euskaldunak euren hizkuntzan alfabetatzea. Beraz, begi-bistakoa da AEKren zeregina irakaskuntzaren arloan kokatzen dela bete-betean, eta, hortaz, euskal irakaskuntzarekin zerikusia duen oro interesgarria zaio AEKri. Euskal unibertsitatearen auzia ez da salbuespen bat, eta, horregatik, interes handiz ikusten ditugu euskal unibertsitatea abian jartzeko egindako ahalegin guztiak. AEK UEUko partaidea da aspalditik, Ikasgu Nagusiaren egitasmoaren inguruan lanean aritu da hasiera-hasieratik, eta euskal unibertsitatea helburu izan duten eta duten ahalegin guztietan bere ekarpen xumea egiten saiatu da orain arte, 2002ko hasieran aurkeztu zen plataforma legegilearen kasuan, barbarako. Hala ere, argi dago AEKren lehentasunak beste batzuk direla; guk jorratzen dugun irakaskuntza-mota ez dagokio zehatz-mehatz unibertsitate-ereduari eta, beraz, unibertsitatearekiko gure harremana tangenziala da. Irakasleriaren prestakuntza edo titulazioa bezalako gaietan oso lagungarria suerta daiteke harreman hori; eta, jakina, euskararen normalizatorako onuragarria den neurrian, interes handiz ikusten ditugu euskarazko unibertsitatea lortzera zuzendutako urratsak oro, baina kanpotik luzatutako soa da gurea, eta hala izan behar da ezinbestez.

Beraz, gu ez gara adituak, eta zaila egiten zaigu fruitua behar bezain heldua dagoen baloratzea. Ekimen legegilearekin gertatu denak eta joan den abenduan Alderdi Popularrak onartu zuen LOU lege berriak erakusten bide dute oztopo politiko eta juridikoak oraindik ere handiak direla. Hala ere, euskal gizarteak oro har, eta euskalgintzak bereziki, behin baino gehiagotan erakutsi du oztopo

guztiak gainditzeko edo saihesteko gauza dela, aurrera egiteko erabaki irmoa hartuz gero. Frankismoaren garaietatik euskalgintzak jakin du legalitateak uzten zituen zirrikitu eta hutsune guztiez baliatzen bizirik iraun eta aurrera egiteko. Hor dago gakoa: ea benetan euskal jendarteak, instituzioek, irakaskuntza-munduko agenteek euskarazko unibertsitatea eraikitzea lehentasuntzat hartzen duten, eta zeregin horretan noraino inplikatzeko prest dauden. Teknologia berrien garapenak, mugaz gaindiko unibertsitate-egitasmoek, goi-mailako irakaskuntza ulertzeko modu berriak, Katalunian izandako esperientziek erakusten digute marko juridikoek ezarritako mugak gorabehera gauza asko egin daitezkeela horretarako borondate eta erabakitasuna egonez gero.

- 2.- AEKren iritziz, euskal unibertsitatea guztiz onuragarria izango litzateke euskal irakaskuntzaren eta euskararen beraren normalizazioa lortze aldera. Goian aipatzen diren abantaila guztiez gain, AEKren ikuspegi espezifikotik begiratuta, bestelako onurak ere topatzen dizkiogu: euskal profesionalak (gure kasuan, euskara irakasle trebatu eta jantziak) sortzeko bide ezin hobeia izango litzateke, irakasleen etengabeko prestakuntzan eta gaurkotzean izugarri lagunduko luke, ikerkuntzari bultzada ederra emango lioke, testugintzan eta ikas materiala sortzekotan aurrerapauso itzelak emango genituzke eta, maila sinbolikoan, euskal komunitatearen eta hizkuntzaren prestigioa sendotu eta euskara ikasteko motibazioa indartuko luke. Arriskuak ere badaude, noski, gauza guztietan bezala, baina euskarazko unibertsitatearen aldean eskaintzen zaizkigun alternatibak ere arriskuz josiak daude. Esperientziak erakusten digu elebitasunaren ereduak (euskara erdararen baten aldamenean/menpean jartzea) porrot egin duela, eta prentsa dugu horren adibiderik argiena: elebidunak izateko bokazioz jaio ziren komunikabideetan, erdarak bere nagusitasuna indartu du eta euskara apaingarri edo kontzientzia-lasaigarri soila izatera mugatu da. Soilik euskarazko prentsaren esparrutik abiatuta lortu dugu arlo horretan ere gure hizkuntzaren normalizazioan aurrera egi-

tea. Eta unibertsitateari gagozkiola, antzeko zerbait esan dezakegu.

Ghettizazio arriskua aipatzen dute batzuek, bai eta gaur egungo unibertsitate-irakaskuntza hizkuntza bakar batean baino gehiagotan garatu behar dela ere. Azken hori egia ukaezina da, baina aurrekoa bezain egia da ustezko eleaniztasun horren atzean erdaren nagusitasuna bermatzeko eta mozorrotzeko trikimailua aurkitu nahi duela zenbaitek. Gure ikasleek hizkuntza bat baino gehiago jakin beharko dute, jakintza zientifiko modernoaren iturritik bitartekaririk gabe edango badute; baina hori ezin da aitzakia izan gure hizkuntzaren menpetasun egoera betikotzeko. Litekeena da gai baten inguruko bibliografia guztia ingelesez baino ez egotea, baina gai horretaz espezialduko diren euskal profesionalek Euskal Herrian, euskal gizartean murgilduta egin beharko dute lan, eta horretarako euskara ezin alboratuzko lanabesa izango zaie nahi eta nahi ez. Bi premisa horiek egoki uztartzean datza erronkaren arrakasta.

- 3.- Lehen aipatu ditugun arrazoiak direla-eta, jakin badakigu gurea baino iritzi sendoagorik badagoena, euskal unibertsitatearen zer-nolakoaz eta hara heltzeko egin beharreko pausoez dihardugula. Dena dela, gauza bat nabarmendu gura genuke: teknologia berriek eta munduan irakaskuntzaren arloan indarrean dauden joerek unibertsitatea ulertzeko orain arteko moduak kolokan jarri dituzte, eta begien aurrean ditugun aukerak izugarri ugaltu. Orain arte, unibertsitateaz hitz egiten genuenean, honako hau zen gutxi gorabehera burura zetorkigun irudia: eraikin erraldoia, irakasle eta ikasle kopuru handia duena, non eskolak era klasikoan ematen diren (irakasleak esan eta ikasleek aditu) eta inbertsio izugarria eskatzen duena. Gaur egun badakigu gauzak ez direna derrigorrez horrela izan behar, eta hori gure helburua lortzeko baliatu beharreko abantaila handia dugu, dudarik gabe.¶

Joseba Agirreazkuenaga

1.- Une honetan, EHUn behintzat, Unibertsitateko lehen eta bigarren zikloko ikasgaiak euskaraz irakasteko gai garela-koan nago. Baina, jakina, gaztelaniaz, frantsesez edo ingelesez buruturikoa baino xumeagoa eta murriztagoa litzateke. Euskaraz landu ahal diren kreditu akademikoak oinarri-oinamizkoa lirateke. Akademikoki ez dago beraz arazorik, eta, hein handi batean, EHUn lortu dugu. Hautazko kredituen arloan, aldiz, euskarazko eskaintza ez litzateke hain zabala izango, baina imajinazioari ekinez, enpresa publiko eta pribatuko baliabideak erabiliz, txukunago izango litzateke eskaintza. Baina 2002ko euskal unibertsitarioak hiru hizkuntzetan ikasgaiak lantzeko eta ikasteko gauza izan behar du. Euskal Herriko Unibertsitatean %21ek baino ez du euskaraz ikasgairen bat egiten eta, uste dudanez, euskal hiztunen kopurua goragokoa da. Euskal unibertsitatearen lehen helburua kopuru hori %50era igotzea litzateke, Euskal Herriko Unibertsitatea euskal unibertsitatearen ildoan bideratzeko.

Hirugarren zikloari dagokionez, euskaraz burutzeko, aldiz, ez dut uste oraindik orain arlo guztietan prestatu-rik gaudenik. Euskaldunen kopuru kritikorik ez dugu lortu, hau da, ez dugu eskakizunik hirugarren zikloan euskarazko eskaintza ohizkoa bihurtzeko. Kasu honetan, edukien ar-bera, erritmo desberdina izan beharko genuke. Hala ere, zi-klo honetan bestelako hizkuntzetan aritzea premiazkoa da.

Unibertsitatea esaten dugunean hezkuntza sistema ulertzen dugu. Juridikoki posible da euskal unibertsitatea eta bideratzen ari gara EHUn behintzat. Etorkizunari begi-ra, demografikoki ez daukat hain argi ikasleriarik ote du-gun euskaraz burutzeko. Ezin ahaztu unibertsitatea hau-tazkoa dela.

Baina argi gera bedi! Ikastolen eredu-uzko euskal uni-bertsitateaz ari naiz, ikastolak eleanitzak bihurtu diren ga-

raikoak eta ez 1975ekoak alegia. Ikastoletan hiru hizkuntza erabiltzen badira edukiak lantzeko, universitasen baitako euskal unibertsitatea lortzeko premiazkoa dugu euskal unibertsitatean ere beste horrenbeste egitea ziklo guztietan. EHUren baitan euskal unibertsitatearen egitasmoa ez da etorkizuneko, abian dugun gaur egungoa baizik. Baina dekretuak alferrikakoak lirateke euskal komunitate unibertsitariorik gabe.

2.- Euskal Unibertsitatearen proiektuak onurak eta abantailak ekartzen dizkio euskal komunitateari. Lurraldez juridikoki bere esparrua zein den nire ustez azken arazotxo baina ez da. Unibertsitateen arteko lankidetza da garrantzitsua, eta desberdinak izatea onuragarria da Euskal Herriarentzat. Edukiz euskal izatea da arazo nagusia, euskal komunitatea zazpi herrialdeetatik at ere badago egon eta.

3.- Epe laburrera, adibidez, Euskal Herriko Unibertsitatean ikasle guztiak kredituren batzuk euskaraz burutu behar izatea aurrerapausorik nabarmenena litzateke euskal unibertsitaterantz, unibertsitate eleanitzaren baitan. Euskalgintzan, argi eta garbi, unibertsitate publikoa da erantzukizun nagusia hartu duena, eta gaurko euskal hiztunen kopuruari begiratzuz gero ez dago beste irtenbiderik. Oraindik, tamaina eta prestakuntza irabazi behar dugu unibertsitateko gaiak euskaraz lantzeko, euskal komunitate unibertsitario sendoa eratuz. Aurrekontuari begiratzuz euskalgintzaren aldekoa bideragarriagoa eta berezkoagoa litzatekeelako gure gizartean.

Aldi berean, «College» bezalako izaera pribatukoak lehen eta bigarren zikloko zenbait unibertsitate lerro lantzeko posible eta beharrezkoak dira, eta bide horretan ekitea erabat praktikoa. Baina delako College horietan ere eleaniztasuna premiazkoa litzateke. Hirugarren zikloan aritzeko Fundazio edo College berezia ere, pribatua alegia, ondo legoke, arlo batzuk baina ez lantzeko izan arren, adibidez humanitateak eta gizarte zientziak.

Azken batean, etorkizuneko munduan profesionalizatze ganorazkoa lortzeko, eleaniztasuna ezinbestekoa du-

gu. Gure gizartearen eta inguruko gizartearen izaera arakatzeara besterik ez dugu. Ikerkuntzan eta unibertsitatean bertan aritzeko, zer esanik ere ez dago.

Irakaskintza birtualak malgutasuna erakusten du eta beste aukera bat da. Egitear dugun proiektua da Euskal Herriko Unibertsitate zabala edo irekia.

Laburbilduz, euskal unibertsitatearen egitasmoak helburu bi landu beharko lituzke: alde batetik, ahalik eta ikaslerik gehien kredituren batzuk euskaraz lantzerantz bideratzea Unibertsitateko bere jardunean. Bestetik, ekimen kualitatiboan, lerroka, lehen ziklo bietan oinarrizkoak eta hautazkoak diren ikasgaiak euskaraz burutzeko aukera bermatzea. Hizkuntza gutxitua garenez, ez dugu zalantzarik izan behar etorkizunean ere geure ekimenez baino ez dugula euskal unibertsitatearen egitasmoa aurreratuko, eta une honetan isileko etenbako oihartzun handiko lana dugula premiazkoena. ¶

Mikel Aizpuru

- 1.- EIREko Kongresuan emandako datuek erakusten dutenez badago masa kritiko nahikoa Euskal Unibertsitatea sortu ahal izateko, kopuruari erreparatzen badiogu, behintzat, 1.200 irakasletik gora eta 25.000 ikasle inguru ari baitira euskaraz lanean une honetan Euskal Herriko unibertsitateetan. Behe-mailetakoa irakaskuntzaren datuen bilakaerak ikasle euskaldunen etengabeko hazkundera iragartzen digu, eta alde horretatik ez dirudi arazo asko egongo litzatekeenik ikasleak lortzeko.

Bestelako kontua da ikasle eta irakasle horien gaitasun eta praktika linguistikoa; nabarmena baita, gutxienez nire ikasle askoren artean, gaztelaniara jotzeko joera eta adar euskalduneko irakasle ugari euskara beren klaseetan bakarrik erabiltzea. Unibertsitate euskaldun bat sortzeak

konpaktazio-efektua edukiko luke, kasurik onenean. Irakaskuntza-materialaren urritasuna ere oso nabaria da arlo guztietan. Hots, bihar bertan lortuko bagenu Euskal Unibertsitatea, klasean erabiliko liratekeen eskuliburu gehienak gaztelaniaz egongo lirateke.

Gauzak ez dira hobetzen baldintza politikoak eta juridikoak aztertzen ditugunean. Gaur egun, legez, ezinezkoa da, baldin eta europar izaerako unibertsitate-erakunderen bat sortuko ez bagenu, Euskal Herri osoa hartuko lukeen unibertsitatea sortzea; Nafarroa eta EAE bilduko litzukeena ere ezinezkoa litzateke. Are gehiago, EAEko Euskal Herriko Unibertsitatearen zatiketa ezinezkoa izango litzakete, erkidego honetan indarrean dagoen legedia aldatu gabe. Alde horretatik, ia inorengan ikusten ez den borondate politikoa beharko litzateke unibertsitate berria eta euskaraz funtzionatuko lukeena sortu ahal izateko. Bi dira aukera hori eragozten duten faktoreak: bata Euskal Herriak bizi duen egoera politikoa, oinarritzko adostasuna ezinezko egiten duena eguneroko bizitzaren gai gehienetan. Bigarrena, une honetan Eusko Jaurlaritza osatzen duten alderdien jarrera eta ahalmena. Talde horien une honetako apustua gizarte eta unibertsitate elebidunaren aldekoa da. Ez EAJk, ez EBk, ezta ziurrenik EAK ere, ez lukete onartuko unibertsitate berri baten sorrera, EHU lurraldeka antolatutako hiru unibertsitatetan zatitzea behin eta berriz plazaratzen denean. EHU hizkuntzaren arabera zatitzeak ez luke adostasun gehiago sortuko; elebitasuna auzitan jartzeaz gain, UPV erabat sektore antiabertzaleen eskuetan uzteko arriskua izango lukeelako eta desoreka nabarmena egongo litzatekeelako bi unibertsitateen baliabide eta kopuruaren artean.

Badago gainditu beharreko azken esparrua, gizartearena. Ez da nahikoa masa kritikoa edukitzea. Masa horrek, irakasle eta ikasleek, prest egon beharko luke unibertsitate berri horretan parte hartzeko, eta ezezko asko egongo litzatekeelakoan nago. Euskal Unibertsitatearen aldarrikapena, nagusiki, joera politiko jakin batekin lotu izan denez, irakasle asko beldur da erakunde berria joera horren lan-esparmu bilakatuko ez ote den. Guraso askok, beren aldetik,

ez lukete onartuko seme-alabak istilu ugari eduki lezakeen unibertsitate batera bidaltzea, ezta lan-merkatuan bigarren mailan geratzeko arriskua eduki lezakeen erakundera.

2.- Euskaldun baten ikuspegitik Euskal Unibertsitateak, teoriarik, onurak baino ez lituzke izango. Gaur egungo abantailak biderkatuko lirateke, era honetan irakaskuntza sistema osatua edukiko genuke eta profesional euskaldunen prestaketa indartuko luke. Euskaraz funtzionatuko lukeen gune garrantzitsua izango genuke, bestetik, EAEko kasuan administrazioan oraindik sortu ez den moduan. Gaur egun, nazioarteko zientzia-sisteman integratutako irakasleek ez lituzkete galduko harreman horiek, are gehiago, indartzeko aukera izango lukete. Ghettoaren arriskua badago, baina gehiago lotuko nuke bere kideen joera eta jarrerak politikoekin, eta ez hainbeste hizkuntzarekin.

3.- Arestian idatzitakoak irakurri ondoren, nekez pentsa daiteke egingarria dela epe motz edo ertainean Euskal Unibertsitatea, Euskal Herri osoa hartuko lukeen Unibertsitate fisikoki berri moduan ulertzen badugu behintzat. Une honetan horrelako unibertsitatea esku pribatutik edo nahi bada herri-ekimenetik baino ezin da etorri. Baina, nork bidera dezake horrelako proiektu bat? Non lortuko du beharrezkoa den diru-kantitatea (2-3 milioi euro gutxienez lehenengo urterako, eraikuntza alde batera utzita)? Non bilatu legeek finkatzen dituzten baldintza zorrotzak (doktore-kopurua adibidez) beteko dituzten irakasleak?

Euskal Unibertsitatea eraikitzeak aukerak handiagoak izan daitezke bere ezaugarriak beste era batera definitzen baditugu. EIREk bere Kongresuan, adibidez, «euskarazko unibertsitate modura» definitu du eta «euskaraz egiten den unibertsitate irakaskuntza, ikerkuntza, kudeaketa eta egitura oro hartzen ditu bere baitan». Ikuspuntu horretatik abiatuz Euskal Unibertsitatea une oro eraikitzen ari den egitura izango genuke, eta aurreko bideak itxita dituen ate asko zabalik izango lituzke.

EIREk emandako definizioaren emaitzak antzuak eta mugatuak izango lirateke, ordea, gaur egungo unibertsita-

te-gune bakoitzaren garapenera mugatuko bagina. Bigarren galderaren erantzunean azaldu ditudan abantailak lortu nahi baditugu, ezinbestekoa da euskaraz lan egiten duten guneen koordinazioa eta elkarlana. Lankidetzak arlo eta esparru desberdinak jorratu behar ditu; errazenak testugintza, materialen prestaketa eta irakasleen formazioa ditugu. Badago zailtasun handiegirik gabe jorra daitekeen beste bide bat: graduondoko irakaskuntza (UEU hasi da lanean bide horretan). Gure munduan gero eta garrantzi handiagoa duen etengabeko prestakuntza esparru egokia dugu unibertsitate desberdinetako irakasle eta ikasle euskaldunak biltzeko eta elkarrekin lanean aritzeko. Elkarlanaren hurrengo maila Urruneko Unibertsitatea edo, zehatzago esanda, Unibertsitate Telematikoa izan daiteke. Azaletik ezagutzen badut ere, urrutira jo gabe oso adibide aproposa dugu Kataluniako Generalitateak sortutako Unibersitat Oberta de Catalunya (UOC). Finantzazio publikoko erakunde pribatu horrek pertsonal propio gutxi dauka, baina lurralde hartako unibertsitateetako irakasleekin sortutako harremanei esker, ikasketa asko eskaintzen ditu eta zabalkunde handia izan du azkeneko urteetan. Horrelako zerbait egiteko Euskal Herrian, Eusko Jaurlaritzak ez du muga legalik EAEn; edozein tokitatik lotzeko modua izango lukete ikasleek; gastuen aldetik, unibertsitate presentzialak baino askoz ere txikiagoak edukiko lituzke; eta EHUren izaera eta egiturak aldatzen ez direnez, ez luke bestelako arazorik gaur egungo unibertsitatearen agintariek. Bide egokiagoa edota gutxienez egingarriagoa dirudi, nahiz eta unibertsitate berria gustukoagoa izan askok, neuk barne.¶

Kepa Altonaga

Orga idien aitzinean, baina zelako idien aitzinean?

Euskal Unibertsitatearen inguruan ez nau horrenbeste arduratzen ea zer-nolako *erakundea* gauzatu beharko genukeen. Nire aspaldiko kezka, izatez, euskal unibertsitate hori hezurmamituko duen *komunitatea* da, alegia, jakintza euskaraz landuko duen giza taldea; lañoki esanez, balizko unibertsitate horretan arituko liratekeen ikasle-irakasleak.

Irakasleek luzaroan sortu didate ezinegona. Hortik etorri da nire kezka nagusia, irakasleen bizkar joaten baita ikerkuntza eta irakaskuntzaren zama gehiena, eta bai eskuliburuaren idazketa ere. Fisika nuklearra euskaraz irakastea posiblea zen eta da, jakina, baina ez da erraza jakintza-alor guztietan aditu euskaldunak edukitzea. Izan ere, euskal unibertsitateari begira hor dugu gainditu beharreko oztopo handienetako bat: edozein diziplinatarako irakasleak. Alde horretatik asko aurreratu da, eta gaur-gaurkoz milatik gora dira Euskal Herriko unibertsitateetan irakasgairen bat euskaraz azaltzen duten irakasleak, gehien-gehienak UPV-EHUn.

Nolanahi ere, sasoi batean Goirienak, orduko UPV-EHUko errektoreak, «zenbait asignatura jakinetarako ez dugu aurkitzen kualifikazio handikoa izateaz batera euskaraz menperatuko duen irakaslerik» zioen bezala, Manu Montero egungo errektoreak beste horrenbeste diotzu hainbeste urteren bueltan. Eta ezin da bestela izan, euskaraz arituko diren irakasleak prestatzeko ganorazko plangintzarik inon egon ez denean. Ereiten ez denean nekez biltzen da uzta oparoa, eta ikuspegi horretatik Paleolitotik irten eta Neolitora igaro ezinik gabiltza. Edozelan ere, irakasle-eza nabarmena dugu hainbat alorretan.

Daukagunari erreparatuta ere, ezin dugu ahaztu irakasle-multzo hori ia-ia gauetik goizera inprobisatu dela.

Hau da, gaztea da gehienbat eta jarrera positiboa du oro har, baina oso lan-baldintza eskasetan aritzen da, hainbat eta hainbat zailtasun aurkitzen baititu: dela jakintza-alor gehienetako euskarazko tradizio-falta, dela irakasgai desberdinak aldi berean azaldu beharra, zein eskolen prestaketan ordu asko eman beharra, edo tesia egiteko (eta, beraz, norberaren promoziorako) denbora-eskasia, eta beste.

Gaztetasun horrek badu bestelako ondorioirik: euskal irakasleak ez daude ondo kokatuta aginte-guneetan, eta hori, zer esanik ez, oso garrantzi handikoa da hartzen diren erabakiei begira, edozein mailatakoak direla. Adibidez, ikasketa-planen aldaketa zein irakasle berrien kontratazioak eta beste makina bat kontu, euskaraz diharduten irakasleen eraginpetik kanpo gelditzen dira, eta sarri askotan bestelako «optikak» dira garaile ateratzen direnak. Esate baterako, UPV-EHuko kontratazio berrietan sarritan gertatzen da, euskararen interesak barik, departamentu-interesak lehenesten direla, lanpostu elebidunak plantilla handitzeko zirrikitu ia bakarra direnetik hona.

Arazoak arazo, kontua da irakasleen eredugarritasuna nahikoa zalantzazkoa izaten dela, nahi baino sarriago.

Ikasleen kontuak bestelako bidea egin du nire golkoan. Sasoi batean ez ninduen larregi kezkatzen ikasle-kopuruaren laburrak, izan ere, denbora aurrera joan ahala kopurua dezente handituko zela adierazten zuten aurreikuspen gehienek. Halaxe suertatu da: ia hogeita bost mila ikasle ditu euskarazko komunitate unibertsitarioak. Halandaze, iritsita ei gaude euskarazko unibertsitate bat sortzeko masa kritikoraino, eta horrek nola-halako euforia ekarri du plazara, neuk behintzat ederretsi ezin dudana. Izatez, momentu honetan ikasleen aldetik dator nire kezka nagusia, eta, areago, egoera nahiko ezkorrean nauka. Arrazoiak era bitakoak dira.

Alde batetik, euskal lerroetako ikasleen euskara-mailak ez du baikortasunerako leku handiegirik uzten. Horixe ondoriozta daiteke bost ikasturtetan zehar UPV-EHuko leerro euskalduneko ikasleekin buruturiko azterketatik. Fakultatea, karreraka eta ikasmailaka aztertu ditu Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza Sailak euskal lerroetako ikasleen euska-

ra-maila, 92-93 ikasturtean hasi eta 96-97 ikasturtera arte. Emaitzak bihotz-erdiragamiak izan dira urte batean bai, eta hurrengoan ere bai. Esate baterako, Biologiako ikasleen artean, soilik %34k eduki zuen EGA tituluari dagokion euskara-maila 96-97 ikasturtean; urtez urteko emaitzak hauek izan ziren: %34 (92-93), %31 (93-94), %36 (94-95), %40 (95-96), %34 (96-97). Aldeak alde, oso antzerako emaitzak lortu ziren leku gehienetan. Konparaziorako, ikus ditzagun EGA mailadun ikasleen ehunekoak Informazio Zientzietan: %46 (92-93), %37 (93-94), %33 (94-95), %36 (95-96), %26 (96-97). Beste makina bat datu eman daiteke, baina bihotza lurreraino eroriko litzaiguke. Baten batentzat azken esperantza izan daitekeena ere lorrinduta dugu: Euskal Filologiako ikasleen artean soilik %34k eduki zuen EGA maila 96-97 ikasturtean (adi: EGArri dagokion maila esaten ari gara, eta ez EGA titulua edukitzea).

Negaragarria da: unibertsitatean euskaraz ari diren ikasleen ezta erdiek ere ez dute EGA mailarik. *Ikasle horiek unibertsitate mailako buru-lanak eskatzen duen zorroztasunez eta fineziaz hitz egin eta idazteko gaitasuna izatea, ez da batere probable* irakur daiteke urtez urteko emaitzen txostenetan. Oso zalantzazkoa da, beraz, ikasle gehienen gaitasun linguistikoa, unibertsitateko jardunak eskatzen duen abstrakzio-mailan erosotasunez aritzeko. Hori horrela delarik, zer da, ba, benetan jazotzen ari dena euskal lerroetako irakas-kuntzan? Zenbat dira, izatez, *euskaraz* ikasten ari direnak?

Nolanahi ere, emaitzok are eta okerragoak izan zitezkeelakoa daukat. Sarritan espekulatu da ea zer gertatzen den unibertsitateko hautaprobetara euskaraz aurkeztu, eta gero erdaraz matrikulatzen den ikasleen %10arekin. Hainbat azalpen plazaratu badira ere, nire ustez norberaren hizkuntz gaitasunaren eskasiaren kontzientzia izango litzateke «desertzio» horien arrazoi nagusia.

Beste ohar etsigarri bat erantsi gura dut. Askotan entzuten dugunez, Euskal Unibertsitatea, berez, gure hezkuntza-sistema propioaren goi-erpina osatzera etorriko litzateke. Erpinaren gaineko gogoetan dihardugun arren, oso kezagarria iruditzen zait ikasle horiek hainbeste urtez euskaraz ikasi eta gero horren euskara-maila eskasa

edukitzea. Zerk egin du huts irakaskuntzaren behe-mailetan, unibertsitateraino iritsitako ikasle gehienek hain euskara narrasa erakuts dezaten?

Kantitatea eta kalitatea atzean utzita, badago ikasleei dagokien beste arlo bat nire ezkortasuna naharo elikatzen duena, hain zuzen ere, hizkuntzarekiko atxikimendu txikia.

Hasierako urteetan ikasleak gutxi izaten ziren eta euskaraz eskolatubakoak, baina euskaldun gogotsuak, hori bai. Gaur egungo ikasle gehien-gehienek euskaraz burutu dute ikasketa-prozesu osoa, baina geletan eta karrajue-tan erdaraz entzungo duzu para-para. Izatez, erdararen erabilera asko nabarmendu da azken urteotan fakultateetan, eta fenomeno arraroa eta isilgordekakoa izaten zena guztiz natural bihurtu da, ia berezkoa talde batzuetan. Ikasgelako asanblada erdaraz ikusita nago ni neu.

Hainbat azalpen egon daitezke euskararekiko atxikimendu-falta horretarako, soziologikoak-eta, baina, unibertsitatea ez da ikastola, edo ez luke izan beharko behintzat. Unibertsitateko ikasleak pertsona helduak dira, argiak dira, eta kontsekuenteak ere. Eta horietako askok erdaraz egiten dute euskal taldeetan. Erabilera hori are eta deigarriagoa suertatzen da lerro euskaldunen errebindikazioen aldeko erradikalismoa-edo ikustean; ze, baldin eta (Joseba Sarrionandiaren hitzetan esateko) euskara bada gure territorio libre bakarra, orduan zergatik ez gerizatu territorio horretan eta euskaraz egin? Zergatik urruntzen da ikasleen praxi librea aldarrikatzen duten kontsignatik? Kontuak kontu, erdaraganako joera indartsu horrek barru-barrutik pipiatuko luke Euskal Unibertsitatea.

Laburtuz, aspaldi honetan nahikoa sinesgogor nago Euskal Unibertsitatean epe ertaineko erakundetzearen gainean, zeren, gaur-gaurkoz eta besteak beste ikasle eta irakasleen gaineko datuek ez baitute, nire ustez, horretarako garantiarik eskaintzen, kontrakoa baino. ¶

Mila Amurrio, Jose Inazio Basterretxea,
Ane Larrinaga, Txema Ramirez de la Piscina

1.- Euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea eraikitzeko gai bagara. Esparru akademikoan, arlo ugari dira beharrezkoa den irakaslegoa prestaturik dutenak, gaur bertan. Giza eta Gizarte-zientzietan jende prestua eta jantzia badago —irakasletza- eta komunikazio-ikasketan (beste batzuen artean edozein gizartetan estrategikoak diren arloen arteko bi horietan, adibidez) euskal lerroek tradizio handia daukate—. Bestelako zientzietan, agian, gaur-gaurkoz, irakasle/ikasle kopurua murriztagoa da; hala ere, epe labur batean, gaurko euskal ikaslegoa eta irakaslegoa trinkotzen diren heinean, egingamitasuna hurbilago dagoela ematen du.

Marapila juridikoak eurak ere erraz aska daitezke, baldin eta Euskal Unibertsitateak aterpe publikoa bilatzen baldin badu, baldin eta egungo EHUn markoaren baitan sortzen baldin bada, campus autonomo gisa antolatuturik.

Beste askoren artean, arrazoi ekonomikoak ere badaude EHUn baitatik sortzeko unibertsitate euskalduna: egiturak nahiz giza-baliabideak hortxe daude —ikasle eta irakasle euskaldunak EHUn daude beste inon baino gehiago—. EHUn arrautza erruteak zerotik abiatu behar ez izatea bermatzen digu. Hankak lurrean jartzeak —pragmatismoak nahi baldin bada— honoko hauxe eskatzen du: euskal unibertsitatea EHUn erditzea, horixe baita bideragarriena.

Demografia bera ere gure alde dator. Egia da epe labur batean, ikasle kopurua, zenbaki absolutuak kontuan hartuta, behera etorri dela —eta halaxe jarraituko duela hamar-kadaren batean edo—; baina hori bezain egia da euskaldunek gero eta presentzia portzentual eta absolutu handiagoa garatu dutela unibertsitatean —eta horrek ere horrela segituko du baldin eta lehen eta bigarren hezkuntza sistemek orain arte bezala funtzionatzen baldin badute—.

Euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea eraikitze-ko gai bagara, izan; dudarik ez dago. Ikasleria badago. Irakasleria badago. Eskaria badago. Hazia hartuko lukeen baratza ere badago.

- 2.- Euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea onuragarria litzateke, erabat. Ze kalte dakarkioke gizarte eleaniztuna izan nahi duen bati hizkuntza-komunitate bateko kideek hezkuntza-sistema bere osotasunean euren hizkuntzan izateak? Kalterik al dakarkie erdaldunei erdaraz ikasi ahal izateak? Euskal hizkuntza-komunitatearen premia ugariri egoki erantzutea ahalbidetuko luke euskaraz funtzionatu-ko lukeen unibertsitate batek.

Beldunik ez: euskaraz biziko den unibertsitatea eraikitzea ez da ghettoa sortzea. Kulturantzia izatea eskatzen dio bere buruari gizarte modernoak; bada unibertsitate-sistema igualitario eta aurreratu batek kulturantzitasunaz eta eleaniztasunaz eztabaidatzeaz gainera, horiek biak praktikan jarri behar ditu etxe barruan.

Kontua ez da hizkuntza unibertsitatean normalizatzea; ezpada, unibertsitatea bera normalizatzea, komunitate linguistiko desberdinen beharrianen arabera. Ez da euskararena hutsa, unibertsitatearena berarena baizik, euskararekiko. Eta gizarte-zorrak kitatzea onuragarria da.

Diglosia eta sasitutelajearen aurrean, euskaldunok eredu autozentratua nahi dugu: espazio sozial autonomo bat non hizkuntza minoritarioa, euskara, zentrala izango baita.

Oro har, demokrazia eta berdintasuna nahi ditugu egungo gizarte gidatzeko, balio sozial handiko hitzak dira horiek biak mundu aurreratuetan. Demokrazia eta berdintasun linguistikoak errebendikatzen ditugu guk unibertsitate euskalduna sortzeko uneen. Komunitate linguistiko batek duena besteak edukitzeak ez luke inor mindu beharko, alderantziz baizik. Eta berdintasun linguistikotik dator gizarte-onuretarik handienetako bat. Beste bat, komunitate bakoitzari duintasun soziala aitortzetik eta praktikatzeko aukera ematetik.

Onuraren izenean, bada uxatu beharreko beste bel-
dur bat: multzo hutsarena. Alegia, EHU ez litzateke euskal

irakaslez nahiz ikaslez hustuko, baldin eta euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea —campus berezitu eta autonomo hori— bere baitan sortuko balitz. Indar dozentea hobeto antolatu ahal izatea lekarke horrek, gainera.

3.- Euskal unibertsitatearen izaera eta estrategia. Horiek dira betiko gakoak. Urrun ditzagun mamuak eta egin dezagun argi berba.

Izaera publikoa beharko luke izan unibertsitate euskaldunak. Oinarrizko hezkuntza-sistema publikoak ongi erantzuten dio euskaldungoari, D ereduaren arrakasta hor dago. Euskaldunak zergak ordaintzen ditu, eta erakunde publikoek zor diote unibertsitatea. Unibertsitate euskalduna, beraz, izan dadila publikoa: denon artean kontrolatu ahal izateko bere jarduna; eta, gure ustez, EHUK izan behar du abiapuntua.

Euskaraz biziko den campus autonomoak beste unibertsitate, eskola eta hezkuntza- nahiz prestakuntza-erakundeetako euskal lerroekiko harremanak garatu beharko lituzke modu preferentzial batean; beste unibertsitateeki koak ahaztu gabe: euskaldunak gara, berebat unibertsalak.

Euskarazko campus autonomoaren zeru-mugak herri euskalduna du bere helburuan; euskalduna bizi den erkidegoa ez dadila arazo izan, berdin dadila ikaslea edo irakaslea hegoaldekoa zein iparraldekoa izatea, mendebalekoa nahiz ekialdekoa.

Hasteko, euskaraz funtzionatuko lukeen campus autonomoa eraiki beharko litzateke, oraingo unibertsitate-egituren babesean. Hasteko, giza eta gizarte-zientzietan jarri beharko luke abiaburua; berehalako batean bestelako zientziak eta teknologia-ikasketak bereganatzekotan.

Epeak ere marka daitezke: bi urte letretarako, lau zientzietarako. Arrazoia? Legedi berriaren arabera hautatuko den EHUKo hurrengo errektoreak mahai gainean edukiko dituen zeregin estrategikoen artean lehentasunezko baten moduan euskal campusaren sorketaren gaia izan dezan. Eta Jaurlaritzako hirukoak ondare dozentea eta ikertzaile estrategiko aparta utz dezan euskaldunon eskue-tan hauteskunde berrietarako deia egin aitzin.

Unibertsitate euskaldunak bere eraikin propioak behar lituzke. Ez basoan, ezpada hirian, kalean. Pragmatismo unibertsitarioak euskal unibertsitatea hiriguneetara eramatea eskatzen du, eta lekuak badaude.

Hona proposamen bat. Unibertsitate euskaldunak hiri konkistatu behar du, Bilbo da inguruko hiririk urbanoena, eta gaur modan dago, nola Euskal Herrian hala mundu zabalean. Bestalde, Bilbo bere ibaiertza berrantolatzen ari da, gizarte urbanoarentzat berkonkistatu gura ditu eremu enblematiko izandako horiek —enpresagune karakteristikoak izandako horiek—. Bada, jar dezagun hor euskal unibertsitatearen lehen harria.

Euskal unibertsitatearen izaeraz galdetzen zaigu behin eta berriro, hona erantzuna modu laburrean: publikoa, autonomiaduna, demokratikoa, partizipatiboa, bere curriculum eta ikasketa-lerro propioak sortzeko ahalduna, modernoa eta europarra.

Ausarda politikoa baino ez da behar. Gogoia badago. ¶

Baleren Bakaikoa

- 1.- Euskal Unibertsitatea sortzearen alde nago, nahiz eta zenbait ñabardura egin behar diren. Akademi ikuspegitik jakintza arlo guztiak ezin izango ditu bere gain hartu unibertsitate honek; beraz, tituluak aukeratzerakoan arreta handiarekin aritu behar da, merkatuaren bilakaera ongi aztertu beharko baita porrotik ez dadin egon.

Borondate politikorik baldin badago Euskal Unibertsitatea sortzeko, alderdi juridikoak gainditzea ez da arazo, ekonomikoak izango ez diren bezala. Baina egoera horretara heltzeko, euskal gizartearen eragileek bultzatu edo presionatu behar dituzte erakunde politikoak unibertsitatea gauzatu dadin, baita finantzabideak proposatu ere. Azken atal honi dagokionez, diru iturri mistoak izan behar-

ko ditu, pribatuak eta publikoak. Lehenengoak, batik bat, unibertsitatearen bezeroek ordaindutakoak eta fundazioen bidez erdietsitakoak izango dira.

Arazo politikoa, gauzak aldatzen ez diren bitartean eta epe ertainean ez dirudi honela izango dela, Unibertsitateen (Koordinakundea) Kontseiluan egongo da. Izan ere, Unibertsitate bilakatzeko onespena Kontseilu honi dago-kio eta organo honek, normalki, oztopo ugari ipintzen du, are gehiago publikoa ez baldin bada. Eta ez dut pentsatu nahi ere zer-nolako eragozpenak egongo diren hizkuntza nagusia euskara izango delako, nahiz ingelesa ere hizkuntza arrunta izan beharko lukeen, garaiok eskatzen duten legez. Beraz, ez da lan makala izango onespén hau lortzea, Espainiarekiko harremanak honetan dirauten bitartean.

Euskal gizartearen eragileen artean, *Udako Euskal Unibertsitateaz* gain, gutxienez, Euskaltzaindia, Eusko Ikaskuntza, Ikastolen Elkartek, euskararen munduko erakunde gehienek edo Kontseiluak ordezkaturakoak eta abar egon behar lukete unibertsitatearen proiektua bideratu ahal izateko. Gizarte erakunde hauek osatu behar dute Euskal Unibertsitatearen Kontseiluaren *nukleo gogorra*. Erakunde horiez gain, langile sindikatuak eta enpresarien ordezkariak ere bertan inplikatu behar dira.

Arazo handiena demografiaren bilakaeran ikusten dut. Unibertsitateko ikasle kopurua izugarri murriztu da, eskaintza ugaldtu den bitartean. Halaber, Lanbide Heziketara doan ikasle kopurua ere kontuan hartzekoa da azken zifrek adierazten duten bezala. Beraz, ikasleak erakartzeko lehia gogorra izateko prestatu beharko da Euskal Unibertsitatea, are gehiago euskararen aldeko militantzia behera egiten ari dela nabarmentzen delako. Ikasleria, normala denez, eta gaur egungo administrazio publikoen egitura, epe ertain-luzean, aldatzeko modu errealistarik ikusten ez dudanez, EAEkoa izango litzateke gehiengoa, baina Iparraldetik eta Nafarroatik erakartzeko bideak ireki beharko lirateke.

- 2.- Hezkuntza sistema osaturik geratuko litzateke, hizkuntza-ren normaltasunari dagokionez. Euskal Unibertsitatea euskal sistemaren erdigunean kokatuko genuke, publikoa ez

dena, ezta pribatua ere, *parte-hartzailea* baizik. Honela, unibertsitate publikoak EHU, UPNA eta Iparraldekoa (sortzen baldin bada) izango lirateke. EHUri dagokionez, eta gaur egun daukagun unibertsitate publiko garrantzitsuena denez, elebiduna eta publikoa izaten jarraitu behar du, erakunde legitimatzaileak behar baitira gaur egungo ongizateko estatuan, eta unibertsitateak, pertsona kualifikatuak prestatzeaz gain, aipatu paper legitimatzaile hori ere bete behar baitu. Gainera, gaur egungo euskal irakasle gehienak ez lirateke prest egongo Euskal Unibertsitate-rantz jauzia egiteko.

Unibertsitate publiko elebiduna edukitzeak unibertsitateen arteko lehia areagotuko du eta hori onuragarria izango da ikasleentzat, sistemak eta irakaslegoak etengabe bermitzen eta jakintza eguneratzen aritu beharko baitute. Hala ere, Euskal Unibertsitateak arretaz jokatu beharko du ikasketa planak zehazterakoan, finantza baliabideak urriak direlako eta eskaintza publikoa eta *parte-hartzailea* ezin direlako bata bestearen gain jarri.

Euskal Unibertsitateak, hasiera batean bederen, eskaini behar lituzkeen titulazioek giza- eta gizarte-zientzietan oinarrituak egon behar dute, giza kapital asko eta kapital fisiko eta teknologiko (labortegiak garestiak dira) gutxi eskatzen dutenak. Lehentasuna iraupen laburra eskatzen duten ikasketek izango dute, nahiz lizentziatuentzat eta hirugarren zikloarentzat ere irekita egon behar duten.

Euskal Unibertsitatearen abantaila nagusia bere malgutasunean egongo da. Izan ere, unibertsitate publikoan tituluen eskaintza aldatzeko prozesu konplikatuak burutu behar izaten dira. Aldiz, Euskal Unibertsitatean arras arin burutu daitezken tituluak izango dira, bi eskaintzetan, presentzian eta birtualean. Beraz, herrialde aurreratu-
netan ematen diren aldaketen gainean egon beharko da, berehala geure errealitatean ipintzeko. Hau izango da benetako abantaila, geure inguruan dauden eskaintzei aurrea hartzea alegia.

- 3.- Euskal Herri osoan garatu den ikastola sistemaren erpin bilakatu behar du Euskal Unibertsitateak. Euskara oinarri

izango duen hezkuntza sistema osaturik geratuko da, baina beste hizkuntza garatuak baztertzeke, batik bat ingelesa. Nire ustez, oinarritzko gaiak, lehen urteetan ematen direnak, euskaraz izan beharko lirateke eta hautazkoak eta espezialitatekoak, poliki-poliki, ingelesez eskaini beharko dira.

Izaera juridikoak eredu parte-hartzailea ahalbidetu behar du, eta formula egokiena *kooperatiboa* dateke, oinarritzko zentroak (jakintza arlo bakoitzeko zenbait titulazio) lehen mailako kooperatibak eta unibertsitatea bigarrenekoa. Honela, zentroetako maila guztietako *autokudeaketan* irakasleek, ikasleek (hautatutako ordezkariak) eta administrazioari parte hartuko lukete. Sistema parte-hartzaile hau bidegarria dela deritzot; batetik, ikastolak ere antzeko ereduaren pentsatuta baitaude, nahiz eredu parte-hartzailea denboraren poderioz ahuldu den; bestetik, Mondragon Unibertsitateak eredu kooperatiboa hartu du. Gainera, autokudeaketa ez da oso zaila izango, neurri handikoa ezin baita izan aipatu Unibertsitatea. Hala ere, kooperatiba izateak ez du bermatzen parte-hartzailea izango denik; beraz, autokudeaketak etengabe sustatu beharreko zeregina izan beharko du Euskal Unibertsitatearen Gizarte Kontseiluarentzat.

Euskal Unibertsitatea Gipuzkoako erdigunean kokatuko nuke: Azpeitia-Azkoitia tartean. Inguruan dauden eraikin erlijioso ugari erabil daitezke unibertsitatearen funtzionarako; eta ikasle batzuk urruti samarrekoak izango direnez, ikasle egoitzak ere egin beharko dira egunero etxeratzea zaila dutenentzat. Beraz, ikasleek eta irakasleek euskal ingurune aproposa izango dute, *euskal jakitunen historia* alegia, geure Krutwig lagunak amesten zuen bezalakoa.

Euskal Hezkuntza Sistema honen alboan, akademi aholkulari gisa, *Zientzien Euskal Akademiak* egon behar du. Berau, batik bat, euskal irakasle emerituek osatuko dute, eta zientziaren jarraipena egiteaz gain, testuliburu eta erakusteko material egokiak prestatu, arlo bakoitzeko kongresuak antolatu eta edozein motatako akademi lanak egiten lagunduko lukete. Era honetan, irakasle jubilatuek, gaur egun ez bezala, zeregin baikorra eta koordinatua izango lukete geure gizartean, eta aukera ona sinergia intelektualak jakintza maila hobetzeko.¶

ELA

1.- Aurrean ditugun arazoei heldu baino lehen, geure erantzunak egokiak izan daitezen, heziketa sistemari buruz gure organizazioan jarre ren inguruko gogoeta labur bat egin behar dela uste dugu. ELA-Irakaskuntzan euskal gizartearen beharrei eta eskariei erantzungo dien heziketa sistema propio baten alde gaude. Sistema honek euskal hiritar orori kalitatezko heziketa bat ziurtatu behar dio, 0 urtetik aurrera eta bizialdi osoan zehar jarraipena izango duena, unibertsitate mailako irakaskuntza barne dagoelarik. Unibertsitatearena hezkuntzaren beste maila bat da, nahiz eta, dudarik gabe, berezko ezaugarri eta berezitasunak izan, bai eta orokorreko heziketa sistemaren barruan estatus zehatz bat ere. Ez baita ahaztu behar unibertsitateak izan behar duela gure gizartearen erreferente kulturalik nagusietariko bat.

Honegatik «Euskal Unibertsitateaz» aritu beharrean, bat bakarra eta bereiziaren ideia garamatzana, ELAn uste dugu praktikoagoa eta errealistagoa dela «Euskal Unibertsitate sistemari» buruz hitz egitea; eredu-sistema honek lurraldearen arabeko eremu desberdinetan garapen desberdina izan dezake, hala nola, diren errealitate desberdinen arabeko formulazio desberdinak ere bai.

Geurea, euskalduna, izango den unibertsitate-sistemarantz eman beharreko aurrerapausoak, gainera, unean dugun errealitatetik «abiatuz» soilik eman daitezkeela uste dugu, eta ez errealitate honen «aurka».

Sarrera honen ondoren eta euskara erabiltzen edo erabiliko duen unibertsitate bat, epe laburrean, eraikitze-ko gai ote garelako galdera zehatzari erantzunez, ELAren erantzuna baiezkoa da; gai izan behar dugu, unibertsitate hori eraikitzen gai izatera beharturik gaude, borondate desberdinak batuz eta denon laguntza eta esfortzuarekin: botere publikoak, gizartea, eta nola ez, unibertsitateko langileak, irakasle zein ez-irakasle izan.

Ildo honetan aurreratzeko gaur egungo egoeran oztopo eta zailtasun asko dagoela egia izanda ere, baikor izan gaitezen daturik ere badugu.

Dauden baldintzak aztertzekotan, indarrean dagoen esparru juridiko-legalak arreta berezia eskatzen du. Oraintsu onartu den «LOU» delako legeak mugatzen du bereziki esparrua; lege honek eremu unibertsitarioan Autonomia Erkidegoek dituzten eskuduntza urriak ezeztatzen ditu, beren unibertsitatea kudeatzeko eskubidea kendu eta, aldi berean, autonomia unibertsitariao murrizten du, Euskal Autonomia Erkidegoan zein Nafarroan, zalantzarik gabe, geure berezitasun linguistikoa behar bezala lantzen eta euskara unibertsitateko hizkuntza bezala garatzen oztopatuko duelarik. Honen guztiaren aurrean botere publikoek erantzun gogor eta sendoa eman beharko lukete, gizarte mailako eztabaida zabal eta parte-hartzaile baten ondoren, geure gizarteak eskatuko ligukeen eredu unibertsitariao garatzeko beharrezkoak diren ekimen legislatiboak eskuratuz.

Aurrekoa honela izanda ere, nahiz eta gaur egungo esparru juridiko-legal baldintzapen bat izan, ez da ordea gainditu ezinezko oztopo bat; eta hortxe dugu Katalunian Autonomia Erkidegoaren eredu, non gaur egungo esparruak ez duen galarazi Katalunian unibertsitateak izaera katalan sendo bat izatea. Eta puntu honetan bete-betean sartzen gara gure ustez arazo honen inguruko alderdi erabakigarria denarekin: alderdi soziala, unibertsitatearen eta berau txertatzen den gizartearen arteko elkarrekintza.

Euskara normaltasunez erabiliko duen unibertsitatea eraikitzeke izango dugun gaitasuna erabat loturik dago euskal gizarte osoaren eremu orokorrean gertatzen denarekin. Gizarte bera izan behar da presionatuko duena, unibertsitate euskaldun bat eskatuko duena.

Eta zentzu honetan uste dugu badagoela gizartearen aldetik konpromiso ren bat, epe laburrera gero eta nabariagoa izango dena, azken urteetako unibertsitate aurreko irakaskuntzaren matrikula datuen eboluzioaren ondorioz, non garbi ikusten den gaztelania hutsezko ereduen atzerapena euskara duten ereduen aurrean. Honela adibidez,

nabarmena da EAEren eremuan A ereduaren ia 20 puntu-ko atzerapena B eta D ereduaren aurrean, nahiz eta onartu egin behar den oraindik ere desberdintasun handiak dau dela lurralde, sare eta hezkuntzaren aldien arabera.

Zuhurtzia guztiarekin bada ere, datu hauek itxaropena ematen digute; uste dugu, epe laburrean, unibertsitatearen aurretiko mailetan dagoen errealtatearen ondorioz, gizartearen bera izango dela unibertsitate euskaldun bat eskatuko duena.

Azkenik honakoa azpimarratu nahi genuke: honelako unibertsitatea ez da posible izango baldin eta zuzenki nahiz zeharka berau ahalbidetu behar duen pertsonala, hau da, irakaskuntzan eta ikerketan diharduen pertsonala hala nola administraziokoa eta zerbitzuetakoa, euskaldundu ez bada. Beraz, langile guztien euskalduntzea —ezagutza eta gaitasuna— bermatu beharko da, hizkuntza normal-kuntzaren egitasmo integralak bultzatuz eta bere garapenerako beharrezkoak diren baliabide ekonomikoak ezarri.

- 2.- Arestian aipaturiko ideiak berrartuz, Unibertsitate-sistema euskaldun bat osatzeak, azaldutako terminoetan, honako abantailak izango lituzke: gizartearen eskariari erantzun, «herria egin», «gizartearen egin» eta heziketa sistematik datorrenari erantzun, heziketa sistema propio bat osatuz bere osotasunean.

Hori bai, 4. unibertsitate bezala osatuko litzatekeen unibertsitate euskaldun bat planteatzeak, berria eta bereizita, eskolak euskaraz soilik ematen dituen, «euskalduna ez den» Unibertsitate bati kontrajarria, euskal hiztun direnen eta ez direnen arteko gizarte zatiketa areagotzearen arriskua lekarke.

Horregatik ELAn gizartearen edozein ikuspegi zatikatua gaudituko duten formula integratzaileagoak bultzatzen ditugu, epe epeko bidea jorratuz.

- 3.- Aurreko erantzunetan aurreratu dugu zenbait ideia geuk aurreikusten dugun sistema unibertsitario euskaldunaren ereduaren inguruan.

Errealitate batetik abiatzen gara, non badiren unibertsitate publiko zein pribatuak, gaur egungo unibertsitate-sistema osatzen dutelarik. Honela, bada, errealitate hori onartu beharra dagoela uste dugu, eta eredu edo sistema unibertsitario euskalduna, badagoen errealitate horretatik «abiatuz» eraikitzen hasi behar dela, sistema honetan dagoeneko ondo dagoena jasoz eta eraldaraziz, bizitza unibertsitarioaren eremu guztietan euskararen erabilpenaren hizkuntz normalkuntza osoko egoera batera iristeko: irakaskuntza, ikerketa eta administrazioa eta zerbitzuak. Beti ere ahaztu gabe azken finean botere publikoei dagokiela heziketaren eskubidea bermatzea, unibertsitatearena bane.

Dagoen zatiketa administratiboa ere ezin dugu ahaztu —EAE, Nafarroa, Iparraldea—, ezta lurralde desberdinetan dauden errealitate politiko, sozial eta indar korrelazio desberdinak ere; prozesu honetan kontuan hartu beharrekoak direnak eta sistema unibertsitario euskaldun honen garapen desberdin batera daramatenak.

ELAN zilegitzat jotzen ditugu alternatiba desberdinak, baina daukagun horretan aurreratzearen aldeko apustua egiten dugu: hau da, berriztatzeko bideak ireki, euskaldundu, ikerketak lehenetsi, euskarazko materialak eta testuak garatu.

Ondorioz, Euskal Unibertsitate Sistematzat, gure gizartearen berezko dinamikari, eskariei eta beharrei erantzungo dien heziketaren goi maila jotzen dugu. Beheko mailetan nagusitzen ari den hizkuntzaz, hots, euskaraz, formakuntzako eskaintzak eskatzen dituen gizartea; presentziatzeko eredu oinarritutakoaz gain beste aukeretako eskaintza formatiboak eskatzen dituen; etorkizuneko beharrei aurrea hartuko dieten eskaintzak eskatzen dituen; integratua eta finantzaketa publikoaren erabilpen eta xedea kontrolatuko dituen, dagozkien eta geureak egin ditugun organo publikoen bidez.

Bukatzeko, esan behar da egungo unibertsitatearen eredu hierarkizatua kritikatu dugula, boterearen banaketa gobernu organoetan eta lan harremanen negozioazio normaldua bertan uztartzeko zailtasuna. Gurea bezalako erakunde sozial bati ez dio balio egungo unibertsitateak al-

derdi honetan dituen akats berak errepikatuko dituen unibertsitate motak: oso euskalduna izan arren, jakinduria gizartearen eskura jarri ordez eliteak sortzea helburu duen unibertsitatea, non lan harremanak arautu behar dituzten printzipioak errespetatuko ez diren...

Sinetsita gaude unibertsitate euskaldun batek benetako unibertsitate soziala izan behar duela, ikasleen, langileen eta gutxiengoen eskubideekiko begirunea bere izaeraren duelarik.¶

Jose Ramon Etxebarria

1.- Duela hogeita bost urte ez nuen zalantzarik euskarazko unibertsitatea egingarria zela esateko, eta gaur egun are zalantza gutxiago dut. Izan ere, tarte horretan eginiko bidea ikusita, gure inguruko UPV-EHU bera ia ezer ez izatetik ia munstroizatera —tamainaz— pasatu da, UPNA ezerezetik sortu da, eta hasieran lanbide-heziketarako zentro txikia eta lokala zena, poliki-poliki, Mondragon Unibertsitatea bihurtu da. Bistakoa denez, elementu eragingarri funtsezkoak egon dira tartean unibertsitate horiek sortzean eta sendotzean, baina, funtsezkoa eta oinarritzko den giza elementuaz gain, borondate politikoa eta finantzazioa —publikoa zein pribatua— egon direlako izan dira posible. Zeren hasiera hartan ez zegoen baldintza akademiko egokirik, eta ez zeuden gaur egun nonahi ikusten diren ikasle eta irakasleak; baldintza horiek urte hauetan gauzatu dira, eskari demografikoei erantzunez borondate politikoa eta bitarteko egokiak jarri direlako, alegia, finantzazioa, ego-kitzapen juridikoa, etab.

Euskaraz maila unibertsitarioan arituko diren pertsonak falta zaizkigula entzuten da behin baino gehiagotan. Baina gaudenak hain gutxi ez gara. Gainera, lehenagotik zetorren baina azken hogeita bost urteotan gauzatuz joan

den euskal mugimenduaren eraginez, giza elementuare n oinarriak irauli egin dira. Beren jakintza-arloan euskaraz erostasunez jardun zezaketen irakasleak ia ez egotetik, gaur egun mila irakasle euskaldun —beren lan unibertsitarioa euskaraz egiteko gai direnak eta egunero horrela dihardutenak, alegia— baino gehiago izatera iritsi gara. Euskaraz ikasten ari diren ikasleen kopuruak erraz gainditzen du hogeit mila maila. Eta lizentziatura eta doktoretza egin ondoren euskarazko unibertsitatean jarduteko deika dabilen irakaslegaiak ehunka kontatu daitezke. Non da tamaina kritikoaren sasiarazoa? Aspaldi gainditu genuen muga hori, munduan hainbat eta hainbat baitira hori baino tamaina txikiagoko unibertsitate onak eta kalitatezkoak. Gakoa euskarazko unibertsitatea sortzeko pausoa ematean datza. Alegia, horrelako proiektu bat bideratzeko borondate politikoan eta hori gauzatzeko behar den finantzazio egokian.

Ausartak izan behar dugu, eta konbentziturik egon behar dugu, herri bat garen aldetik, unibertsitate hori funtsezko elementua dela geure etorkizuna oinarri sendotatu finkatzeko. Hortik aurrera, erabakia hartzea besterik ez zaigu falta. Logika sinplea du gure konfiantzak. Aurreko hogeita bost urteotan euskaldunok zenbait unibertsitate abiarazteko —nagusiki gaztelaniaz funtzionatu duten unibertsitateak izanik ere— gai izan bagara, egindako gauza guztiak euskaraz ere egin daitezkeenez, zergatik ez gara, bada, gai izango nagusiki euskaraz funtzionatuko duen unibertsitate bat sortzeko? Non da arazoa?

- 2.- Onurak eta abantailak hain dira nabarmenak, ezen ia-ia aipatzerik ere merezi ez duten. Labur esanda, euskal irakaskuntza- eta ikerkuntza-sistema propioa osatzen datoz horiek guztiak. Hain dira nabarmenak ezen etorkizunean herri modura bizirik segitu nahi duten herriek eta kulturak, guzti-guztiak, beren unibertsitatea izan nahi dutela; eta behar dutela. Gehiago oraindik, eskubidetza dutela beren irakaskuntza-sistema izatea eta kudeatzea, goiburuan unibertsitatea jarritz. Mundu osoan herri guztiek onurak baino ikusten ez badituzte, zein da arazoa? Horre-

tan ere euskaldunok salbuespena ote gara? Non dago horren logika? Ez naiz, bada, itsuek ere ikusten dutena azpimarratzen luzatuko.

Nolanahi den, «ustezko» arrisku eta kalteez zenbait ohar egin nahi nituzke. Galderan bertan ustezko bi arrisku aipatu dira: ghettoa bihurtzeko arriskua eta EHU euskal irakaslez hustutzea. Nire iritziz, ez bata eta ez bestea ez dira benetakoak. Oraingoan ere ustea erdi-ustel —edo osorik—.

Gogoan dut behinola ikastolen aldeko mugimendua gerarazteko erabilitako ghattizazioaren «arriskua», denboraz *boomerang* modura itzuli dena, batetik erdararen erresuma zen eskola publiko/pribatua poliki-poliki gero eta euskaldunagoa izatera eramane duena, eta azkenean euskarari ateak zabaltu nahi izan ez dizkion A eredu ghetto arriskuan jarri duena. Izan ere, eredu euskaldunaren premia egon baita elebitasuna premiatzat hartzeko, euskara guztion eskubidea baita —baita euskara ikasi nahi ez duten euskal herritarrena ere—, eta ez elebidunen guraria betetzeko bidea. Praktika aipatu dugunez, bestalde, ez dago tokitik kanpo esatea ezen aukera hori egin dutela arrakastaz hizkuntza bi edo gehiago dituzten herrialde batzuetan, unibertsitateak bikoiztuz, eta hizkuntza minorizatuari zor zitzaizkion unibertsitateak eratuz (Flandria, Quebec, etab.). Eta, nik dakidala, herrialde aurreratutzat dauzagu horiek.

EHU euskal irakaslez hustuko delako hori ere argudio ustela dela uste dut. Gaur egun, oso ondo prestatuturiko irakaslegai euskaldun ugari egoteaz gain (doktoretza egonikoak, bekadunak, doktoregaiak...), gero eta gehiago hedatzen ari da irakasleen higikortasuna edota unibertsitate desberdinetan lan egitearena. Unibertsitateen arteko kolaborazio-ekimenak gero eta zabalagoak izango dira etorkizunean. Gainera, demografia dela eta, asko dira EHU berandu baino lehen irakaslez gainezka egongo delako kezka dutenak. Non dago arazoa?

- 3.- Estrategiatik hasita, bidea eginez egiten delako ziurtasunaz, lehenik eta behin Euskal Unibertsitatearen inguruko

kezka zabaltzen duten ekimenak bultzatu behar direla-koan nago, unibertsitario euskaldunak biltzen dituzten elkartek eta ekimenak lagunduz eta indartuz (UEU eta EIRE kasu), Euskal Unibertsitateranzko kongresuak eta ekimenak bultzatuz..., horrela lehenik eta behin gaia gizarteratuz, eta erabaki politiko estrategiko garrantzizkoen mailara eramanez. Gaia seriotasunez planteatzea erabaki estrategikoa da.

Izaerari dagokionez, gai hori hainbat dokumentutan (Uztaritzeko UEUren agirian hasi eta EIREk antolaturiko kongresuan, besteak beste) askoz zehatzago aipatu denez, modu telegrafikoan aipatuko ditut ene ikuspuntutik oso kontuan hartzeko diren zenbait ezaugarri. Ene ustez, lehenik eta behin euskal herritar guztiei irekita egon behar duen unibertsitateak zerbitzu publikoa ideologia-diskriminaziorik gabekoa eskaini behar du, diru publikoz zein pribatuz finantzatua dela. Espreski onartu behar litzateke herri-ekimenaz sorturiko unibertsitatearen posibilitatea, lehenago ikastolen mugimenduak irekitako bidetik, talde herritarren ekimenaz herritar guztientzako zerbitzu publikoa (eta ez talde baten interes pribaturakoa) eskaintzeko borondateaz. Gobernuaren erakunde autonomoa izan behar luke, hain debaluaturik dagoen «autonomia unibertsitaria» kontuan hartuz, zeren gobernuak finantzazioari dagokionez ardura handia izan behar duen arren, azkena bailitzateke «gobernuaren unibertsitatea» izatea, gaur egun sarritan «publiko» kontzeptua erabiltzean moztotzen den aukera, alegia. Bestalde, lehenik eta behin eraikin konbentzionaletan kokatu behar dela uste dut, unibertsitate birtualaren kontu hori aukera gehigarri eta osagari modura kontsideratuz. ¶

Mikel Fernandez (LAB)

Historiari erreparatzen badiogu, Euskal Herriko Unibertsitate zein Euskal Unibertsitateari buruz luze eta zabal hitz egin eta idatzi izan da, beti ere, hori bai, asmo, gogoe-ta, behar edota eskubide mailan, gehienetan teoria mailan, askotxotan intentzio eta hasperenean soilik geratuz. LAB sindikatuak ere gai honen inguruan hainbat haus-narketa zein eztabaida egin izan du. Hari horri jarraiki, beraz, *Jakin* aldizkariak Euskal Unibertsitatearen inguruan plazaratu nahi duen enplazamendu berri honi guztiz ego-ki deritzo, Euskal Herrian zabaldu berri den eraikuntza nazionalaren bidean Euskal Unibertsitatearen diseinua definitzea eta bideratzea zutabe garrantzizkotzat jotzen baitu.

Horrela, bada, eta kontuan izanda 1977an aldizkari horrek zenbait adituren eskutik gai honi modu eta alde desberdinetatik heldu ziola, beharbada ezagutza edota historia arloan zentratutik, garaia litzateke oraingo hone-tan aldarrikapen hutsetik egingarritasunera, praktikara nola eraman aztertzea eta sakontzea, ea behingoz Euskal Herriak behar duen Unibertsitatea, amesten dugun Uni-bertsitate delako hori, piztu eta itzali egiten zaigun izar horren orde ez guzki distiratsu zein iraunkor bilakatzen dugun.

Ez da erraza hitz bitan azken 25 urteko ibilbide zu-runbilotsu honetan eman diren elementu guztiak modu sinplean adieraztea, baina gaurko errealitatearekin lotuz bai esan genezakeela, funtsean urriak izan badira ere, zubi gisa baliagarri izan direla eta aurrerapausoa suposatu du-tela; horren lekuko gai hau Unibertsitatean bertan ezta-baida guneetan erdi-erdian pil-pilean egon izana, euskara-ren presentzia (UPVn behintzat) eremu zabalagoetara he-datzea, EIRE erakundearen sortzea, UEUren egonkortze eta sendotzea, ikasleen kontzientziazatze eta altematibak

plazaratzea... Eta hori guztia Unibertsitatetik bertatik eman izan bada, ez dira makalak izan gizarte zein arlo politikotik egindako eta eskainitako ekarpenak, aldarrikapenak, baita alternatibak ere (Uniekimena...).

Hala ere, aurrera begira oraindik arantzaz jositako eginbide luze bezain latza dugula argi daukagu. Ezin dugu ahortzi zein kontestutan mugitzen garen, zein den gure Unibertsitateen errealitatea, bi Estatuko legedi arrotzen menpe, hiru Administrazioetan zatikaturik, batzuk publikoak, besteak pribatuak, bi hizkuntza boteretsuen erdi-erdian... Errealitate honek behetik gorako lan nekeza egitera eta, inertzia zein patxada direla medio, indar korrelazioaren eskasiagatik edo, etengabeko errebindikazioan murgiltzera eramaten gaitu.

Gure ustez euskaraz irakatsi, ikasi eta ikertu behar duen Euskal Unibertsitatea osatu behar dela guztiz argia da. Horrela, erreferentzia, eredu bat izango genuke, bere helburuak elebitasunean jartzen dituztenek nora begiratu izango lukete, ez baita elebitasun hitz ponpoxoarekin euskalduntasuna bermatzen, areago oraindik euskara hutsaren hurrengoa den Deustun, UPNan, Opusen, MCCn... Aldiz, erdarak badu, oro har, erabateko ofizialtasuna, euskararen kaltetan; eta bestela begira euskararen egoera eta tratamendua Unibertsitate edo lurralde desberdinetan. Euskara normalizatua, naturaltasunez onartua eta ezarria beharko genuke.

Ditugun Unibertsitateek ez diete erantzuten gizarte honen gehiengoak eskatzen duen beharrei, aitzitik, interes pribatu, merkantilista eta atzerriko kulturei egiten diete men. Jauzi kualitatiboa eman beharrean gaudela uste du LABek. Badago bai gizarte mailan eta baita Unibertsitate esparruan ere aski jende, nahikoa masa kritiko euskaraz arituko den Euskal Unibertsitatea antolatzeko. Alde bateatik, bitarteko bideak badirela konturatzen gara; baina, bestetik, baita ere badakigu oraindik amesten dugun Euskal Unibertsitate euskaldun eta integratzaile hori eraikitzea kosta egingo dela. Horregatik helburu horretara heltzeko ezinbesteko dakusagu indar guztiak zentzu horretan ipintzea. Ideia zein alternatiba guztiak, zintzoak bederen,

onargarriak iruditzen zaizkigu. Hori bai, epe laburrean elkar metatzera jo behar dugu, hezuramitzen ari diren inizatiba guztiak elkarganatzera, delako Euskal Unibertsitatea erreferentziala izatera.

Ildo honetatik esparru publikoan campus euskalduna, Ikasgu izan zenaren ildotik egon litezkeen mugimenduak, UEUk udazkenean egingo duen Biltzarra, Unieki-mena, barruti bakarraren proposamenak... horren lekuko ditugu. Ezin dugu, ordea, horretan bakarrik geratu; horrek guztiak eskola beharko du: hain zuzen, gizarte eragile, sindikatu, alderdi politiko eta, azken finean, instituzio publikoen eskola, sinesgarritasuna eta egingarritasuna izan dezan, bere marko juridiko eta guzti.

Zati hauek guztiak norabide horretan txertatuz joateko premia larria ikusten ari gara, ze, inertiaren eta motel-tasunaren ondorioz, Euskal Unibertsitatearen erreferentzialtasunik gabe, egun diren esparru elebidun urri horiek ere usteltze bidean sartzeko arriskuan leudeke, sinboliko hutsean bihurtzeko arrisku bizian.

Esandakoaren karira, Euskal Unibertsitatearen erai-kuntza premia eta eskubide natural gisa hartu behar du-gu, ez inoren aurka, geurearen defentsan, mamuak ekidin-ez, errespetuan oinarrituz, norbanakoaren aukerak eta eskubideak onartuz. Oraingoz guretzat euskararen gune normalizatuak sortzeak du lehentasuna eta Euskal Uni-bertsitatearen bidean sortzen diren inguruko inizatiba guztiak errespetatuko ditugu, batik bat sare publikotik bi-deratzen direnak eta baita zerbitzu publiko gisa antolatzen direnak ere bultzatuz. Euskal Unibertsitatea, bai elebidun bidean direnak erakargari izateko, bai euskararen garapen zein iraupenerako eta baita gure herriaren tresna kultural bezala mundura begira herri honen izaera jakinarazteko, ezinbestekoa zaigu. Azken finean, 1977an aldarrikatu ge-nuen bezala, gure jakintsuek, artistek eta herri osoak beren irekitasuna eta unibertsaltasuna nabari dezaten.

Amaitzeko esan ondorengoak liratekeela LABen irit-ziz Euskal Unibertsitatearen ezaugarri nagusiak:

- Unibertsitate publikoaren izaera, Administrazioek sor dezaketena zein herri ekimenetik ere gauza daitekeena.

- Euskaraz irakatsi, ikasi, ikertu eta bizi. AZPkoek, irakasleek eta ikasleek horretarako bermeak izan beharko lituzkete. Ezinbestekoa litzateke euskaraz funtzionatuko lukeen markoa eratzea, gainontzekoetan eleaniztasuna bermatuz.

- Unibertsitatearen autonomia errespetatu beharko luke eta demokratikoa izan, non parte-hartze eta ordezkarritza orekatua onartuko liratekeen, baita sindikatu zein eragile sozialena ere.

- Euskal gizartearen zerbitzura izan beharko luke, berari atxikia, mundu zabaletik datorkiona jasotzeko gai alde batetik, eta bertara aporta dezakeena bestetik.

- Ikerkuntza eta irakaskuntza modu bateragarrian ulertu beharko lituzke, Europan kokatu eta ezagutza ekoizten zein garatzen den sareetan izan.

- Eredu honi egokitutako irakaslego propioa, beti ere esku zabal izanik kanpotik letorzkigukeen ideia zein ekarpenak baloratuz, kritikatzuz eta behar izanez gero integratuz.

- Administrazio eta Zerbitzuetako langilego berezkoa izan behar du, leudekeenei, nahi izanez gero, integratzeko bideak eskainiz.

- Negoziazio kolektiboa bermatu beharko luke.

- Euskal Unibertsitateen egungo errealitatetik abiatuz eta erritmo desberdinak eta egokituak erabiliz, Euskal Herri osoko Euskal Unibertsitatea egituratuko lukeena sortu.

- Adierazpen askatasuna eta pentsamendu kritikoa errespetatu beharko lituzke eta gutxieneko kalitatezko irakaskuntza zein ikerkuntza eskaini ahal izateko baliabideak jarri.¶

Marije Fullaondo (Sortzen-Ikasbatuaz)

Lehenik eta behin, aipatu beharra dugu Unibertsitatea ez dela Sortzen-Ikasbatuazen lan esparrua, irakaskuntza ez-unibertsitarioaren eremuan burutzen baitugu geure eguneroko eginkizuna.

Hala ere, *hezkuntza* —eta, kasu honetan, araututako ikas/irakaskuntzari bakarrik lotutako hezkuntzaren zatiaz ari gara— bere osotasunean baino ez dugu ulertzen, hau da, 0 urtetik hasita lanbide heziketa edota unibertsitateko ikasketak bukatzeraino, adin mugarik gabe.

Ikuspuntu honetatik abiatzen da hemen azaltzen zaiuzen iritzia; beraz, irakurle hori, ez ezazu pentsa aditu baten iritzia aurkituko duzunik lerro hauetan; ez ezazu inolako ikerketaren emaitzik edo hausnarketa mamituren ondoriorik espero; euskararen egoeraz, hezkuntzaz eta euskal ikas/irakaskuntzaz arduratuta eta kezkatuta dagoen kaleko euskal herritar batzuen iritzia baino ez baituzu aurkituko.

1.- Hel diezaiogun, bada, gaiari. Egingarria al da Euskal Unibertsitatea?

Baietz erantzungo genioke galdera honi, baina, gure aburuz, proiektu hau eraikitzeke bi ezinbesteko baldintza eman beharko lirатеke, batetik, Euskal Herriko herritarren onespена eta prozesuan parte hartzeko aukera izatea; bestetik, borondate politikoa.

Lehen baldintza betetzen ari da, gure ustez. Gizarteak, derrigorrezko hezkuntzari dagokionez, euskara hutsez ari diren ikastetxeak ez bakarrik onartu, exijitu egiten ditu, inplizituki, D eta murgiltze eredueta natrikulatutako ikasle kopurua etengabe gora doalarik. Inertzia honi jarraituz, hurrengo etapetan, batxilergo, lanbide heziketa eta unibertsitatean eredu euskaldunen jarraipena ezinbestekoa da.

Aldi berean, eta parte-hartzeari dagokionez, hezkuntzako eragile desberdinen arteko elkarlana gorpuztuz doa.

Ikasleria ere prest eta prestatuta dago goi-mailako ikasketak euskaraz egiteko. Ikasleen mugimendua ikasketa euskaldunen alde egiten ari den lana dugu lekuko.

Irakasleriari dagokionez, gaitasun eta gogo faltarik ez dago. Formakuntza falta dutela adierazten dute irakasle batzuek. Formakuntza-gabeziak baliabide egokiekin sendatzen dira.

Datuetara etorrita, 15.000 ikasle eta milatik gora irakasle ari dira, egun, euskarazko ikas/irakaskuntza unibertsitarioan. Euskal Unibertsitatea eraikitzeke masa demolin-guistiko nahikoa dago, beraz.

Bestalde, hutsuneak hutsune, testugintzan ere aurre-raupauso handiak eman dira eta lanek aurrera dihardute. Bide onean gaude, zalantzarik gabe.

Honenbestez, Euskal Herrian baldintza sozio-linguistiko-demografikoak egon badaude Euskal Unibertsitatea sortzeko.

Bigarren baldintzari helduta, borondate politikoari, alegia, azken aldi honetan, hitz politikak entzuten ditugu EAEko administrazio autonomoaren aldetik, baina, momentuz, hitzak baino ez; Nafarroako administrazioak, aldiz, kolpez eta atxiloketez erantzuten ditu unibertsitate euskaldunaren aldeko aldarrikapenak; Frantziako estatuak, bere aldetik, ez du euskararen inolako eskubiderik onartzen, eta gorraena egiten du euskal irakaskuntzaren eskaerei dagokienean.

Dirudienez, hezkuntza ez da errentagarria politikarako; ez berezko euskal hezkuntza, bederen.

Klase politikoaren erantzukizuna saihestezina da gai honekiko. Bizitzen ari garen egoerari behar duen erantzuna ez ematea akats historikoa litzateke; Euskal Herriko hizkuntza eta kulturaren bizi-indarra eta, ondorioz, biziraupena, daude jokoan. Ez dezagun ahaztu, hala ere, gizarteak ematen diola boterea klase politikoari, ez beste inork. Gizartearen behar eta eskaerei erantzuna emateko daudela gobernuak, ez beste ezertarako. Eta gizartearen lehenetasunik lehenetarikoa, beharrik handienetakoa, hezkuntza dela.

Gizartekideok hezkuntzaren lehentasunean sinisten badugu, badago zereginik alor honetan ere. Baina euskal gizarteak ozenki eta irmoki aldarrikatu beharko ditu bere hezkuntza eskubideak eta dagokionari, dagokionean, dagokion erantzukizuna eskatu.

Baldintza juridikoei erreparatuz, oso urrutira joan gabe, Espainiar estatuaren barruan, Katalunian, hain zuzen, badaude unibertsitate katalan elebakarrak, Generalitateak berak sortuak.

Zer adierazten digu honek? Euskal Herriko zati baten egoera administratiboari dagokionez, Espainiako marko juridikoaren barruan, legalki bideragarria den proiektua dugula Euskal Unibertsitatea, edo, behintzat, euskarazko Unibertsitatea, ez baitira gauza bera. Euskal Unibertsitateak Euskal Curriculumak izango luke oinarrian; euskarazko Unibertsitateak ez luke hori bermatuko derrigorez.

Euskal Herrian euskara hutsez arituko den Unibertsitatea sortzea legala da, beraz, Hegoaldean kokatuta egon beharko balu ere.

2.- Bestalde, onuragarria ala kaltegarria litzateke Euskal Unibertsitatea? Kolore guztietako erantzunak entzun dira galdera honen inguruan. Badira proiektu honetan onurak baino ikusten ez dituztenak eta baita arriskua besterik ez dakusatenak.

Gu lehenengo taldean kokatzen gara. Abantailak baino ez ditugu antzematen. Batetik, Euskal Herriko herritarren zati handi baten eskubideak, beharrak eta nahiak errespetatzeko bidea irekita legoke, beste inorenak ikutu gabe. Bestetik, euskal kultura eta hizkuntzaren biziraupena bermea litzateke, euskarak hizkuntza gutxituaren estatusari utzi eta goi-mailako hizkuntz funtzioak lor eta gara ditzan ezinbesteko tresna gisa. Hirugarrenez, Euskal Herriak behar duen berezko Hezkuntza Sistemaren bidean urrats garrantzitsua litzateke. Azkenik, euskal curriculum osoaren garapena eta gauzatzea ahalbidetuko lukeen instituzioa martxan legoke.

Arriskuak ikusten dituztenen artean, Euskal Unibertsitatea ghetto bihur daitekeela aipatzen dute. Adibide bat

jartzearren, hori esaten duen inori burutik pasatu al zaio Suomin (Finlandia) dauden suedierazko unibertsitate elebakarrak ghetto direla esatea? Suedieradunak %6 baino ez dira Suomin; hala ere, Unibertsitate propio elebakarrak dituzte. Besteak beste, euren Hezkuntza Sistema propio elebakarra izateak (elebitasuna ez ezik, eleaniztasuna bermatzen duena) eman die suedieradun suomiarrei, gutxiengo nabarmena izanik ere, euren hizkuntza eta kulturari heltzeko aukera.

Edo, etxera etorrita, ghetto kontsideratzen al dira Euskal Herriko irakaskuntzan denok ezagutzen ditugun eta hain prestigiotsuak diren gaztelaniar ikastetxe elebakarrak?

Inork sinistu al dezake Euskal Unibertsitatea onerako baino kalterako izan daitekeenik edota norbaiten eskubideak urra ditzakeenik? Nire buru gogorrean, behintzat, ez da horrelakorik sartzen.

3.- Bukatzeko, izaera eta helburuei dagokienez, aipa dezagun Euskal Unibertsitatea nolakoa ikusten dugun.

Zalantzarik gabe, Euskal Herriaren eta bere kultur nortasunaren erroetan oinarritutako hezkuntza-egitasmoa sustatzen duena, euskal gizartearen beharrei erantzungo diona, berdintasunean oinarritua, publikoa, autonomoa, osoa, demokratikoa, berritzailea, irekia, ikasleriaren garapen integrala bermatuko duena, euskararen eta euskal kulturaren hedapena ahalbidetuko duena, ikerkuntzari leku zabala eskainiko diona, langileria propioa izango duena, eraikin konbentzionalean kokatua eta ikas/irakaskuntza prozesua ikas/irakasgela birtualen bidez aurrera eramateko aukera emango duena, Euskal Herriko mugen gainetik mundu osoko beste herrialde eta kulturekin harreman zuzena izango duena, ekarpen propioak eginez eta bestee-nak jasoz.

Euskal gizartearen eskubidea ez ezik, Euskal Herriaren beharra da Euskal Unibertsitatea, Euskal Herriko berezitasun linguistiko-historiko-kulturalak ikertuak, zainduak, garatuak eta hedatuak izan daitezen.¶

Xabier Garagorri

Euskara ardatz duen ele askotariko Euskal Unibertsitatea

Euskal Unibertsitatearen izaera, ezaugarriak eta egitasmoak ezin dira era isolatuan eta endogamoan ulertu, euskal gizartearen izaera, ezaugarri eta egitasmoen isla modura baizik. Euskal Unibertsitateaz ari garenean, beraz, euskal gizartearen iragan, orainaldi eta bereziki etorkizunari buruzko ikuspegiak dira erreferenteak, eta euskal gizartearen barruan hezkuntza-sistema osatzen duten lehen eta bigarren hezkuntzaren jarraipen eta gailur modura. Topikoaren itxura duten ebidentzia horiek aipatzen ditut, unibertsitatean ari garenok aparteko kasta garela eta aparte jokatzeko joerak sarritan izaten ditugula uste dudalako.

Gaia horrela planteatuta, Euskal Unibertsitatearen izaera, ezaugarriak eta egitasmoak zein izan behar diren esatea zaila da eta are gehiago adostasunez erabakiak hartzea. Esaerak dioen bezala, «zenbat buru hainbat aburu». Baina ez dago bakoitzak bere aldetik asmatu beharrik; kontuan hartzekoa da badaudela ikastoletan, eta oinarriko euskal irakaskuntzan, oro har, Euskal Unibertsitateari bidea erakusteko baliagarriak izan daitezkeen lorratzak. Badira hamar urte ikastoletan, eta jarraian baita beste eskola sareetan ere, elebitasun planteamendutik ele askotariko planteamendura aldaketa egiten hasi zirela. Ikastole-tako ikasleek Derri gorriko Bigarren Hezkuntza bukatze-rakoan (16 urte), Dekretu ofizialetan *euskarari* eta *gaztela-niari* buruzko gaitasunak gainditzeaz gainera, ahozko eta idatzizko harremanak *ingelesez* mantentzeko gai izan behar dute elkarren arteko komunikazio arrunt batean, bai-ta ingelesa transmisio-hizkuntza bezala aldeztu aurretik sei-nalaturako eskola-gaiak jorratzeko ere. Atzerriko bigarren hizkuntzari dagokionez, hau da, *frantsesari* eta kasu bat-

zuetan *alemanari* dagokionez, hizkuntza horrekiko lehen hurbilpena egiten da egun. Euskaraz, gaztelaniaz ala frantsesez ondo dakien eta ingelesez ondo moldatzen den belaunaldi berria datorkigu, beraz.

Zerk eraginda hasi ziren ikastoletan berrikuntza hau egiten? Batetik, Europako Batasuneko esparru ekonomikoan, politikoan eta soziokulturalean integratu beharra eta honek europar gizabanakoengan izan zuen eta izango duen eragin nabarmena. Argi ikusten genuen European bizitzeko eta bertan integratzeko, euskara eta gaztelaniaz ala frantsesaz aparte, euskaldunok beste europar hizkuntzak menderatzea ezinbestekoa genuela. Bestetik, aurreko egoerarekiko aurrerapausoa izanik ere, elebitasunaren planteamendu ofizialaren mugak epe ertainera argi dira, ezinezkoa baita gaztelania edo frantsesa bezalako estatus internazionalako hizkuntzak egoera minorizatuan dagoen euskararekin batera, bata bestearen ondoan egoera orekatuan bizitzea. Euskarak iraungo badu, bere hizkuntza eremuan hizkuntza nagusi izatera iritsi behar du, baina argi dago era berean euskaldunok euskaraz aparte beste hizkuntzak erabiltzeko gauza izan behar dugula, bestela euskara bera ere arriskuan bailegoke. Lortu nahi duguna, beraz, bi elementu hauek uztartzea da, hots: alde batetik, euskarak bere hizkuntza eremuan behar duen garapen osoa lortzea eta, bestetik, beste hizkuntzen ezagutza eta erabilera beharrezkoak erdiestea. Hori lortzeko era bakarra eleaniztasunaren eskutik dator.

Aurreko planteamendu hori baliagarria izan daitekeela uste dugu Euskal Unibertsitatearentzat ere. Etorkizuneko Euskal Unibertsitatea euskara ardatz duen ele askotari-ko gune modura ulertzen dugu. Irakasteko, ikasteko, ikertzeko eta eguneroko harremanetarako hizkuntza nagusia euskara izango duena, baina lurralde bakoitzean ofizialak diren hizkuntzak (gaztelania-frantsesa) eta gaur egun «lingua franca» bihurtu den ingelesa ere euskararekin batera irakasteko eta ikasteko eta bereziki kanpoko harremanetarako eta ikerketen argitalpenetarako erabiliko lirakeen hizkuntzak izan beharko lirakeela uste dugu. Euskal Unibertsitatearen eredu honetan ez luke lekurik

orain UPV/EHUn indarrean dagoen euskararen eta gaztelaniaren bide paraleloaren ereduak, are gutxiago oraindik ere nagusia den ele bakarreko ereduak. Denboraren erdia baino gehiago muin bakarreko euskarazko unibertsitatea izango litzateke, baina lekuan lekuko hizkuntza ofizialak eta ingelesa beharrezko hizkuntza osagarriak lirateke.

Gaur egun eredu hori orokortu ahal izateko ez ditugu behar adinako baldintzak betetzen, baina ez dago baldintza horiek lortu arte itxaroten egon beharrik Euskal Unibertsitatearen etorkizuneko eredu horretara hurbiltzen eta bidea irekitzen hasteko. Euskaraz, gaztelaniaz ala frantsesez eta ingelesez moldatzen den masa kritikoa badago, eta, oinarrizko hezkuntzan egiten ari den ele askotariko planteamenduaren eraginez, gero eta gehiago izango dira ezaugarri horiek betetzen dituzten ikasleak. Eredu hori indarrean jartzeko gauza asko behar dira, eta horien artean guztiz oinarrizkoa da ikasleek eta irakasleek euskaraz, gaztelaniaz ala frantsesez eta ingelesez irakasteko eta ikasteko gaitasuna izatea.

Euskal Herriko Unibertsitateak eta euskara

	Kopuruak orotara		Euskaraz dakitenak		Euskaraz ikasten- irakasten dutenak	
	Ikasleak	Irakasleak	Ikasleak	Irakasleak	Ikasleak	Irakasleak
Unibertsitate publikoak	66.831 (%69)	4.535 (%74)	32.268 (%48)	1.469 (%32)	19.538 (%29)	981 (%22)
Unibertsitate pribatuak	30.130 (%31)	1.616 (%26)	15.154 (%50)	333 (%21)	5.371 (%18)	252 (%16)
GUZTIRA	96.961 (%100)	6.151 (%100)	47.422 (%49)	1.802 (%29)	24.909 (%26)	1.233 (%20)

Unibertsitate publikoak: UPV/EHU, UPNA/NUP, Pabe-Aturri.
Unibertsitate pribatuak: MU, UD/DU, UN/NU.
Iturria: EIRE, «Euskal unibertsitatearen egoera gaur egun, 2000-01. ikasurtean», *Euskal Unibertsitatea 2021 Kongresua*.
Autoreak egokitutako taula.

Erabilitako iturrien arabera, ikasleriaren erdiak (47.422 ikasle, %49) euskaraz daki eta erdi horren erdiak (24.909 ikasle, %26) euskaraz zerbait ikasten du. Datu hauek bi eratara gutxienez irakur daitezke: a) 47.422 ikas-

le zeuden 2000-01 ikasturtean unibertsitateko irakaskuntza euskaraz jarraitzeko gai zirenak; b) Euskaraz ikasteko gai ziren horien artetik 22.512 ikaslek ez dute ezertxo ere euskaraz ikasten. Galera horren arrazoiak era askotakoak izan daitezke, baina argi dago ikasleek ezingo dutela euskaraz ikasi irakasleek ez badakite. Euskaraz dakiten ikasleen kopurua %49koa da eta irakasleena aldiz %29koa, eta dakiten horien artean euskaraz zerbait irakasten dutenak %20. Hau da, Euskal Herriko Unibertsitateetan ez dago euskaraz dakien behar adina irakaslerik eta daudenak ez dira euskaraz irakasteko probetxuz erabiltzen. Datu horien alde ezkorra ezaguna da; baina niri hemen datu horien alde baikorra, hau da, unibertsitatean euskaraz dakien masa kritikoa 2000-01. ikasturtean 47.422 ikaslekoa izan dela interesatzen zait. Euskaraz dakiten ikasle horiek gaztelania ala frantsesa ezagutzen dute, eta, lehen esan bezala, gero eta gehiago izango dira ingelesa ikasten lau urte rekin hasitako ikasleak ingelesez komunikatzeko gai direnak eta ikasgaiak ingelesez ikasi dituztenak. Ikas arlo bat ingelesez erakutsiko duen irakaslea ikastoletan aurkitzen bada, nahiz eta ez izan erraza ingelesez ikas arlo bat erakutsiko duenik aurkitzea, Unibertsitate mailan honelako irakasleak izatea errazagoa litzateke.

Ez da, ondorioz, ameskeria hutsa jite honetako Euskal Unibertsitatea indarrean jartzen hastea, bidea egiten hasia den egitasmoa baizik. Mondragon Unibertsitateak hautu hori egina du eta lehen urratsak ematen hasia da. Badakigu horrelako berrikuntza indarrean jartzeko, giza baliabideak, baliabide materialak eta aurreko egoera aldatzerakoan erresistentzia handiak gainditu behar direla, baina pauso garrantzitsua eta egokia egiten ari dela uste dut. Berriro ere, Euskal Herrian beste askotan gertatu den antzera, ez da halabeharrez gertatzen gizarte ekimena aurrea hartzen duena izatea.

Euskal Unibertsitatearen eredua definitzeko alde asko daude eta oraingoan hizkuntzari lotutakoa jorratu dugu, baina bada besterik ere, hots, Euskal Unibertsitatearen eta euskal kulturaren arteko lotura zein izan beharko litzatekeen aztertzea. Hau hurrengorako. ¶

Gotzon Garate

1.- Euskal unibertsitatea eraiki liteke. Hau da, gai guztiak euskaraz erakutsiko diren unibertsitatea.

Horretarako nahitaez bi alderdiok elkartu behar dira: ikaslegorik aski eta ikaslegoari erakusteko irakaslegoa. Hots, *ikasleak eta irakasleak*.

Euskal Herriak badu ikasle nahikorik. Gero eta ikasle gehiagok daki euskaraz. Ikastoletan ez ezik, institutuetan eta beste ikastetxeetan D ereduan neska-mutil askok ikasten du.

Gurasoek garbi ikusten dute: gure haurrek, Euskal Herrian biziko badira, euskaraz jakin behar dute.

Irakaslerik ere ez da falta. Gai guztietan? Ez dakit. Humanitate fakultateetarako bada irakaslerik, dudarik gabe.

Beste aldetik gaztetxoak matematika, fisika eta kimika ikastetxeetan hasten dira ikasten. Unibertsitateko irakaslea, beraz, ez da hutsetik hasi behar.

Euskaraz ongi dakien batek, bere espezialitatean pare bat urte (edo gehiago) preparatuz gero, zientzia-gaia euskaraz irakasteko gauza da.

Beraz, guztira, irakasleak ere badira. Koska hementxe dago: euskaldun irakasleak *kontratatzeko*.

Irakasle elebidunak kontratatu behar dira. Ez naiz teoria hutsez ari.

Ni 35 urtean Deustu Unibertsitateko irakasle izan naiz. Orain 25 urte sinadura asko bildu eta zuzendaritzari, arren eta otoi, irakasle elebidunak kontratatzeko eskatu genion. Ez ziguten jaramonik egin. Erdal irakasle hutsak kontratatu zituzten.

Gero etengabeko soka (*circulum vitiosum*) gertatu da. Erdal irakasleek, dekanok barne direla, beren interesak defendatzeko, beste erdal irakasle kontratatu dituzte.

Eta estudianteei, gai bat euskaraz irakasteko eskatuz gero, dirurik ez dela ihardesten diete. Profesore berri bat

kontratatu beharko litzatekeela eta horrek diru asko eskatzen duela.

Irakasleak elebidun izanez gero, ez legoke problema hori.

Orain desoreka izugarria dago Deustu Unibertsitatean. Ikasleak %70en bat euskaldun dira. Irakasleak, berriz, %10 ez.

2.- Euskal unibertsitatearen eztabaida guztia honetan biltzen da: zin-zinez Euskal Herririk izatea merezi al du?

Batzuek ezetz diote. Denok gazteleraz badakigula. Berraz, zertarako euskal unibertsitatea? Zertarako horrelako alferrikako gastuak?

Guk, berriz, beste usteak ditugu. Geure notasunari eutsi nahi diogu. Gu geu izatea nahi dugu.

Eta hauxe ikusten dugu garbi baino garbiago. *Ez dago Euskal Herririk euskal unibertsitaterik gabe.*

Niri unibertsitate nahikotan ikasi beharra gertatu zait. Bartzelonan (filosofia lizentziatura), Madrilgo Complutensean (filosofia doktoregoa), Innsbrucken (teologia lizentziatura), Friburgon (marxismo ikasketak bi urtean), New Yorken (udako literatura ikasketak) eta azkenean Deustun (Filologia Erromanikoa).

Toki guztietan hauxe entzun dut eta egia dela garbi ikusi dut: *gizartea zuzentzen dutenak unibertsitatetik ateratzen direla.*

Nazio guztietan gobernadoreak, ekonomistak, zientzia gizonak, pentsalariak, medikuak, abokatuak.... unibertsitatetik atera dira.

Euskal Herrian negargarria da: medikurik gehienak, ekonomistak, zientzia gizonak... erdaldunak dira.

Zergatik? Unibertsitatean erdaraz ikasi dutelako. Euskal Herriko gizartea erdaldunek zuzentzen dute. Euskal Herriko ekonomian eta pentsamenduan euskaldunok ez dugu ia tokirik.

Beste puntu bat, nik Deustu Unibertsitatean urte askotan ikusi dudana.

Gazte asko etortzen dira Deustura, herri ttipietatik batez ere, euskaraz egiten. Hemen giroa erabat erdalduna

delako, espainolez hitz egiten ohitzen dira eta beren herrietara itzultzen direnean, erdaraz egiten dute.

Izuganizko eredu txarra herriko gaztetxoentzat unibertsitariook parra-parra erdaraz ari direla ikustea. Gaztetxoek ere azkenean ez dute euskara aintzakotzat hartzen.

Goitik eta behetik euskal unibertsitateak ez izateak hondamendira garamatza, hots, Euskal Herria Erdal Herria bihurtzera.

3.- Ahal izanez gero, orain zutik dauden unibertsitateak erabat euskaldundu beharko genituzke.

Deustu Unibertsitatea euskalduntzea oraingoz ezinezkoa dela iruditzen zait. Pribatua denez gero, hemen bertakoek bakarrik alda dezakete egoera. Eta ez da ikusten egoera aldatzeko gogorik dagoenik. Aitzitik.

Nafarroako Opus Deiren unibertsitatearekin ere berdintsu gertatzen da.

Beraz, oraingoz publikoa bakarrik izan liteke euskal unibertsitatea.

Ze unibertsitate? Dagoena euskaldundu ala berri-berritik hasi?

Hemen ere, beste eginkizun askotan bezala, diruaren kontua dator.

Teorian berri-berritik hastea izango litzateke hobere-na. Tokiaz denaz bezainbatean ere berria. Nondik atera dirua, ordea? Zein tokitan berria?

Berri honetan, jakina, euskaraz dakiten irakasleak bakarrik onartuko lirateke. Ikasleen aldetik ez legoke problemarik.

Erabat berria den unibertsitatea sortzea oraingoz zailtxo da. Ez dut uste Euskal Gobernua asmo horretan dabilenik.

Beraz, daukagun unibertsitate publikoa euskalduntzen jardun behar. Eta jakina, behin eta berriz esan behar da: *problema nagusia irakaslegotik dator*.

Erdal irakasleek ahaleginak eta bi egingo dituzte barruan gelditzeko, estudianteei euskal irakasleak eskatzen badituzte ere. Soldata tartean dagoenean, gauza harrigarriak ikusten dira.

*Bukatze*ko haxe gelditu behar da ageri-agerian:

Euskal Herrian espainol estudianteei espainolez irakastea ondo dago. Maitasuna biderik egokiena da beti.

Baina *geure etxean euskal estudianteei* gazteleraz ikastera *bortxatzea injustizia handia egitea da* eta geure gizartea, geure herritarrak eta geure herria hondatzea. ¶

Pruden Gartzia

1.- Bai. Gaur egungo gizartean edozein ekimenetan erabiltzen den metodologia arruntari segituz, aditu talde batek bide-
ragaritasun-txosten bat osatu beharko luke, alderdi horiek guztiak kontuan hartuz; baina ziur naiz Eusko Jaurlaritzak baduela eskurik eta dirurik proiektu hori bere gain hartu eta aurrera ateratzeko. Besteak beste, 1918an lau diputazioek Eusko Ikaskuntza eta Euskaltzaindia sortu zituzten bezala, edo 1980an Eusko Jaurlaritzak ETB. Borondate politikoa da gakoa, ez besterik.

Jakina, borondate politikoa ez da hutsean sortzen eta egitasmorik zoragarrienek ere baldintza sozial eta politiko batzuk behar dituzte mamitzeko. Baina hausnarketaren une jakin honetan lehenengo eta behin komeniko litzai-guke argitzea zein den Eusko Jaurlaritza sostengatzen duten alderdien asmoa euskarari buruz, alegia, euskararen normalizazioa nahi dute, bai ala ez? Noizko? Nola? Unibertsitate elebakar bat beharko litzateke horretarako? Bai? Ez? Baina ba ote dago munduan unibertsitaterik gabeko hizkuntza normaldurik? Posible ote da hizkuntzaren normalizatorako beste eredu bat asmatzea? Asmatzen ari gara dagoeneko? Zertan ari gara? Beldur naiz EAEko botere autonomikoaren inguruan mugitzen diren eragile ugarien artean bat bera ere ez dela gai izango galdera horiei ganoraz erantzuteko, ohiko lau topikoetatik haratago. Hemen erre-pide berriak, trenbide berriak, parke teknologiko berriak,

portu berriak, museo berriak, parke tematiko berriak... denetarik aurreikusten da, denetarako ikerketa serioak egiten dira, denetarik sartzen da agendan. Denetarik?

Nago Euskal Unibertsitate bat egiteko oztopo nagusia euskararen normalizaziorako testuinguru teoriko sendo baten gabezia dela. Ahulezia politikoak baino ahulezia intelektualak dira oztopo. Ez da harritzekoa. Gogora dezagun, besteak beste, euskararen ezagutza linguistikoan aurrrera egiteko ezinbestekoa izan zela bi fakultate oso sortzea orain dela hogeit bat urte (bata Deustun, bestea EHU); imajinatzen duzue zein litzatekeen egungo egoera Koldo Mitxelena Salamancan geratu izan balitz eta Patxi Altuna Erromara bidali izan balute (adibidez), bi fakultate sendoren garapena gidatzeko eskua izan beharrean? Bada, Sozio-linguistikari dagokionez, horixe da daukaguna.

- 2.- Galdera okerra da. Zertaz hitz egiten ari gara, erakunde unibertsitario berri bat sortzeaz edo lehendik dagoen bat (EHU, jakina) hizkuntza-irizpideen arabera erdibitzeaz? Bi gauza arras desberdin baitira.

Euskal Unibertsitatea sortzeko inoiz aipatu den asmo bideragarri (nire ustez) bakarra Joxerra Etxebarriari entzun nion, duela zenbait urte, hitzaldi batean. Esaten zizgun orduan bidea ikastetxe berri bat sortzea zela, txikia hasieran, poliki-poliki garatuko zena. Non sortuko zukeen ere esan zigun, baina ez dator harira orduko xehetasunak errepikatzea. EHU erdibitzeaz, txintik ez. Baina inork planteatu ote du gaur egun arte EHU erdibitzea? Proposamen zehatzak entzun beharko genituzke ez pentsatzeko OVNIen agerpenei buruz ari garela, hots, bolo-bolo korritu arren inork sekulan ere serioski ikusi (planteatu) ez duen kontu bati buruz hizketan.

- 3.- Nik *unibertsitate* hitzaren barruan bi kontzeptu bereiziko nituzke: *erakundea* eta *komunitatea*. Alegia, jatorrizko esanahiari erreparatuz, *unibertsitatea* komunitate bat da, jakintza lantzeko biltzen diren ikasle eta irakasleen *komunitatea*, Behe Ertaroan lehenengo aldiz *erakundetzen* dena Bolonian, Parisen, Salamancan... Euskal Herrian ere, Oña-

tin, XVI. mendean. Jakina denez, *erakunde* unibertsitario horiek XVII. eta XVIII. mendeetan krisialdi latza pairatzen dute; baina horrek ez dakar jakinzaleen *komunitateen* desagerketa: putzu beltzetan hondoratuta dauden *erakunde* horien alboan bestelako batzuk sortzen dira: akademiak, zirkulu literarioak, proiektu editorialak... Euskal Herrian ere, XVIII. mendean Azkoitiko zalduntxoek mota berri honetako *erakunde* arketipiko hainbat sortzen dute: Euskal Herriaren Adiskideen Elkartea edo Bergarako Erret Mintegia. *Erakunde* izenak gorabehera (unibertsitate, akademia, elkarre, mintegi...), jakinzaleen *komunitateak* aurrera darrai, eta egituratzeko formula berriak asmatzen ditu.

Unibertsitatea, *erakunde* gisa, XIX. mendean berpizten da, eta berriz ere jakinzaleen *komunitatearen* eusle nagusi bihurtzen. Baina XX. mende hondarrean *erakunde* nagusi horren inguruan sistema oso bat eratzen da: aldizkari zientifikoak, kultur elkarteak, mintegiak, fundazioak, institutu autonomoak, enpresak... Gaur egun kultur emaitzarik distiratsuenak, sarri, sistemaren sateliteren batean gauzatzen dira, ez bere zentroan.

Eman dezagun datu erabakigarri bat: azken hogeihogeitamar urteetan euskal komunitate zientifiko-intelektual bat sortu eta garatu da, ia-ia ezerezetik abiatuta. UEUren *Inguma* proiektuan egiazta daitekeen bezala, une honetan gutxienez lau mila pertsona dago unibertsitate mailako kultur produkturen bat (liburu, artikulua, hitzaldi) sortu duena euskaraz. Datu hori publikoa da eta internet bidez kontsulta daiteke (www.inguma.org). Lau mila lagun produzitzen, euskaraz, eta unibertsitate mailan. Beraz, *komunitaterik* badugu, baina (eta hemen dago gakoak): nola lortuko dugu *komunitate* hori egituratzea? Ezen, une honetan, lau mila lagun horiek sakabanatuta daude, dozenaka leku desberdinetan lanean, elkarren arteko komunikazioa nahikoa murrizta delarik. Ezinbestekoa ote *erakunde unibertsitario* berririk bat sortzea? Edo aski litzateke gaur egun daudenetan euskara bultzatzea eta, beraien ondoan bestelako *satelite* batzuk (Euskaltzaindia, Eusko Ikaskuntza, UEU, Arantzadi, Elhuyar, Jakin, eta abar eta abar) sendotzea? Euskara *erakunde* berezi batzuetan gotortu behar da,

edo guztietan zabaldu? Denetan neurri berean, edo auke-
ra estrategiko batzuk egin behar dira?

Gorago esan dudanez, gure ahulezia nagusia teorikoa da. Ildo honetan, *Euskal Soziolinguistika Institutuare*n sorrera datu esperantzagarria da. Eta proposamen zehatzak beti eskergarriak direnez gero, horra bat: Soziolinguistikak EHUn leku berezirik ez duenez gero, eta Euskal Herrirako gai bereziki garrantzitsua denez, Eusko Jaurlaritzak Ikas-
tetxe Unibertsitario berezi bat sortu beharko luke epe la-
burrera, eta baliabidez ondo hornitu. Berdin dio izenak, Madrilgo Ministerioen hatzaparretatik kanpo badago. Hartara, gure *komunitatearen* erakundetzean pauso eraba-
kigarri bat gauzatuko luke. Horra bide bat.¶

Andoni Ibarra

1.- Bai eta ez. Bai, Euskal Unibertsitatearen (EU) abiapuntutzat Hegoaldean UPV/EHU eta UPNarekin identifikatzen du-
gun espainiar unibertsitatearen eredu publikoa hartzen ba-
dugu. Aipatu unibertsitateekiko alternatiboki definitzen
dugu EU, eta haien antzeko zerbait, unibertsitate bat, cam-
pus bat, normala, estandarra, baina euskaraz, sortzea dugu
xede. Eredu posible horri EU1 deritzot. Beronen osagai be-
reizgarria eta desberdintzailea linguistikoa da funtsean.

EU1 proiektua erabat lotuta dago gizabanakoen go-
goari, ustez arazo bakoitzeko irtenbidearen estrategia egi-
tura sortu edo eraldatzean datzala. Sortze edo eraldatze ba-
karra gainera («unibertsitate bat, hizkuntza bat») eta «ahal
da, beraz egin behar da» printzipioari jarraitzen diona.

Gogoak eraldakuntza prozesuetan duen garrantzia
ukatu gabe, azken hogeita bost urteetako esperientziak os-
tera aurreko planteamendua erlatibizatzeraz garamatza,
alegia, antolaera estruktural ezin hobearen existentzia oro
har zalantzan jartzera, eta bereziki berori dela goi mailako

euskarazko hezkuntzak dituen arazoentzako irtenbide printzipioa.

Zeren zer gerta lekiguke EUren egingarritasuna Hegoaldean dagoen eredu publikoaren inguruan —agian era kaskarrean errepikatu guran— planteatu beharrean, beste eredu posible, etorkizunaren ereduaren inguruan planteatuko bagenu? Bestelako unibertsitate mota batez gogoetatu behar dugu orduan, eta *bestelakotasun* horretan datza EUren bereizgarria. Beste unibertsitate horri EU2 deritzot; hizkuntza faktorea ez da EU2ren funtsezko osagai bereizgarri bakarra. Euskara hizkuntza mosaiko baten erreferente funtzionala izango da. «Euskal» da EU2 erreflexiboki etengabe problematizatzen duelako hizkuntzaren arazoa, unibertsitatean euskarak duen erreferentzialitatea, alegia. Baina sinetsita nago EU2 erakargarria izango dela baldin beste unibertsitate eredu horietara lerratzen bada, eta ez soilik euskaraz delako.

Zeren jokoan dagoena ez baita EU1 eredua, EUren zentraltasuna Berrikuntzaren Euskal Sistemari baino, hau da, jakintza eta praktika sortze, hedatze eta erabiltze prozesuak ahalbidetzen duten edonolako ezagupenak, berrikuntzek eta erakundek osatzen duten multzo konplexuan. Ezin dugu EUren egingarritasuna eta iraungikortasuna aztertu berau testuinguru horretatik isolatuz. Eta hemen irtenbideak eta erantzunak baino zalantzak areagotzen zaizkigu. Zeren EURI gertatzen zaiona beste gizarte eragileekin elkareraginez gertatuko zaio, berauen interesek eta gogoek moldatuko dute, bai eta «EU nola ikusten dutelako» irudikapenak, harengatik zer espero, edo nolako eta zenbateko eragina eduki dezaketelako usteek ere. EUren egingarritasuna beretik eta enparauetatik aztertuz zehazten da. EU2 egingarri da gizarte erreferente bilakatzen bada, gizarte pertzepzioen erreferente. Hori ezean, egun ez den bezala, EU2 ez da egingarri, baldintza juridikoak, ekonomikoak, sozialak, politikoak eta akademiko-instituzionalak gaindigarriak izan arren.

- 2.- Zail dateke EUren onuragarritasuna aztertzea ezagutzaren sortze, erabilera eta zabaltze eratan gertatzen ari diren alda-

keta prozesu konplexuak kontuan hartu gabe. Ez dut hemen baloratuko aldaketa horiek gure inguruko unibertsitateetan duten eraginaren egokitasuna. Azpimarratu nahi dudana da ezagutza-sortze prozesuetan ematen ari diren aldaketan, eta unibertsitateen betekizun berrien eta beren kanpo harremanen artean dauden elkarreraginak. Hortaz, ekonomia-oinarritzat zientzia eta teknologia duten herrialdeetan bortizki eragiten dute nola enpresa moduko rolak hartzera unibertsitateak behartzen dituzten joerek, sortutako ezagutza kapital bilakatzen den heinean, hala unibertsitateen eta gobernu eta enpresen arteko lotura estutzera, ezagutza sortu eta komertzializatzerakoan.

Sortuz doan planeta-ekonomia berria ezagutzan oinarritzen da, eta berrikuntzak eragiten du. Gizateria osoa dago, nola edo hala, zuzenki edo zeharka, «ezagutza gizartean» murgilduta. Eta testuinguru global horretan euskal gizartea *ikas-gizarte* gisa uler dezakegu. Ikas-gizarteak dira gizakiaren jardueretan etengabe ikasteko, egokitzeko eta berritzeko ahalmen kolektiboak handiki hedatu dituztenak, gizartearen lankidetzaz/gatazka harremanak zuzenki baldintzatzeraino. Ikas-gizarte bilakatzeke geratzen diren herrialdeek honakoa dute amankomunean: ezagutza gizartean menpeko edo marjinazio posizioa dagokie.

XXI. mendeko Euren onuragarritasuna euskal ikas-gizartea eraikitzen elkarlanean ari izateko gaitasunei lotuta dago. Hortaz, EU1ek izango duen zeregin soziala ez da garrantzi handikoa izango: bigarren maila ondoko hezkuntza fabrikaren beharra beteko du. EU2ren onuragarritasunak ardatz bi dauzka: batetik, haren ekarpena «heziketa integralerako», eta, bestetik, kanpoko instantziekiko harremanetan sartzea, orientabide, modalitate eta ondorio jakinetan.

3.- *Zein helburu du EU2k?* Normatiboki honela definitzen da:

(1) Hiru zeregin ditu: (i) mailarik garaietaraino irakaskuntza berezitua, ezagutzan zuzenki oinarritzen diren jardueretarako, eskaintzea; (ii) ikerkuntza eta sorkuntza, jakintza eta kultura arlo guztietan; eta (iii) lankidetzak kanpo eragileekin, ezagupenak sortuz, berauen erabilera so-

zialki erabilgarri eginez, eta ikas-gizartearen ahalmen kolektiboak hedatuz.

(2) Hiru zeregin horiek batu eta era egokian elkar lotuz bakoitzaren burutzapenak besteenak eginaraziko ditu, ikasleen heziketa integrala —laugarren zeregina— lortuz, lan mundurako, hiritartasunerako, eguneroko bizitzarako eta kulturarako.

Nolakoa behar du izan EU2ak? Labur esanda, hiru esparrutan beharko lirateke egitura eraldaketak:

(1) Finantzaketa. Unibertsitate publikoaren ikusmoldea zaharkituta dago, baldin eta horren pean gobernu finantzari bakartzat agertzen bada, funtsezko itzulkin ekonomikorik espero gabe. EU2k finantzaketa publikoa izango du, baina hasiera-hasieratik ziurtatuko du aurrekontuko %15-20 tarte bestelako iturriez: zentro autofinantzatu, zerbitzu ematearen bidez lorturiko baliabideez, nazioarteko lankidetzan izandakoez, etab.

(2) Gizarte harremanak. Harremanak estutzea sektore sozio-produktiboekin, irakaskuntza, ikerkuntza, hedakuntza eta zerbitzu ematea artikulatuz.

(3) Ebaluazioa eta kreditazioa. Eraginkortasunaren hobetzea, autoebaluazioa eta etekin minimoen helburuak ahalbidetzen dituzten prozedurak finkatuz, giza baliabideen (irakasleak eta AZPkoak) zein baliabide materialen eraginkortasun nahikoa lortuz.

Estrategia. Nola lortu bestelakoa, EU2, gaurkotik abiatuz? Ez dut errealista ikusten dagoeneko zazpi unibertsitate dituen herrialde honetan unibertsitate sistemaren dibertsifikatze estrategia. Bai ostera ikasketen dibertsifikatzearena. Estrategia horrek ardatz bi dauzka: (i) goi mailako ikasketen dibertsifikatze eraginkorra bultzatzea; (ii) maila ezberdinetako arkitektura instituzionala sortzea. Biak argituko ditut zertxobait.

(i) Gaurdaino euskal ikasketak erdal ikasketen morroi dira gure unibertsitate publikoetan. Erdaraz sortzen dena euskarara «itzultzen» da. Aipatutako dibertsifikatzean, titulazio mapa berrietan titulazio batzuk euskaraz sor daitezke, kalitatez eskain daitezkeenak, eta gure errealitatera lotuta daudenak. Hori litzateke UPV/EHUko Euskararen

Normalizaziorako III. Planaren erronka, erdal «kalkoaren» ideia antzutik aldendu nahi badugu.

(ii) Gaurko unibertsitate publikoen eredu tubularra ekidinez, ikasketen eta titulazioen arteko arkitekturak malguagoa behar du izan, eta hori bultzatu beharra dago. Edozelan ere, arkitekturak maila bi ziurtatuko ditu titulazio guztietarako: bata, ezagupen orokorreaz osatua; bestea, ikasketari dagozkion ezagupen berezituagoez.

Gutxi da, baina bide horrek estrategia posible bat erakusten du. Jaurlaritzak iragarritako Unibertsitateen Euskal Legea eta UPV/EHUren estatutu berrien egitea (bai eta UPNArenak ere, beste maila batean) bitartekoak ditugu Euskal Unibertsitatea ezagutzen dugun eredutik ezberdindu dadin. Legeak eta estatutuek araudi zabalak eta malguak egin behar dituzte, kudeaketa errazteko egintzarako autonomia handiagoa eman, erantzukizunean oinarritutako autonomi irizpideak bultzatu, eta emaitzen ebaluaziorako mekanismoak finkatu. Eta euskararen zentraltasuna ezagutu, joerak eta helburuak zehaztuz (i) zein (ii) ardatzetan. Abiapuntu egokiak EU2 eraikitzen hasteko, alegia, euskaraz artikulatutako irakaskuntza aurreratu, kalitatezko eta etengabe berriztagamirako tresna izango dena. ¶

Inaki Irazabalbeitia

Hogeita bost urte atzera begira errazagoa zirudien denak, baita euskal unibertsitateak ere. Orduan *Jakin*-ek orain plazaratutako galderak paratu egin izan balizkigu, 'euskal unibertsitatea?', 'Noski, baietz' erantzungo genukeen. Prozesu logiko baten atzen urrats moduan kontsideratuko genukeen eta ez genukeen oso urruti ikusiko. 'Hogeita bost urte igaro baino lehenago? Bai, jakina!'. Orduko beste anitz gauzetan bezala, leloek eta ideiek zeukaten indarra. Zailtasunak ez genituen antzematen, edota, ilusioak eta esperantzak bidea egingarria zela erakusten ziguten.

Alta bada, *Jakin*-ek gai bera jarri digu mahai gainean mende laurdenaren ostean eta, hain segur, tentu handiagoz erantzungo dugu gehienok, ez behintzat duela hogeita bost urte erantzungo genukeen bezain baikor, ez baitira 25 urte alferrik pasatu.

Atzera begira guztiz bestelakoa da orduko eta oraingo unibertsitate-egoera, bai unibertsitatearen beraren egoeragatik baita euskarak berak bertan duen estatusagatik ere. Sei unibertsitate ditugu orain Euskal Herrian, bertan errotuak eta gizarte-ospe adierazgarrikoak. Horietako bitan, EHUⁿ eta MUNⁿ hain justu, euskarazko eskolen eskaintza adierazgarria da. Unibertsitate-irakasle euskaldunen multzoa aipagarria eta kalitatezkoa da. Ikasliburuak nahi bezain ugariak ez badira ere, bibliografia esanguratsua dago. Hala ere, euskal unibertsitatea orduan baino zailago eta urrutiago ikusten dugu batzuok, garai hartan giroan zegoen ereduari jarraituz burututakoa behintzat: berariaz antolatutako egitura berezia, hain justu. Zergatik? Arestian aipatutako unibertsitatearen indartzea eta errotzea da a rrazoirik sendoenetako bat. 1970eko hamarkadaren bukaeran unibertsitatea, publikoa bederen, basamortuaren parekoa zen. Kanpo-unibertsitateen menpe zegoen. Balia bide urriak zituen. Pribatuen aldean ospea ere hala modukoa zuen. Unibertsitate-mailan den-dena egiteko zegoen. Ia hutsetik abiatu zen Euskal Herriko Unibertsitatea. Beraz, ezein bide esplora zitekeen EHU eratzeko eta neurri handi batean bide batetik ala bestetik abiatzea borondate politikoaren menpe zegoen.

Gaur egun, aitzitik, EHU, askogatik gure unibertsitate-rik handiena bidenabar, errealitatea da. Baliabide aski ego-kiak ditu, gabezia adierazgarriak baldin baditu ere. Irakas-kuntzan eta ikerketan unibertsitate pribatuen inbidiarik ez du eta, alor askotan, gaingitu egiten ditu. Ikerketa-taldeak, sailak eta erlazio-sareak osatu dira. Unibertsitatea egina dago eta elebitasunaren bidea aukeratu zen. Egoera hori aldatzea ez da erraza. Orduan euskal unibertsitatea aldarr i-katzen zuten asko EHUko irakasle dira egun, eskolak euskaraz ematen dituzte, tesinak eta tesiak euskaraz zuzentzen dituzte... Euskal unibertsitatea aipatzen zaienean ez-

kor azaltzen dira horietako batzuk. 'Zertarako?', galdetzen dute, 'Unibertsitatea zatitzea kalterako izango litzateke'.

Arduradun politikoen artean ez dago gaiari buruz giro. Gehienentzat EHU eta euskal unibertsitatea gauza bera dira. Ez dituzte bereizten. Unibertsitatea euskalduntzearen alde daude, horretarako baliabideak jartzeko prest. Alabaina, horizontea gorago aipatutako elebitasuna da.

Horixe da egoera, errealitate gordina. Euskal Unibertsitatea, euskaraz jardungo duen unibertsitate-egitura alegia, behar du euskarak etorkizuna bermatu nahi badu. Egungo elebitasun-eredua adabakia da, beharrezko adabakia segur aski, baina praka zaharrak bota eta berriak nola lortu planifikatu behar dugu.

Nire iritziz beste unibertsitate bat sortzea ez da bidea. Horretarako nahikoa baliabide ekonomiko egonik ere, a riskutsua deritzot. Unibertsitate-komunitate sendo bat sortu beharko litzateke hasiera-hasieratik gainerako unibertsitateekin lehiatzeko gai izateko, eta nago unibertsitate-komunitatearen zati adierazgarri batek abenturatan sartzeko gogorik ez duela. Nola, bada, ailegatu euskal unibertsitatera? EHUren transformazio gradualetik letorke euskal unibertsitatea.

EHUren egiturek euskaraz lan egitea izango litzakete helburua, EHU osatzen duten pertsonen hizkuntza-aukera errespetatuz beti ere. Alegia, pertsona eleanitzez osatutako euskarazko egitura baterantz joan beharko ginateke. Prozesu planifikatu baten bidez, enpresetan euskararen erabilera areagotzeko prozesuen antzeko baten bidez, oraingo lan egiteko ohiturak eta moldeak aldatu beharko ditu. Izan ere, euskal unibertsitatearen erronka nagusia ez dago irakasle egokiak prestatzean, terminologia osatzean edo bibliografia ugaritzean, orain arteko ahalegin gehienak hortik joan badira ere, horiei eusten dieten egiturak aldatzean baizik.

Ikasle belaunaldi berriak euskaraz heziak datoz; unibertsitaterako sarrera-froga euskaraz egiten dutenen kopurua haziz doa etengabe; ikasketen lehen ikasturtean euskal taldea erdal taldea baino handiagoa hasi da gertatzen hainbat tokitan... Horrek domino efektua ekarriko du, bi-

garren mailako irakaskuntzan bezala. Ikasle horiek atenditzeko irakasleak kontratatzea berez etorriko da eta hortik terminologia eta bibliografia. Bien bitartean, adinak ez baitu barkatzen, irakasle erdaldunak jubilatuz joango dira. Oro har, gazteago diren irakasle euskaldunek ardura gero eta handiagoa hartuko dute... Baina horrek ez du euskal unibertsitatea ekarriko, beharrezko oinarria izanik ere. Berariazko ahalegina egiten ez bada, egiturak antzera jarraituko du lanean: gaztelaniaz. Enpresa-mundua euskalduntzen abiatu ginenean, badira dagoeneko hamazazpi urte, laster ohartu ginen lan-egiturak eta -prozedurak euskaldundu ezean pertsonak trebatzen alferrik ari ginela, irabazitako trebetasun hori lan-giro erdaldunean mugiltzean berehalakoan galtzen zutelako. Lezio hori euskal unibertsitatearen bidean ere aplikatzekoa dela iruditzen zait.

Irakasleak formatu behar dira, jakina. Ikasle onenak atzerrian trebatzeko programak indartu behar dira. Gero, ikasle horiek unibertsitatean integratzeko manierak antolatu beharko dira. Irakaslego propioa osatzeko neurriak paratu beharko dira. Terminologia eta bibliografia osatuz joan beharko da. Hori guztia beharrezkoa da. Unibertsitatean sartzen diren ikasleek euskarazko eskaintza izateko presioa egin beharko dute. Gizartean, euskal unibertsitatearen mezua argitu beharko dugu. Alabaina, unibertsitatearen egituretan egin behar dugu bereziki ahalegina, nik uste, gaurtik aurrera horizonte onargarri batean euskal unibertsitatea izan dezagun.

Bien bitartean, ez genuke begi bistatik kendu behar Mondragon Unibertsitatearen asmoen bilakaera. Eskolak ingelesez, euskaraz eta gaztelaniaz emateko helburua dute. Egokia nik uste. Ekarriko al du horrek MUNI euskal unibertsitate bihurtzea? Ez, arestian aipatu ditudan puntuak kontuan hartzen ez badira. Hala ere, errazago egin ditzakeela urratsak iruditzen zait hiru arrazoi medio: tamaina, kooperatiba mugimenduaren oinarri filosofikoak eta kokaera geografikoa. Adi egon beharko dugu. ¶

Xabier Isasi

1.- Oraindino ez. Ez behintzat, *Euskal Unibertsitatea* ulertzen dugun moduan. Oinarrizko baldintza akademiko (irakasleria eta ikasleriaren aldetik), demografiko eta, neurri batean, sozialak nahikoak izan arren, juridikoki eta, batez ere, politikoki ez dago behar besteko kondiziorik *Euskal Unibertsitatea* bideragarria izateko.

Ikuspegi akademikotik azterturik, unibertsitatez kanpoko hezkuntza eredu euskaldunen garapenak ziurtatzen du, kantitatez eta kalitatez, ikasle kopuru nahikorik iristen dela unibertsitateraino. Kopuru hori, gainera, urtez urte handituz doa eta hazkuntza joera horri eutsiko zaiola dirudi. Euskaldunen gizaldi berriak euskaraz eskolatuak eta lehen baino maila jasoagokoak dira, euskararen estandarizazioak Euskal Herriko unibertsitate mailako ikasleria izatea ekarri du. Demolinguistika, neure ustez, alde daukagu.

Dagoeneko bada irakasleria euskalduna. Ez da oso zabala, mila irakasle inguru, baina esperientziaduna eta ondo formatua da; jakintza alor anitzeko eta unibertsitate irakaskuntza maila guztietako irakasleak dauzkagu (lehenengo zikloetatik doktoregoraino). Irakasleriaren banaketa aztertu gabe badago ere, dauzkagun datuen arabera giza eta gizarte zientzietan hobeto gaude osasun zientzietan eta zientzietan baino, nahiz azken hauetan oso txarto egon ez. Problema da irakasleria euskalduna gain zamaturik eta sakabanaturik dagoela, baina horiek ez dira arazo konponezinak.

Alderdi soziala korapilatsuagoa da. Euskalgintzan, unibertsitateari dagokionez, salbuespenak salbuespen, ez dago ikuspegi argirik. Unibertsitateko ikasleak izan dira zuzen-zuzenean gaiari heldu diotenak, Ikasle Abertzaleak, *Euskal Adarra*, *Euskal Herriko Unibertsitate Barrutiaren* aldekoak eta abar; UEUren urteetako jarduerak, batetik, eta EIREren sorrerak, bestetik, bultzada berria ekarri diote;

Ikastolen Elkartea zertxobait hurbildu da. Baina sindikatuei erabat arrotz egiten zaie gaia, eta gainontzeko elkarte eta erakundeentzako *Euskal Unibertsitatearena* garrantzi gabeko gaia da.

Ostera, alderdi politiko eta erakunde publikoetan, oro har, oso jarrera itxia dago. Unibertsitatea estatuen ia erabateko eskuduntza da eta antolaketa juridiko administratiboak ez du zirrikitu handirik uzten Autonomia eta Foru Komunitatetik zerbait egin ahal izateko. Gauzak horrela, bada, politikari gehienek ez daukate inolako interesik *Euskal Unibertsitatearen* gai honetan.

- 2.- Onurak eta abantailak besterik ez ditut ikusten. Euskara desagertzeko arriskutik ateratzeko unibertsitatea, *Euskal Unibertsitatea* hain zuzen, funtsezko tresna da. Euskararen komunitateak lortzear duen garapen mailak, hezkuntzan, hedabideetan, lan munduan eta abarretan, eskatzen du aurrera urratsak egitea. Bestela gerta liteke abiatutako normalkuntza prozesua tupustean geldiaraztea eta zikiratzea. *Euskal Unibertsitatea* euskararen komunitatearen goren mailako eragilea dela ulertu behar dugu, euskararen normalkuntza bizkortu eta egonkortzen duen eragilea alegia. ETB1, *Euskaldunon Egunkaria*, herri-aldizkariak, irrati euskaldunak, *Euskaltzaindia*, *Kontseilua*, Ipar Euskal Herriko *Hizkuntza Kontseilua*, ikastolak, unibertsitatez kanpoko hezkuntza gune euskaldunak, administrazio publikoetako euskara zerbitzuak... horiek dira, oraingoz behintzat, euskararen komunitatearen hezurdura eta ardatza, eurek barrik gauden egoeran baino askoz okerrago geundeke; *Euskal Unibertsitatea* amaraun horren beste atal bat osatzera letorke.

Ghettoa orain dagoena da, irakasleria eta ikasleria euskalduna kateaturik eta bazterturik dago. Indarrean dagoen ereduak sakabanaketa, interes partikularren nagusigoa eta irizpide bateraturik ez izatea dakar. Unibertsitario euskaldunei ez zaie, oro har, inolako berezko estatusik aitortzen, ez daukate ez eskuduntzarik ez tresnarik sare propiorik eratzeke. Frantzia eta Espainiako unibertsitateetan lortzen dena izaten da, gehienbat, hizkuntza eskubideen

aitorpena, hori kasurik onenean, baina garapen murritzean eta beti agintarien kontrolpean. Are gehiago, Espainiako unibertsitatean ezarritako aldaketak orain arte ibilitakoa atzera bidean jartzen du.

- 3.- *Euskal Unibertsitatea* izango bada, unibertsitate *normala* izango da edo, besterik gabe, ez da izango. Gure xedea, neure iritziz behintzat, *Euskal Unibertsitatea*, erakunde publikoa, osoa, integrala, autonomoa, hein handian finantza-bide publikoz hornitua, herri garapenaren zerbitzuan, generalista —jakintza alor guztiak lantzen dituen— eta unibertsitate-hezkuntza maila guztiak lantzen dituen —diplomataturak, lizentziaturak eta doktoregoa—; berritzailea, bai irakaskuntzari dagokionez —ohiko lanabesak eta telemati-koak darabiltzana—, zein ikerkuntzari dagokionez.

Hori lortzeko, jakina, bide luzea ibili beharra dago. Neure aburuz, hiru bide desberdin jorratu beharko genituzke datozen urteotan. Aurrena, Euskal Herriko unibertsitateetan —publiko zein pribatuetan— euskararen normalkuntza politika garatzea eta sakontzea, xede horren kariaz jartzen diren baliabideen erabilera optimizatu, ekimenak koordinatu eta unibertsitateen arteko lankidetza bultzatzea (UPV/EHU eta UPNA/NUPen arteko hitzarmena, EIRE eta abar). Bigarrena, partaidetza sozialeko ekimenak sortu eta garatzea, euskal hezkuntza alorrean diharduten eragileak bildu eta goi-mailako formazio proiektuak antolatu eta garatzea (Ikasgu Nagusiaren antzeko proiektuak). Eta, azkenik, antolakuntza autonomo eta malguetan indarrak metatu eta bilgune erreferentzialak eraikitzea (UEU), eragin alor sozial eta politikoan *Euskal Unibertsitatea* bideragarria izan dadin.¶

Roldan Jimeno

1.- Momentu hauetan gai gara euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea eraikitzeko, baina arazo larriekin. Gainditu beharreko lehena politikoa da, eta lurraldetasunaren zati-keta politiko-administratiboarekin zerikusirik dauka. Euskal Unibertsitateak Euskal Herriko lurralde historiko guztien ispilu izan behar du, horrek dakarren eztabaidarekin. Teorian proiektuak EAEko erakundeetan harrera ona izan dezake, baina ez horrela Iparraldekoetan eta are gutxiago Nafarroakoetan. Errealistak izanda eta epe motzera, baldintzapen politikoek euskal unibertsitate publiko baten proiektua eragozten dute. Honekin batera, Euskal Unibertsitatea sortzeko dagoen arazo juridikoa agertzen zaigu, egungo lurraldetasunaren koskak hainbat eta hainbat oztopo baitakartza: Euskal Unibertsitate publikoa aurreko errealitate batetik edo batzuetatik sortuko balitz (EHU, EHU+NUP, EHU+NUP+Pabe eta Aturriko Unibertsitatea), erakunde horiek dauzkaten egoera legalak proiektu berri-
ra egokitu beharko lirateke. EHUren izaera legala EAera mugatzen da. Bestalde, NUPekin daukan hitzarmena ezin da Euskal Unibertsitate baten oinarri legala izan eta, edozein kasutan ere, Pabe eta Aturriko Herrialdeen Unibertsitatearekin proiektu bateratu bat egitea egitasmo utopikoa izango litzateke, egun ditugun baldintzetan behintzat.

Unibertsitate pribatuari dagokionez, egoera zeharo ezberdina da. UEUren proiektuak hazi emankorra eman dezake, benetako Euskal Unibertsitatea bilakatuz, baina horretarako bere egitura juridiko eta akademikoa goitik behera aldatu beharko luke. Bestelako iturburua Ikastolen Elkartea izan daiteke, hainbat urte dituen proiektu sendo hau hezkuntzaren maila gorenera aplikatuz. Azkenik, sasi-euskal unibertsitatea dugun Mondragon Unibertsitatearen aukera Nafarroara eta Iparraldera zabalduko balitz, euskaraz burututako eredu «nazional» baten aurrean egongo gi-

nateke. Aukera hau gauzatuko balitz, euskara hizkuntza nagusia izango litzateke, baina gaztelania-frantsesa eta ingelesak ere bere garrantzia eduki beharko lukete. Tamalez, Arrasatekoen egitasmoa enpresa mundura mugatzen da, hainbat eta hainbat ikasketei ateak itxiz. Euskal Herrian ditugun beste bi unibertsitate pribatuetatik ateratako proiekturen batean pentsatzea zientzia fikziozkoa da, bai Deustutik eta are gehiago euskofobia den Nafarroako Unibertsitatetik.

EIREk antolaturiko «Euskal Unibertsitatea-2021. Egiten ari garen euskarazko unibertsitatea» kongresuan (Bilbo, 2001) agerian gelditu zen bezala, baldintza akademikoak geroz eta hobeagoak dira. Arloka salbuespenak aurkitu baditzaiegu ere, epe laburrera gaindi daitezke, are gehiago Unibertsitate bat eratzea momentu bateko gauza ez dela jakinik. Arazo larrienetarikoa estatu espainol eta frantsesaren hezkuntza-eredu ezberdina da, ikaslegoari eragiten zaizkion eragozpenekin. Irtenbidea ez dago Erasmus eta antzeko programetan, baizik eta ikasleek campus ezberdinetako Euskal Unibertsitate berean ikasketak arazo administratiborik gabe burutu ahal izatean. Europa mailan unibertsitate sistema berberara joaten ez den heinean, Espainia eta Frantziako estatueta hezkuntza sistemak ezberdinak izango dira. Gogoratu beharra dago, besteak beste, kalifikazio sistema ezberdinak daudela, Iparraldeko *Maîtrise*-ak Hegoaldean baliokiderik ez daukala... Horregatik, Euskal Unibertsitate «nazional» baten proiektuaren gauzatzea zaila izango dugu, hau Pirinioetako bi aldeetara luzatu nahi badugu, behintzat.

Ekonomi arazoei dagokienez, unibertsitate publiko baten gastua Hegoaldeko herrialdeetako erakunde publikoek bere gain har dezakete, beti ere borondate politikoa- ren baitan mugituz. Iparraldeko kasua ordea oso bestelakoa da. Eredu pribatuaz ari bagara, dirulaguntza publiko garrantzitsu batekin kontaktu beharko genuke, proiektu hau elitistegia izan ez zedin.

Demografia da Euskal Unibertsitatearen giltza eta zentzua. Iparraldeko euskal gaztediaren murriztapenak bertako euskarazko unibertsitatearen proiektua baldint-

zatzen du, baina Euskal Unibertsitate bateratu bat eraiki-ko bagenu, arazo horiek desagertuko lirатеke, Pirinioen alde batetik bestera ikasleen mugimendu handia sortaraziz. Hegoaldeko etorkizuneko gazteek ordea Euskal Unibertsitatearen premia dute. Baikorra badirudi ere, euskal hiztunen hazkundeak egungo egoera politiko krispatuarekin bukatuko duela uste dut. Nafarroako kasuan argi eta garbi agertzen zaigu. UPNko gobernuaren euskararen kontrako politika beldurrak eragiten du. Hots, Nafarroako agintariek uste dute lehen hezkuntzan euskararen ereduaren hazkundeak etorkizunean eragingo duen hiztunen potentzialak nabarrismo eta espainolismoari aurre egingo diola, eta horregatik indartzen dute euskararen kontrako jarrera bortitza lehen hezkuntzaren matrikulazio garaietan. Etorkizunean, ordea, euskal hiztunen kopuruak orduan egongo den gobernuaren eta unibertsitateen hizkuntza eta kultur estrategiak aldatzera behartuko ditu, beti ere, euskara eta euskal kulturaren onerako.

- 2.- Hizkuntza bera da proiektuaren onuragarritasunik nagusia. Euskal Unibertsitateak egun existitzen diren azpiegituren etorkizuna —EHUrena batez ere— baldintzatu dezake, baina horrek ez du proiektu berriaren sorrera gelditzeko arrazoia izan behar. Alde batetik, agerian da Euskal Herrian unibertsitate sistemaren garapen itzela —eredu pribatuan zein publikoan— daukagula; bestetik, arazoi demografikoengatik ikaslegoaren kopurua beherantz joanez, gure unibertsitateak ikaslego urri hori erakartzeko lehian sarturik daudela. Egoera honetan, beste unibertsitate baten sorrera burugabekeria bat dirudi. Ordea, ikasle euskaldunen kopuruaren gorakadaren beharrei ditugun unibertsitateek askotan erantzuten ez dietela pentsatzen badugu, Euskal Unibertsitatearen proiektua guztiz onuragarria dela iruditzen zait, beste unibertsitateei ikaslegoa kentzen badiete ere.

Arriskuei dagokienez, aipatu den EHU euskal irakasleez hustutzearekin ez nator bat. Erakunde publikoa sortzen bada, EHUKo postuak utzi eta Euskal Unibertsitatera pasatuko lirатеke. Pribatua bada, irakaslegoaren kopuru

teorikoa EHUtik kanpo aurkitu daiteke eta, behar izatekotan, EHUko irakasleagoa erabili, orain Deustun eta EHUn era berean irakasten duten hainbatek bezala.

Euskal Unibertsitatearen ereduak izan dezakeen arris-
kurik nagusia frantses —Iparraldean— edo gaztelania
—Hegoaldean— teknikoa menderatzen ez duten profesio-
nalak ateratzea da. Bere ikasleak euskara tekniko txukun
eta akademiko bat erabiliko duten profesionalak izango
dira, euskal gizarteak eskatzen duen modura. Baina gure
lan esparruan, orokorrean, Euskal Herria banaturik dagoen
bi estatuetakoz hizkuntzekin elkar bizi behar dugu, eta arlo
tekniko horretan ezin gara alfabetatugabeak izan. Mundu
globalizatu honetan ere, ingelesak bere esparrua eduki be-
harko luke, honetan Mondragon Unibertsitatea ereduga-
ria delarik.

- 3.- Euskal Unibertsitateak espirituz publikoa beharko luke
izan, baina arestian aipatu dudak bezala egoera politikoa-
ren aferak bide hau eragozten du. Proiekturik hobere-
na herrialde guztiak bateratuko lituzkeen Unibertsitate pu-
bliko bat izango litzateke, baina hau, tamalez, ezinezkoa
da. EHUtik sortutako proiektu batek Nafarroa eta Iparral-
dea alde batera utziko lituzke, baina ezer ezean, ideia ho-
nen bultzada bilatu beharko litzateke. Paraleloa EITBn
aurkitzen dugu. Euskal Irrati eta Telebista herrialde guztie-
tarako irrati eta telebista publikoa izatea komeniko litza-
teke, baina hau ezinezkoa denez, oraingoz EAetik susper-
turikoarekin moldatu behar dugu. Edozein kasutan ere,
EHUk egun dauzkan egitura juridiko-akademiko eta bote-
re-indarrek bertatik ateratako Euskal Unibertsitate hipote-
tikoa eragozten dute.

Egoera honetan eta praktikotasunera begira, Euskal
Unibertsitateak pribatua behar du izan. Aipatu bezala,
UEU eta Ikastolen Elkarteak sorburuak izan daitezke, bi
erakunde hauen esperientziak gure proiektuari sendotasu-
na eman diezaiokelako. Unibertsitatea eraikin konbent-
zionaletan kokaturik egon beharko litzateke, baina tekno-
logia berriek eskaintzen dituzten baliabideak erabiliz,
hainbat kreditu ikasketa birtualen bidez jasotzea ahalbi-

detuz. Karrerak herrialde ezberdinetan banaturiko campusen arabera banatu beharko lirateke, EHUren adibidea jarraituz, baina sistema honen okerrak zuzenduz: ikasleentzako erresidentzia merkeak sortu, garraio publikoen dohaintasuna, sail bereko irakaslegoaren nomadismoarekin bukatu...

Jesus Mari Larrazabal

Beste hogeitabost urte?

Duela 25 urte idatzi nuenarekin hasiko naiz:

Unibertsitatea, guk ezagutu eta ezagutzen dugun unibertsitatea, sistema kapitalista eta desnazionalizatzailearen aparatu ideologiko eta sostengu politiko trinko den unibertsitatea, zeharo desprestijiatu dago gure artean. Eta arrazoinenez. Desprestijiatu eta hiltzorian... Haatik, guk ez dugu, ez, unibertsitate hitza saihesten. Inoiz baino ozenkiago aldarrikatzen dugu euskal unibertsitatearen beharra.

25 urte pasa dira eta orduan esandako hori, zoritxarez, gaur ere errepikatu beharra daukat, euskal unibertsitatea eraikitzeko oinarri efektiborik ez baita tarte honetan jarri, ez agente politikoaren aldetik (batez ere EAEkoaren aldetik), ez ekimen pribatutik, ezta hainbesteko bokazio publikoa duen hainbat erakunde pribaturen aldetik ere. Zerbait azpimarratzekotan honako hau seinalatuko nuke: unibertsitatearen esparruan Eusko Jaurlaritzak segidismoaren politika egin du unibertsitate publikoari dagokionean, euskaraz irakasteko irakasleen kopurua asko gehitu bada ere, momentuan momentuko hutsuneak betetzera mugatu baita, plangintzarik gabe eta, okerrago dena, unibertsitatearen egitura bere horretan utziz. Hiru urte barru Gas teizen kokatutako Eusko Jaurlaritzak 25 urte beteko ditue-

nez, gauza ona litzateke Jaurilaritza honen historian unibertsitateaz ardura efektiboa izan dutenen zerrenda ongi aztertzea, egindakoa, egin gabekoa eta egin beharrekoa behar bezala bereiziz. Nire ustez, gertatutakoa ez da harritzekoa, alderdi politikoek (jakina, abertzaleek batez ere, alderdi abertzale guztiek!) ez baitute herriaren aldetik behar adina presio jaso euskal unibertsitatearen arazoari aurre egiteko.

Natorren orain *Jakin*-ek egindako galderei erantzutera. Euskal unibertsitatea eraiki dezakegu eta eraiki egin behar dugu. Ikusi egin behar da urratsez urrats zein titulazio jarri eta zein ez, gizartearen eskabideen arabera. Gizartea diot, bere konplexutasun osoan, eta ez merkatua. Soilik merkatuaren arabera eraikitako unibertsitate batek ez luke merezi, merkatuaren premia aldakorrei besterik gabe erantzuteak unibertsitatearen izaera sakona deuseztuko lukeelako eta, arrisku suago litzatekeena, merkatuan mugatutako balioek aginduko luketelako unibertsitateko irakaskuntza eta ikerkuntzan. Puntu honetan ez dut hemen asko insistitu nahi. (Edonola, begiratu Euskal Herrian dauden unibertsitate publiko nahiz pribatuen merkatuarekiko ajuste akritiko etengabeak egiteko joera.) Titulazio horien aukera egiterakoan alderdi demografiko-akademikoak hartu behar dira kontuan eta irakasle ongi prestatuen existentzia. Honetaz oso argi hitz egin behar da: euskal unibertsitateak, zerbait izatekotan, lehenik eta behin Unibertsitatea izan behar du, ahalik eta unibertsitaterik onena Europa mailan, geure kondizio ekonomikoak eta politikoak kontuan hartuz. Irakasle onak ez dira goizetik gauera sortzen eta, nire ustez, oraindik bide asko egin behar da euskal irakasle onak sortzeko. Egia da euskal irakaslegoa kopuruz handitu dela azken 15 urte hauetan, premia larriei erantzuteko, baina orain kalitatean hazi beharko luke, honetarako neurri egokiak eskainiz nazioarteko ikerketan sar dadin eta aurrera egin dezan. Itxura guztien arabera, Euskal Herriak badu gaur behintzat bitarteko ekonomikorik aski euskal unibertsitatearen oinarri ekonomikoa ziurtatzeko. Ez naiz ekonomia publikoaz bakarrik ari, pribatuaz ere bai (esaterako, hor ditugu aurrezki kut-

xak, hainbat kooperatiba eta enpresa berezi...). Badakit hau diodanean zertaz ari naizen, oinarri ekonomiko sendoak behar baititu unibertsitateak, ez martxan jartzeko bakarrik, aurrera begira garatzeko batez ere.

Esan dezadan baita ere kondizio politikoak hobe edo txarragoak izan daitezkeela euskal unibertsitatea egiteko. Aitor dezadan era berean azken 25 urte hauetan kondizio politiko onik apenas izan dugula. Kondizio politikoak hain onak ez izan arren, hainbat eta hainbat ekimen atera dira aurrera jende askoren laguntzarekin eta erakunde batzuen sostenguarekin. Kondizio politikoak direnak direla (eta egia da politika mailan biolentziak guztia estaltzen duela), gaur, gauden honetan, posible da ditugun baliabide juridiko eta politikoak erabiltzea euskal unibertsitatea egiteko, urrats errazenetatik hasi eta goi mailakoenetaraino heltzeko, go-goan izanda kondizio politikoak aldakorrek direla eta hobera jotzeko desio zabala sumatzen dela heritarren artean. Printzipioak garbi eduki behar dira eta irmo eutsi. Bidea egiteko, ordea, printzipio horien arabera hartu beharreko erabakiak zirkunstantziak oso kontuan izanez hartu behar dira. Eguneroko erabakietako pragmatismoa ez da garai batean hainbeste errepikatzen ziguten «posibilismoaren» zozokeria. Aspaldi ikasi genuen pragmatikoki nola gainditu posibilista entregatuen inposibleak.

Bistan dago euskal unibertsitateak, «Euskal» adjektiboa berea izanda, euskaraz izan beharko lukeela lehen eta bigarren zikloetan. Hirugarren zikloan, aldiz, ikasleak ikerkuntzarako prestatzen direnez, ingelesak izan beharko luke hizkuntza nagusia. Ez du honek esan nahi hizkuntza hau eta beste batzuk (frantsesa, gaztelania, alemana...) titulazio bat egiterakoan ikasleek ikasi behar ez dituztenik; alderantziz baizik, lan mundu globalizatuan behar-beharrezkoak direlako. Joera hau segitzen dute Europako hainbat herri txikien estatuek eta fruituak onak dira. Gure kasuan gaur honelako zerbait egin dezakegu, euskaraz (eta ingelesez) irakasteko gai diren irakasleak baditugulako eta belaunaldi berrietan ikerketa serio egiteko gogoia ikusten delako. Bide batez, aipa ditzadan bi gauzak: bat, euskal unibertsitatea egiterakoan behetik gora egingo litzatekeen

heinean egingo litzateke goitik behera ere, alegia, berehala ikerketa zentroak irekiz eta doktorego programak bultzatuz, hain zuzen lehenbailehen barne-erreprodukzioa lortu ahal izateko. (Ez dut konfiantza handirik gaur Euskal Herrian dagoen unibertsitateetako irakasle euskaldun asko honelako proiektu batean sartuko litzatekeenik: bizi-modu on samarra daukate, egiten duten lanarekiko ordain ekonomikoa ez da batere txarra eta, jakina, euskal unibertsitatea hutsetik eraikitzeak militantzia gogorra eskatzen duen ekintza da. Esaterako, iaz Euskal Herriko Unibertsitateak ateratako 500 irakasle funtzionario plaza betetzen direnean, unibertsitate horren irakaslegoaren %75 inguru funtzionarioa izango da. Esan funtzionario hauetako askori militantziara bueltatzeko!); bi, aurrekoaren arabera, ondoko hau ere urratsez urrats mugatu beharko litzateke: unibertsitatearen ikasle egituraren ehuneko zenbat ikasle egongo liratekeen lehen eta bigarren ziklotan eta ehuneko zenbat hirugarren zikloan.

Azkenik, honako puntu honi heldu nahi diot. Gaur-gaurkoz badirudi administratiboki zatitutako Euskal Herri honetan inondik ez dela posible euskal unibertsitate publikoa lortzea. Batek itxaropena izan zezakeen EAEko administrazioan, batez ere EAJ eta EAK Hezkuntza saila izan duten garaietan. Ez da, ordea, alderdi horien aldetik oraingoz norabide horretako mugimendurik sumatzen, ezta oposizioan hainbeste urte daraman (Herri) Batasunaren aldetik. Lehenago esan dudana bezala, arazoa herriaren presio faltan legoke. Horregatik erabat beharrezkoa litzateke, 25 urte pasa ondoren, berriro ere kanpaina zabal bati ekitea, oraingoan «Euskal Unibertsitatea, Bai» lelopean izan beharrean, «Euskal Unibertsitatea, Orain» aldarrikatuz. Aldarriak aldarri, nik gai honetan alderdi politiko abertzaleekiko konfiantzarik apenas dudanez, ez dut dudarik egiten hasteko behintzat euskal unibertsitateak pribatua izan beharko lukeela, irabazi asmorik gabeko fundazio baten babesean-edo eraikia, laguntza publiko nahiz pribatuak jasoz, Euskal Herriko geografian campus gutxi batzuetan estrategikoki eratua, informazio teknologia berriak ikasle eta irakasleen arteko harreman presentzialaren menpean

jarriz. Nola egin hau? Ikasi besteengandik: hasteko, poliki-poliki titulazio ongi aukeratuak eta ikerketa zentroak martxan jarri, hurbileko eta ez hain hurbileko unibertsitateekin adskribatze-hitzarmenak sinatuz. Gogoratu Mondragon Unibertsitatearen sorrera nola egin den.¶

Juan Jose Larrea

Euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea eraikitze-ko gai al gara? Horra hor *Jakin*-ek proposatzen digun lehenengo galdera. Zilegi bekit aditzaren pertsona aldatzea, «gu» hori nor den ez baitakit. Egingarritasunaren auzi hutsari lotuko natzaio. Litekeena da euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea? Ezetz ez nuke esango nik. Azter ditzagun zenbait datu. Euskal Herriko Unibertsitateko plaza elebidunetan 1.020 irakasle daude egun —irakasle euskaldunak gehiago dira jakina, denek ez dute-eta euskaraz irakasten—. 2000-2001 ikasturtean 11.576 ikasle matrikulatu ziren euskaraz eskaintzen ziren irakasgaietako-
ren batean —hemen ere euskaldunak gehiago dira, denek ez dute-eta euskaraz ikastea hautatzen—. Irakasle-ikasle multzo hau aise erka daiteke inguruko zein etxeko beste unibertsitate batzuekin. Kantabriako Unibertsitateak, adibidez, lehen eta bigarren zikloko 13.248 ikasle hartu ditu oraingo ikasturtean; irakasleak 1.054 dira. Nafarroako Unibertsitate Publikoko ikasgeletan 600 bat irakasle aritzen dira 10.000 ikasle inguru prestatzen.

Masa kritikoa badagoela defenda daiteke, beraz. Berriki aldarrikatutako legeak, Unibertsitateen Lege Organikoak alegia, nahi adina erraztasun ematen ditu unibertsitate pribatuak sor daitezen. Iniziatiba publikoari so egingo diogu? Probintzia batekoak alde batera utzita, gu gara unibertsitate publiko bat baino ez daukan autonomi erkidego bakarra. Gure populazioarekin, Espainiako ratio arruntak erabilita,

besteren bat izango genuke ezbairik gabe. Borondate politikoan egongo zen gakoa, jakina, baina ez beste inon.

Demagun une batez, inizatiba pribatuak bultzatua edo gobernuan dauden indar politikoen erabaki batek sortua, euskaraz soilik aritzen den unibertsitatea eratzen dela. Demagun une batez EHUtik hainbat irakasle pasatzen direla (ia erdia kontratatua dira, ez funtzionarioak). Gainera, balizko unibertsitate hori irakasle harrobia dugun jakintza-arloetatik has liteke: letrak, gizarte zientziak... Eta ez luke beharko ikasle kopuru handiegia ibiltzen hasteko. EHU bezalako unibertsitate handi batera ohituta, ez gara sarritan konturatzen askoz ere txikiagoak badaudela.

Badakit jakin pare bat paragrafotan garbitu dudala balizko prozesu bat zein izango baita, mundu errealean inoiz gauzatzen bada, korapiloz beteriko zorroa. Ez da arinkeria. Defenditu nahi dudan ideiara hainbat arinen iristeko modua besterik ez da izan. Izan ere euskaraz soilik arituko zen unibertsitatea onuragarria izango zenik ez dut uste.

Hau sustatzeko lehen arrazoia ez da agian oso sendoa, baina ez dut ezkutatu nahi. Gure gizartearen ikuspegiari dagokio. Izena eta izana ere tartean dabilta. «Euskal unibertsitate» etiketan nik nahiago dut «euskal gizartearen unibertsitatea» irakurri, jakin arren «euskal»-en esanahiak etimologiari itsatsia dirauela gure hizkuntzan. Eta euskal gizartea elebiduna den bezala, euskal unibertsitatea ere, nire gogoan, unibertsitate elebiduna da. Zertan datzan hau, horra hor beste auzi bat. Nire aburuz unibertsitatea ez da gizartearen isla izatera mugatu behar, ez hizkuntzaren kontuan ez beste edozeinetan. Unibertsitateak urrats bi aurrerago joan behar du, hizkuntza bien arteko berdintasun errealerara hurbilduz, euskarari esparruak zabalduz, diglosia gaindituz. Ez naiz ordea luzatuko honen gainean, hau ez da-eta proposatu zaigun gaia.

Hurrengo arrazoia unibertsitario batena da. Unibertsitatea dioenak ikerkuntza dio. Nire unibertsitatean nire komunitateko ikerlari onenak nahi ditut —eta, ahal dela, edonongoak ere—, jakintza-arlo guztietakoak. Nola uztartu hau euskararen ezagutzak dakarren iragazkiarekin? Baztertu beharko genituzke ezinbestez profesional prestu as-

ko. Hori bai hautaketa tristea gure ikasleentzat! Gauza ziu-rra baita beste unibertsitateetan irakasle euskaldunak izango zirela, onak eta ez hain onak. Baina balizko euskal unibertsitatean irakasle erdaldun onak ez ziren inolaz ere egongo. Eta edozeinek daki hamaika jakintza-arlotan ospeko profesionalak urriak direla oso. Jaits gintezke abstrakzioetatik eta unibertsitatean (*universitas* komunitatea) bizi garenok aurpegiak ipin geniezazkieke aieru hauei. Era batera edo bestera, denok osatzen ditugu ikerkuntza taldeak, denok ehundu ditugu harreman zientifikoak gure irakaskideekin. Ikerkuntza elkarlana da, edo komunikazio jariora bederen. Ez dut inor ezagutzen harreman sare hauek eratzerakoan hizkuntza ezertarako kontuan hartu duenik (honezkero esan dut, nonbait, gizarte elebidunean bizi garela...). Hautsiko genituzke orain euskaldunok bakarrik osatutako sailetan aritzeko? Nik ez behintzat. Eta irrealia deritzot gure komunitate akademikoa bitan zatitzeari.

Borgesek nostalgiaz gogoratzen zuenaren oroigarri, badira oraindik latinez argitaratzen duten suediar irakasleak. Gutxi, jakina; gehiago dira ingelesaz edo alemanaz baliatzen direnak. Suediera ordea, etxetik kanpo, ez dute erabiltzen. Kasu berean egon dira beti hungariarrak, nederlandarrak, norvegiarrak... Gaztelaniak maiz itsutzen gaituelakoan nago. Badirudi hori dela gure erreferentzia bakarra. Hark daukana, hura dena, guk ere nahi dugu euskararentzat. Eta ez diegu so egiten beste hiztungo txikiei. Zenbat eta txikiagoak, zenbat eta urrutiago euren hizkuntzak ingurukoenetatik, orduan eta hedatuagoa –eta naturalagoa– eleaniztasuna. Egia da gaztelania ez dagoela Europako komunitate zientifikoak erabiltzen dituen hiruzpalau hizkuntzaren artean. Baina euskalduna baino askoz ere hedatuagoa eta zaharra da gaztelania erabiltzen duen komunitatea, eta, besteak beste, guk euskaraz sekula izango ez dugun masa bibliografikorako ateak zabaltzen dizkigu. Hau badaukagu, saia gaitezen orain hizkuntza gehiagoz jabetzen unibertsitateko jardunean. Kentzeari ez diot abantailarik ikusten.

Buka dezadan ohar birekin. EHUKo euskaldunek urteak daramatzate normalkuntzaren erronkari aurre egiten: egunero, irakaskuntzan, ikerkuntzan, kudeaketan, euskara

izan dadila hizkuntza bizia. Hots, elebitasuna benetakoa izan dadila. Orain euskararentzako erreserba egitea ez al da partida galdutzat ematea? Beste oharra galdera batez ere aurkeztuko dut: *Erasmus*-eko ikasleak nola etorriko ziren balizko euskal unibertsitate horretara? ¶

Xabier Mendiguren Bereziartu

1.- Sortzeko borondatea egonez gero, egingarria da: irakasleak eta ikasleak badaude eta etorkizuna ere badu, zalantzarik gabe. Ezinbestekoa borondatea da, eta ahalik eta zabalena edo pixkanaka zabalduz joango dena. Iraganean, Ikastolen mugimendua da horrela sortutako errealitatearen ereduetako bat.

Bestalde, gizarteak behin baino gehiagotan adierazi du euskarak esparru guztietan bere presentzia ziurtatua izan behar duela, eta esparru unibertsitarioa ezin liteke inondik ere salbuespen izan.

Baina hori egin ahal izateko instituzioek neurri eraginkorrak jarri behar dituzte abian.

Egia da arlo juridikoan arazoak egon daitezkeela, baina euskarak bere premiak ase behar ditu eta horretarako beharrezko egokitzapenak egin beharko dira.

Gero eta gazte gehiagok euskara ikasten duelarik, erabat zentzugabea litzateke ikaste-prozesuaren gailurtzea den Unibertsitatean ikasketak eten eta beste hizkuntza batera pasatzea. Hala ere, horrek ez du esan nahi ingelesa edo beste hizkuntzaren batzuk erabili behar ez direnik.

Hizkuntzaren egoera ez normalizatua duten beste herri batzuetan ere gisa horretako neurriak hartu dituzte unibertsitatea osatzeko eta horien eragin eta garrantzia nabariak dira. Gugandik hurbil katalanen jarraibidea du-gu eta Unibertsitate katalanaren bidez etorri zaizkien fruituak ukaezinak dira.

- 2.- Herri guztiek dute beren hizkuntzen babes eta sustapenerako neurriak hartzeko eskubidea. Beraz, euskaldunok ere goi mailako ikasketetan euskaraz egiteko eskubidea dugu. Horrela, euskal hezkuntza komunitateak duen hutsunea bete behar du euskal unibertsitateak.

Euskara prestigiatzeko eta gizarte esparru gehiagotara zabaltzeko tresna egokia izango litzateke.

EAEko gazteek hezkuntza prozesua amaitzean euskara jakin behar duten bezala, irakasleek ere ikasgaiak euskaraz emateko gaitasuna izan beharko lukete.

Edozein herritan unibertsitateko irakasleek bertako hizkuntza jakin behar dute, eta Euskal Herrian ere hori gertatzea izango litzateke normala, eta, ondorioz, hizkuntz normalizaziorako ezinbesteko urratsa den hori egitea.

- 3.- Izaerari dagokionez, ereduak gizartearen parte-hartzea ziurtatuko duena izan beharko luke. Gure gizartearen sus-traiturik eta, aldi berean, erronka berriei erantzuteko prest egon beharko luke. Jakina, globalizazioak eskaintzen di-tuen baliabideak erabiltzeko gaitasun osoa izan beharko luke, horrela euskarari bost eraentza juridikoek ezartzen dizkioten mugak gainditu ez ezik euskal diasporarekin etengabeko harremanean ere egon dadin.

Azkenik, eraikinak euskal lurraldeetan kokaturik ego-tea da bidezkoa, euskal gizartearen kultur aniztasuna kon-tuan izanez. ¶

Antxon Mendizabal

- 1.- Egingarritasunari dagokionez, euskaraz arituko litzatekeen unibertsitatea gizartearen beharrei begira hartutako «era-baki politikoaren» ondorioa izango da. Batetik, euskal ikasleen eskaria daukagu, gure unibertsitateko testuinguru ez aiposean dauden hogeita bost mila euskal ikaslek is-

latzen duten moduan; eta horrek, ahal dezakeena askoz gehiago dela erakusten digu. Bestetik, mila irakasle inguru, elebidun edo euskaldunak direnak, unibertsitate estataltatik eta pribatuetan ditugu. Jakina, testuliburu eta oinarriko materialak falta zaizkigu, baina horien sorkuntza dinamika berriaren ondorioa eta Euskal Unibertsitate berriaren eginbeharra izan beharko litzateke.

Erabaki politiko hori gauzatzeko bi bide orokor dauzagu. Gizartetik sortutako herri-ekimenaren bitartez lehena. Eta heziketaren edo komunikazioaren arloetan badauzkagu Euskal Herrian horrelako esperientzia eredugarriak. Dagoen unibertsitate-sistematik, unibertsitate estataltatik bereziki, bideratutako euskal unibertsitatea, bigarrena. Jakina, UPV-EHU hartuko dugu horretarako erreferentzia nagusi gisa.

Baina honekiko egin dezakegun diagnostiko-azterketak argi erakusten dizkigu bide horren mugak. Arlo horretarako estatu biek ezarritako legeria lehena, estatuen botere eta funtzionamendu unibertsitario zentralizatuak inposatzen dizkiguna; LOU izanez, gure kasuan, erreferentzia argigarria. EHUK barneratu duen Estatuaren logikarekiko dependentzia, inperioaren logika, bestela esanda. Horrela, Unibertsitate ofizialak berrindartzen ditu gure gizartea menperatzen duten harreman sozial, politiko, kultural eta ideologikoak, interes propio eta pribilegiatuak dauzkan burokrazia erdi teknokratikoaren barnean egituratuz.

Funtzionariotzan eta bereziki katedradunen inguruan egituratzen den botere pertsonalizatu horrek bere intereserako den «sartze/esklusio» sistema ezartzen du, jarduera endogamiko eta pribatizatzailea ezarri; agintearen argudioaz eztabaidaren kultura ordezkatzuz, jarrera kritikoak legalitatearen izenean ezabatuz eta disidentziaren aurka estamentuen demokrazia erabiliz. Horrela azal daitezke gaur egungo unibertsitatean berrikuntzan, sorkuntzan, pentsamenduan, heziketan eta ikerketan nabariak diren mugak.

Dinamika horren ondorioz, indibidualismo, korporatibismo eta elkartasun ezarekin batera, erdal irakasle hutsean «zentralitatea» ezarri dute euskara ez dakiten irakas-

leek unibertsitatearen oinarrian; funtzionamendu arrunta e rdara hutsean ziurtatuz eta irakasle elebiduna ghetto-bantustan baten eremuan bigarren motako irakasle bihurtuz. Halaber, euskal irakasleak botere-dinamikaren periferian kokatuz. Horrela, unibertsitate estatalak pilaturiko dinamika historikoak euskara ez dakiten irakasle pila bat kontratatatu ditu, unibertsitatearen euskalduntzea ezinezko bihurtuz. Gainera, testuinguru horretan, irakasle despedituen auzian, hain lotsagarri izan den irakaslego propioa defenditu dutenen aurkako irtenbide erre presibo eta militarizatuak kontsolidatu egin ditu aipatutako balio eta jarduera guztiak. Laburbilduz, gaur egungo UPV-EHUn, oztopo objektiboez gain, ez da existitzen Euskal Unibertsitatearen aldeko dinamika sortuko lukeen «subjekturik».

Gelditzen zaigun bide bakarra hasieran aipatutakoa da: herri-ekimenaren bitartez bideratzea. Izaera soziala edo herritarra eta funtzio publikoa eta finantzazio publikoa eduki beharko lukeen Euskal Unibertsitatea. Gure gizarteko zenbait mugimendu sozialetan oinarrituta eta zenbait erakunde publikoren laguntzaz bidera daitekeen herri-ekimenak «borondate politikoa» behar du; unibertsitate propioa hizkuntza propioan eraikitzeko, Euskal Herriak duen eskubidea aldarrikatuz.

- 2.- Onuragamitasunari dagokionez, hausnarketa txiki bat egin beharko genuke. Garapena, zentzu integral batean, hazkunde ekonomikoa, gehi soziala, gehi politikoa, gehi kulturala, gehi linguistikoa, gehi ekologikoa; eta orekatua bada, Euskal Unibertsitatea garapen horren ezinbesteko motorra eta osagarri izango litzateke. Hauxe da galdera: garapenak, zentzu integral horretan kontsideraturik, onurak ekar ote ditzake? Jakina, garapen integral hori herri eta pertsona guztien helburu eta helmuga da. Laburbilduz, denok daukagun eskubidea.

Euskaraz funtzionatuko lukeen unibertsitateak onura handiak ekarriko litzuke. Alde batetik, gaur egungo euskarazko hezkuntza-sistema osoa biribilduko luke, euskararen normalizaziorako ezinbesteko bihurtuz; eta, bestetik, gure nortasun ekonomiko, sozial, politiko eta kulturala

berrindartuko luke, balio propioak hedatuz, nazioa eraikiz eta demokrazia sakonduz. Zalantzarik gabe, gainera, unibertsitatearen eta gizartearen arteko uztartze sinergetiko berria erakutsi beharko liguke.

Euskaraz funtzionatuko lukeen unibertsitatea ez da izan behar gaur egungo unibertsitate estatal eta pribatuaren hizkuntza hutsunea betetzen duen unibertsitate indigena; euskara hutsean funtzionatuko lukeen unibertsitate nazionala baizik. Gaur egungo testuinguruan unibertsitate indigena hori aurrerapauso handia izango litzateke. Baina horien aplikazio zuzenak baditu «ghettismoarekin» zerikusirik duten arriskuak ere: ez da Euskal Herriko errealitate soziologikoari dagokiona, ez irakasleria garatzeko sistema onena, ezta proiektu integratzaileena ere.

Horrela, ghettismoa ekidinez, euskal unibertsitatea euskara hutsean funtzionatuko lukeen hirueletako unibertsitate nazionala (Ipar Euskal Herriko errealitatea integratuz) izan beharko litzateke (adibide gisa: nederlanderaz funtzionatzen duen Lovainako unibertsitateak ingelesez ere eskaintzen ditu karrera guztiak). Egoera linguistikoa-ren arabera, irakasle eta ikasleak integratzeko formula ezberdinak asma ditzakegu, baina beti euskararen beharra eta oinarritzako erabilpena bermatzeko, diskriminazio positiboan oinarritutako arauak ezarriz. Jakina, hizkuntzen mundu askotariko batean, gero eta eleanitzagoa izan behar da irakaskuntza; iraunkorra izango litzatekeen bertako hizkuntza oinarrian ezarriz eta nazioarteko zenbait hizkuntza gainean erabiliz.

- 3.- Izaerari dagokionez, izaera estatala eta publikoa gaindituz, izaera soziala sakondu beharko luke euskal unibertsitateak. Izaera herritarra eta soziala eta funtzio publiko eta unibertsala dituen. Autonomia unibertsitarioaren hasieraren errespetatuko lukeen unibertsitate berria. Euskal erakunde publikoetatik finantzatuta eta, aldi berean, instituzioetatik autonomia. Irakasleria propioan eta botere-sistema propioan oinarritutakoa.

Horrez gain, irakaskuntzaren, ikerketaren eta pedagogiaren arteko zatiketa gaindituz, euskal unibertsitateak

gure gizarteak eta gure herriak dituzten balio kulturalak berreskuratu beharko lituzke. Gure gizarteak dituen arazo ekonomiko, sozial, politiko, kultural, ekologiko, linguistiko eta etikoak konpontzeko, sorkuntza teknikoa eta zientifikoa ekoitziz.

Funtzionamendu demokratikoa eta parte-hartzailea sakonduz eta nazioarteko irakasle euskalduna gauzatuz. Eztabaidaren kultura, pentsamendu kritikoa, ekimenak eta sorkuntza garatuko lituzke euskal unibertsitateak, sumisioaren kultura gaingiduz eta boterearen aldeko jarrera zaharrak herriaren aldeko jarrerekin ordezkatzuz. Askatasunaren aldeko aukera, elkartasunaren aldeko etika, herriaren aldeko maitasuna eta ezagutzaren aldeko grina garatuko lituzke unibertsitateak.

Estrategiari dagokionez, lehen aipatutako bi bide horiek ditugu. Eta nahiz eta bigarren bidearen mugak lehen ezarri, bi bide horietan batera jardun beharko genuke. Esanguratsuen den herri-ekimenaren bitartez bidera daitekeen euskal unibertsitaterako estrategia ezin da definitu. Aitzitik, zenbat eta zehatzago definitu bide hori, hainbat eta errealitatetik aldentzeko arrisku handiagoa dago. Administrazioan, unibertsitateetan, euskara munduan, alderdi politikoetan eta mugimendu sozialetan jarduten duten zenbait eragile herri-ekimen horren barnean egon behar direla esatea daukagu soilik. Eta prozesu horrek «inperialismoaren» inposizio eta koldarkeria gaindi ditzakeen «borondate politikoa» eskatzen duela.

Dagoen unibertsitate-sistematik ere bi norabide jarrai ditzakegu. Gaur egungo unibertsitateetan irakasle elebidunak eduki beharko lukeen «zentralitate» estrategiko berria aldarrikatzea lehena. Politika horrek euskararen aldeko «frontea» eskatzen du (kontratazio berriaren alde, IRALE berriaren alde, erdal irakasleen birziklatzearen alde, irakasleen promoziorako irizpide berrien alde...). Tamaina handiko sailetan, irakasle euskaldunekin osaturiko sail euskaldun berriak sortzea bigarrena. Norabide biek dagoenarekin haustura eta aurrerapausoa ekar dezakete.¶

Martin Orbe

1.- Euskal unibertsitaterik ez dugunez, ez garela gai aitortuz hasi beharko dugu; ala, orain arte gutxienez, ez garela gai izan. Unibertsitate hori izateko ahaleginetan ari ote garen eta ahaleginok zertan diren aztertzea izango litzateke, beraz, kontua.

Euskal unibertsitaterik ez dugula esateko dugun adina arrazoi dugu unibertsitate hori gauzatzeko ahaleginak badirela esateko.

Euskaraz arituko den unibertsitatea dela Euskal unibertsitatea onartuz, eta euskarak izan dituen eta oraindik dituen gabeziak eta ajeak kontuan hartuz, bi eremutan banatu beharko genituzke euskal unibertsitatearen aldeko ahaleginak.

Ikuspegi honetatik, bada, aipatu beharko genituzke, lehenik, euskararen irakaskuntza eta erabilpena helburutzat duten erakunde eta talde guztiek egiten dituzten ahaleginak eta aportazioak; ez dago zertan talde guztien aipamena eta zerrenda egin. AEK, HABE, Elhuyar, Labayru, Oinarriak, EHE eta abar bezalako taldeak lirateke hor; eta, noski, Ikastolak eta D ereduko irakaskuntza eta, oro har, euskara normalizatzeko eta eraberritzeko literatur sor-kuntzan, hedabideetan, administrazioan... burutzen diren lan eta kreazio guztiak. Eta lantzen duten sailetakoek beraien ez bestek, hedabideetan azaltzen direnetan edo izan ezik, ezagutzen ez ditugun zenbait talde fin eta zintzo askok egiten duten lana.

Eremu zabal eta desberdin horretan ari da birsortzen eta lantzen unibertsitatean lehiatzeko lotsarik izan behar ez duen euskara hizkuntza.

Badira, bestetik, euskal unibertsitatea eraikitzeari zuzen-zuzenean lotutako talde eta ekimenak. Hor ditugu, besteak beste, UEU, UZEI, Euskal Adarra, EIRE, EHUBAM... bezalako talde eta ekimenak.

Zein puntutan dira euskal unibertsitatea eraikitze bidean talde eta ekimen hauen guztien ahalegin eta aurre-
rapenak? Euskaraz arituko den unibertsitate bezala defini-
tuz gero euskal unibertsitatea, euskarak berak pairatzen
dituen ezintasun eta trabekin gehi euskal unibertsitatea
eraikitzeak dituen oztopo eta zailtasun guztiekin egiten
dute topo aipatutako ekimen hauek. Bizpahiru besterik ez
ditugu aipatuko.

- Euskal unibertsitateak euskal eremu osoari eta eus-
kal hiztun guztiei irekia izan beharko luke, definizioz.
Eremu eta hiztun hauek bi estatu eta hiru administrazio-
tan sakabanatuta izateak askoz ere zailago bilakatzen du
euskal unibertsitatearen eraikuntza. Administrazio desber-
dinen arteko elkarlanak berez dituen zailtasunei gehitu
egin behar zaizkie bi estatuetako zenbait erakundek eus-
kalgintzaren kontra hartutako jarrera beligerantea eta hi-
ru administrazioetako erakundeen jokabide arras desber-
dinak, baten ausentzia eta beste baten kontraktasun na-
barmena tarteko.

- Ekimen herritar eta sozialak dira, gehienbat, euskal
unibertsitatearen alde ari direnak. Eta, tamalez, ez dute
bat egiten ekimen hauek eta arduradun politiko eta uni-
bertsitarioen jarrerak. «Uniekimena» izenaz oraintsu egin
nahi izan den aportazioak bai Iruñekoan eta bai Gasteiz-
ko legebiltzarrean jaso duen ezezko erantzuna izan daite-
ke elkargune ezaren adibiderik penagarriena.

- Madrilgo gobernuak onartutako LOUren alternati-
ba izango omen den euskal lege unibertsitarioa ere aipatu
beharko genuke hemen. Euskal unibertsitate legea egiteko
borondate irmoa badagoela, baina beste ezer gutxi dakigu
egitasmo horretaz.

Dena dela, lege horrek Gasteizko Legebiltzarrak era-
gina duen herrialdeetan soilik balio izango luke. Beste era
batera esanda, Euskal Herriko Unibertsitatearen kudeake-
ta arautuko luke eta ikusteko geldituko litzateke, beste
behin, hortik euskal unibertsitaterako biderik egiterik da-
goen.

Laburbilduz edo, esango nuke baldintza akademikoak
direla gehien hobetu direnak; unibertsitate-maila itxuro-

soa izateraino ausartuko nintzateke esatera; baldintza sozialek trantsizio garaiko urteetan bezalatsu irauten dutela ematen du; orduan sinisten zuten kapa sozial berdintsuek sinisten dute orain ere euskal unibertsitatearen ahalbideetan; baldintza juridiko eta politikoak berdintsuak dira, okerragoak ez esatearren; eta beste baldintza batzuk, ekonomikoak kasu, planteatu ere ez dira egin.

2.- Onurak eta abantailak eta arriskuak eta kalteak aipatzera-koan, ezingo dugu, bada, euskalgintzaren alorretik arrisku eta kalteen biran ari. Izango da horiek, errukirik gabe, haizatuko dituenik.

Halaz ere, eta nahiz eta auzi honetan irudien bidez ezer argitzen ote den ez dakidan, euskaldunen eta euskaltzaleen artean ere arriskutzat jotzen den «ghettoari» buruz zerbait komentatu nahi nuke.

Ghettoa edo ghattizazioa aipatzeak ematen du Euskal Herria euskararik gabe ere izan daitekeela edo erdal hizkuntzek Euskal Herrian duten nagusigoa Euskal Herria euskaldun izatea bezain bidezkoa dela, eta, beraz, euskaraz ari diren hiztun eta eremuak direla egoera normalizatutik at ala legitimatutako egoeraren kontra, korrontearen gora, ari direnak.

Honenbestez, hizkuntza nagusiek ematen duten mailari eta erosotasunari muzin eginez hizkuntza minorizatuaren aldeko apustua gutxiengoaren jokabide setatiaren adierazpide besterik ez litzateke izango, ghetto besterik ez diren ekintzetan indarrak xahutuz.

Irudiekin jarraituz, zergatik ez aldarrikatu euskarak bizi behar duen basamortuan euskal unibertsitatea, euskararentzat irabazitako beste eremu guztiak bezalaxe, «oasi» dugula? Oasi hauei esker iraun du euskarak bizirik eta ditugunei eustea eta berriak sortu eta hedatzea izango da biziraupenerako eta indarberritzeko bidea.

Dena dela, euskal unibertsitatearen onura eta abantailen kontu hau ez dakit nik onura eta abantailetatik haratago ala honatago dagoen. Izan ere, ba al du irauterik partzialki eta eremuka soilik erabili eta baliatzen den hizkuntzak? Noraino da praktikan bideragarria elebitasun oreka-

tuaren kontua? Infernuak zein purgatorioak ekar ditzakeen kalteak aipatu zituen aspaldi gure maisu filologoak; baina nago diglosia amaigabeko purgatorioa dela, eta hori eta infernua gauza bera dira.

Auzi honetan, bada, hizkuntzak maila batetik gora egitekotan eta aldameneko hizkuntza indartsuen itsasoan itota amaitu nahi ez badu, unibertsitatea funtsezko eta ezinbesteko zutabe eta eremua du, herri euskaldunaren aldeko hautua egin nahi baldin bada.

- 3.- Euskal unibertsitatearen izaerak argitu beharreko alde asko ditu, dudarik gabe. Nire ustez, oinarrizkoenak diren bi puntu besterik ez ditut aipatuko, hots, dagoen unibertsitatearen bati lotua ala autonomoa izango litzatekeen.

Euskal unibertsitatearen alde azaldu direnen artean, bi aterabide dira posible modura gehien aipatzen direnak.

Euskal Herriko Unibertsitatearen barruan euskara hutsez ariko litzatekeen campus autonomo berria aldarrikatzen dute batzuek. Ikasketa desberdinak, administrazio-lurraldeen beharrianak, ikasleen migrazio-joerak eta abar kontuan izanda, unibertsitatea zenbait campusetan eratu ta dago. Hautu honen aldekoen ustez, unibertsitatearen deszentralizazio honetan, faktore garrantzitsua falta da, hots, deszentralizazio linguistikoa, eta horixe eskaini behar du unibertsitateak campus euskaldunaren bitartez.

Gizarte-ekimeneko unibertsitatearen aldeko aukera hobesten dute, aldiz, beste batzuek. Ikastolek bere garaian egindako aukeraren eredia legoke eredu honen defendatzaileen gogoetan. Formalki pribatua, baina zerbitzu publiko gisa ulertutako unibertsitatea litzateke.

Are gehiago. Oso oker ez banago, UEUk, Ikastolen Federazioak eta zenbait kultur taldek planteatu ere egin dute bide honetatik euskal unibertsitatea bultzatzea. Halaz ere, uste dut izoztuta ez, baina geldirik dagoela asmo hori.

Bata zein bestea bide egokiak izan daitezke eta elkar aberasgarriak. Hor dugu ikastolen eta D ereduko irakas-kuntzaren konbibentzia.

Unibertsitate publikoak ikasle guztiei, bai euskaldunei bai erdaldunei, beraien hizkuntz eskubideen murriz-

ketarik gabe, zerbitzu osoa eta berdina eskaini behar diela kontuan izanda, euskal campusaren aldeko hautua izango litzateke bidezkoena. Baina gaurko baldintza juridikoak eta egoera politikoa kontuan izanda, oso zaila inuditzen zait, ia ezinezkoa ez esateagatik. Halaz ere, bertan behera utzi ezinezkoa eta etengabe landu beharreko errebindikazioa izan behar duela pentsatzen dut.

Gizarte-ekimeneko unibertsitateak, indarrak behar bezala biltzeko gai bagina, administrazio desberdinetan barreiatutako euskaldunen ekarpenak egokiago bideratzeko aukera eman dezake; eta eredu berria izanik, unibertsitateak dituen makurrak eta hipotekak gainditzeko aukerak izango lituzke, Euskal Herriaren beharrazanezi eta erronkei erantzuteko moduko unibertsitatea eraikitzea posible izango litzateke eta gizartea unibertsitateko arazoetan engaiatzeko aukerak zabalduko lituzke.

Batak zein besteak esparru akademiko soilen eskumenak gainditu egiten ditu, eta bideragarritasunaren giltza aukera politikoen arabera dago. Eta, tamalez, politika alorrean elkargunerik finkatu ezinean gabiltzanez, euskal unibertsitatearen arazoak, beste askok bezala, dagozkion instantzietan planteatu ere egin gabe jarraitzen du.

Beste unibertsitateren bati lotua ala autonomoa euskal unibertsitatearen izaeraren alde oinarritzotzat jo ditugu. Agian hori baino funtsezkoagoa den zerbait planteatu beharko litzateke: euskal unibertsitatearen beharraz eta urgentziaz debate sozial serioa eta euskal unibertsitatea bideratzeko erabakigune eraginkorra. ¶

Javier Retegui

Euskal Unibertsitateari buruz dugun ikuspuntua azaltzeari ekin baino lehen, beharrezkoa da zerbait argitzea, hau da, gure herriaren zatiketa politiko-administrati-boa hiru errealitate desberdinetan eta Euskal Herriko hiz-kuntzatzat euskara hartzeari buruzko borondate politiko ezberdinak.

Hezkuntza sisteman ezarritako politikak, egoera so-ziolinguistikoak eta gizartearen berezko eskaerak, badiru-di adierazten digutela EAEn baino ez direla gutxieneko baldintzak ematen euskaraz biziko den unibertsitate ba-ten asmoarentzat.

Hasierako argibide hau kontuan izanik, hurrengo hauek luzatzen ditugu, bai bideragarritasunari zein egoki-tasunari buruz, baita EAEko goi mailako hezkuntzarako planteamendu linguistiko egokia deritzoguna ere.

1. Garai batean hezkuntza ez-unibertsitarioaren gara-pena euskaraz planteatu zen legez, uste dugu baditugula baldintza politikoak, legalak, demografikoak zein akade-mikoak proiektu unibertsitario euskaldun baten mailaz mailako ezarpena hasi ahal izateko.

2. Sistema publikoak baino ezin izango du aurrera eramane unibertsitate euskaldunaren proiektu globala, es-kaintza akademiko osoari eragingo liokeena eta gaztela-niaz burutzen diren ikasketekin baldintza ekonomiko pa-rekoak izango lituzkeena.

Modelo hau aukeratzen dutenen funtsezko diskrimi-nazio ekonomikoa egitea edota titulazio batzuetara mu-gatzea zaila izango litzateke sostengatzea; honek egungo unibertsitate publikoaren sistemaren bikoizketa ekarriko luke, eta honekin batera ondorio akademiko, ekonomiko eta demografikoak.

3. Unibertsitatea goi irakaskuntzarako akademia bat baino gehiago dela ulertuz, hau da, graduco titulazioak era-

kusteaz gain, unibertsitatean ikertu, berritu, zientzia ekoiztu, langileen hezkuntzan gehiago eragin, sare ekonomiko-produktiboarekin erlazioak izan... Zaila dirudi hizkuntzaren planteamenduan euskara baino ez hartzea kontuan.

4. Oraingo egoera honetan badirudi unibertsitate berean EAEko hizkuntza ofizialen lerro bien bateragarritasuna dela egokiena, beti ere bermatuz ikasleek aukeratzen duten hizkuntzan egin ahal izango dituztela beraien ikasketak, egoera eta baldintzak batean zein bestean berberak izango direlarik.

5. Gizarte honek hezkuntza estrategiak aldatzera behartzen gaitu, bereziki goi-mailako hezkuntzan.

Unibertsitateak ekintza profesional zehatz baterako eduki espezifikoak eskaini behar ditu, eta ikasleek elkar bizi ahal izateko, ikasteko eta komunikatu ahal daitezen ahalmenak garatu behar dituzte. Honek, hizkuntzaren perspektibatik, atzerriko hizkuntzen ikasketa baino zerbait gehiago eskatzen du; hauek ezagutza jasotzeko eta lan jarduerarako tresna arrunta bihurtu behar dute.

Hau guztia dela eta, MU, unibertsitate euskalduna den heinean, eta gure herriaren garapen sozial zein ekonomiko eta kulturalarekin konprometituta dagoenez, euskaraz ikasi ahal izatea bultzatzen jardun izan da ahal izan duen neurrian. Honetaz aparte, euskara gure bizitza unibertsitarioko ahozko zein idatzizko ohiko hizkuntza dugu. Gaur egun, gure titulazioetan %70-90 artean euskaraz ematen dira eskolak; tarte ikasleen borondatearen eta irakasleriaren euskalduntasunaren arabera da.

Aurrera begira, hiru titulaziorekin pausoka hasiko den prozesu batean, Mendeberrri proiektua garatuko dugu. Honek hezkuntza eskakizun berriei erantzun nahi die: curriculumaren aldaketak, ikasleen eta irakasleen rol aldaketa eta baliabide didaktiko berriak.

Hizkuntzen ezagutzari dagokionez, planteamendu eleanitza egin dugu, gure ikasleek euskara eta gaztelaniaz gain ingelesa ere erabil eta jakin dezaten.

Ikaskuntzarako tresnatzat ikasleak hiru hizkuntzak erabil ditzan eskatu du modelo honek, barne komunikaziorako orain arte legez euskara mantenduz. ¶

Fito Rodriguez

Arazoa politikoa da. *Jakin* aldizkariak trantsizio politikoaren garaian jakin izan zuen Unibertsitatearen gaia behar bezala plazaratzen. Aldaketa politikoen tenorea zen. Espainiar estatuan diktaduratik demokraziara eman beharreko urratsak gehiengoaren onespina eskuratzeko nahiko izan baziren ere, Euskal Herrian, berriz, ez du ematen eragindako aldaketa politikoak jende guztia asetzeko aski izan zirenik. Aitzitik, espainiar herriarekin alderaturik, ezin esan euskaldunontzat trantsizio berdina burutu zenik. Espainiako Estatua politiko-administratiboki berrantolatu zen bitartean, Euskal Herriak ez zuen lortu politiko-kulturalki behar bezalako gizarte adostasuna bideratzea. Garai hartan irekitako eztabaiden artean Unibertsitatearena ez zen txikiena. Euskal Herritik kanpo ikastera behartuta zeuden askok parte hartu zuen aipatu eztabaidetan. Unibertsitatea eduki ahal izana funtsezkoa suertatu zen Europako beste herri, hizkuntza eta nazioen eraketa modernoan. Hala nola, Norvegia (1905), Finlandia (1917), Txekia (1919) eta abar. Gurean, oster, politika arloan garatu ez zena Unibertsitatearen garapen bidean ezin izan zen burutu. Garai hartatik datorkigu egun eztabaida berdina pausatzearen beharra.

Gernikako Estatutuak (Ley orgánica 3/1979) nahiz Nafarroako Foruaren Hobekuntzak (Ley orgánica 13/1982), beraz, ez dute balio izan Euskal Herria egituratzeko, ez dute behar adinako kontsentsurik eskuratzeko lortu. Gernikako Estatutuaren bozketan (1979-10-25) %53k baietza eman zuen soilik (gogora dezagun Lizarrako Estatutuak %84ko baiezkako bozkek bildu zituela). Nafarroako Foruaren Hobekuntza, jakina denez, ez zen bozkatu. Gernikako Estatutuak bere 6. artikuluan, hizkuntza koofizialak jartzen ditu euskara eta gaztelania (Espainiako Konstituzioaren 3. artikuluekin erkatuz espainiera jakitea derrigorrezkoa ba-

da ere, euskara erabiltzea eskubidea besterik ez da eta ezin da inor baztertu ez jakiteagatik), 10. artikulua kulturaz dihardu eta azkenik, 16.ak irakaskuntzaren eskumenak garatzen ditu.

Nafarroako Foruaren Hobekuntzarako Legeak, aldiz, hurrenkera berean gai berak hartzen ditu artikulua haue-
tan: 9.ean (espainiera da Nafarroa osoan hizkuntza ofizial
bakarra), 44.ean (kultura) eta 47.ean (irakaskuntza). Bi Es-
tatutuek, eta bereziki irakaskuntzaren arloko konpetent-
ziaz, honako muga politiko legalak jartzen dituzte:

A. Konstituzioaren 27. artikulua (orokorki, irakas-
kuntzari buruzko askatasunaz, zehazkiago hezkuntzari
buruzko eskubideaz eta, 10. paragrafoan, Unibertsitateen
Autonomiari buruz aritzen dena, hain zuzen).

B. Konstituzioaren 27. artikulua garatu dituzten lege
organiko desberdinak. Orain arte, LRU (1983), LODE
(1985), LOGSE (1990), LOPEGCE (1995), LOU (2001) eta
Kalitatearen Legea (onartzeke).

C. Konstituzioaren 149. artikulua, alde batetik Esta-
tuaren menpeko Funtzionariotza arautzen duena eta Esta-
tuen menpean tituluak eskuratzeko baldintzak ezartzen
dituena.

D. Estatuaren menpeko goi mailako ikuskaritza.

Honetaz gain, bistan denez, Frantziako irakaskuntza-
ren egitura jakobinoak, eraketa politiko zentralistaren on-
dorioa bestalde, ez du biderik ematen Euskal Herriko eza-
gutza ezertan gauzatzeko.

Edozein modutara ere, duela 25 urteko arazo politi-
koa behar bezala gainditu ez zen neurrian dugu egun eus-
kal kultura, euskal irakaskuntza eta, ardatz haietan koka-
turik, euskal unibertsitatearen arazoa bizi-bizia.

- 1.- Hala ere, duela 25 urteko aldarria (Euskal Unibertsitateare-
na) nekez gauzatu zitekeen leloa zen. Izan ere, ez zegoen
horretarako inolako baliabiderik, ez eta baldintza demo-
linguistikorik ere. Egun, ordea, bakarrik Euskal Herrian
aritzen diren Unibertsitateen artean egon badago nahiko
irakasleria, ikasleria, testugintza eta abar Euskal Unibersi-
tatearen asmoa dena egikaritzeko. Asko dira espainiar es-

tatuan bertan sortu diren unibertsitate txikiak (hamar mila baino unibertsitario gutxiago biltzen dituztenak: Lleida, Malaga, Alacant...). Aipatu hamar mila haiek, duela 25 urte ez bezala, biltzerik badago egun eta Euskal Unibertsitatea sortu. Hori egin ezean, euskaldunon multzoa espainolaren itsasoan urtutako eta gutxitutako hiztun taldea izatera kondenaturik egongo gara.

Kataluniaren bideak erakutsi digunez (Llei 7 de Normalització Lingüística 1983an), bertako hizkuntza irakaskuntzarako hizkuntza ofizial bakarra bihurtzea ahalezkoa da eta, horren arabera, Unibertsitate berriak sortzea (Pompeu Fabra, Unibersitat Oberta de Catalunya...).

Beraz, soziolinguistikoki Euskal Unibertsitatea sortzeko inoiz izan ez den egoera onik badugu egun. Erreferentziak, ereduak eta bideak, berriz, gertu daude. Egiterik badago.

2.- Euskararen aldeko hautua irakaskuntzan etengabe gora doan aukera den bitartean, unibertsitateak ezartzen du muga euskal ikasketak bermatzeko bidean. Euskal irakaskuntza bermatzeak eremu ez unibertsitarioan ez du ekarri inolako ghetizaziorik euskararen osasuna hezkuntzan sendotu duela baizik. Orain arte demografia gora joan arren, dagoeneko jaiotze tasaren beheraldia unibertsitate-ra ari da heltzen. Euskal Unibertsitatearen jarduna ziurtatzeko urratsak ez baldin badira ematen, orain arte irakaskuntza ez unibertsitarioan erdietsitakoa galtzeko zoria badago. Unibertsitatearen funtsezko zereginak ez dira soilik goi irakaskuntzarekin lotuta daudenak, ikerketa eta hedakuntza ere unibertsitate lanak dira. Egungo «Ezagutzaren gizartean» (A. Toffler 1986an) unibertsitatea eduki ahal izatea ezinbestekoa bihurtu zaigu. Beraz, ez genuke esan behar onuragarria denik soilik, herri eta kultura bezala iraun ahal izateko ezinbestekoa dela baizik.

3.- Goian aipaturiko LRU Legeak ez zuen aukerarik eman irakasleria behar bezala antolatzeko, ez eta Euskal Herria bere baitan hartuko lukeen barrutia eratzeke ere. 1998an Eusko Jaurlaritzak erabakitako Unibertsitate Legeak Espai-

niako markoa onartzen zuen bete-betean eta ez zuen euskararen presentzia Unibertsitatean bermatzeko balio izan. 2001eko Espainiako Unibertsitate Lege berria aurreko guztiak baina zentralistagoa dugu. Frantzia ez dago honi buruzko ekarpen onik.

Egun Euskal Erkidegoak Unibertsitatea gauzatzeko inoiz baino behar eta aukera handiagoak baditu ere, horretarako eman beharreko urrats politiko-administratiboak lehen bezain geldoak ditugu. Anjeles Iztuetak Unibertsitate Legea egingo duela behin baino gehiago adierazi arren (*Hik Hasi* 63, 21. or.; *Gara*, 2001-11-18, 10. or.;...), 2002ko urtarrilaren 10ean Euskal Herrirako Unibertsitate Legea tramitzatzeko Herri Ekimenari ezetz borobila eman zaio. Aurretik Nafarroako Parlamentuko Mahaiak gauza bera egin zuenean argi geratu zen bere borondate eza, baina Eusko Legebiltzarreko Mahaiak emandako erantzunean (2002ko otsailaren 5ean) Euskal Unibertsitatea izeneko Lege Proposamenean «Espainiako Estatuaren eskuduntzak urratzen direla» eta Autonomia Erkidegoari dagozkion «eskumenetatik harantzago doala» irakurtzea kezagarria da.

Herri honek bere hezkuntza eremu guztietara garatzeko eskubidea du (1948ko Giza Eskubideen aldarrikapenaren 26. artikulua). Euskal Herriko Unibertsitate Publikoen artean, gutxienez, batek Euskal Unibertsitatea behar du izan. Egun, gure historian lehen aldian akaso, behar bezalako baldintza soziologikoak ditugu, baina politikoki ez da aurrerapenik sumatzen. Gaiaren garrantzia kontuan harturik, euskalgintzak (eta, zehazkiago esanda, unibertsitatearen eremuan aritzen diren UEUk eta EIREk) honekiko erakutsitako jarrera ez da, tamalez, beharraren neurrikoa izan. ¶

Jose Maria Rodriguez Ibabe

1.- Azken urte hauetan unibertsitate eta fakultate berri asko sortzen ari dira estatu mailan. Euskal Herria ere ez da egoera horretatik at gelditu. Fakultate berri horiek zein erraz irekitzen ari diren ikusita, ez dirudi gaur egun praktikan oztopo juridiko eta ekonomiko asko daudenik. Beraz, gauzak horrela izanda, ez dirudi euskal unibertsitatea sortzeko arazo praktikoak lege aldetik eta betebeharrak ekonomiko minimo batzuetatik etorriko lirakeenik.

Bestalde, unibertsitate berria aipatzerakoan, zer-nolako unibertsitateari buruz mintzatzen ari garen kontuan hartu beharko genuke. Gure herrian, beharbada behin baino gehiagotan estatuaren eskemak jarraituz, askotan fakultateak baino gehiago akademiak daude. Hau da, irakaskuntza bat testuliburu batzuetan oinarrituta, baina era berean ikerketa eskasa duena. Azken eskema hau, gutxienez hasiera batean, estatuko zenbait unibertsitate berritan susmatzen ari da.

Beraz, gure helburu «bakarra» karrera batzuk (klase batzuk) euskaraz ematea baldin bada, gaur egun dugun eskarmentuarekin eta hizkuntza bera esparru gehienetan zabalduta dagoenez, orokorrean arazorik gabe martxan jar litekeela esan daiteke. Aldiz, benetako unibertsitate bat, ikerketak garrantzi handia duena eta hirugarren ziklo sendo batekin sortu nahi baldin badugu, arazoak nabarmenak izango dira.

Niretzat, unibertsitatea ikerketarekin lotuta dagoenez, nahitaez euskal unibertsitatea akademiatik urundu beharko litzateke. Horrek esan nahi du ikerketa-taldeak hasieratik antolatu beharko lirakekeela eta hori izan daiteke benetako arazoa. Talde bat ez da bat-batean sortzen eta bi aukera desberdin har daitezke: talde gazteak antolatu eta epe luzera jo ala ikerlari seniorrak beste unibertsitateetatik ekarri taldeak epe laburrean lanean aritzeko.

Lehenbiziko aukeraren kasuan, inguruko unibertsitatekin konparatuta, unibertsitate berri horrek urteetan ospe apalagoa edukiko luke, lehiakortasunaren aldetik egoera hori oso arriskutsua izanik. Onartzen baldin badugu gero eta arazo gehiago dagoela «bezeroak» lortzeko (zenbait fakultatetan ikasle-kopurua nabarmenki jaitsi da; bestetan, nahiz eta kopurua mantendu, sartzeko behar den nota minimoa dezente jaitsi da), ospe apaleko euskal unibertsitate bat sortzea oso arriskutsua izango litzateke. Bigarren aukera hartzeko, orain beste unibertsitate eta ikerketa-zentroetan lanean diharduten irakasle euskaldunei eskaintza argiak eta funtsezkoak egin beharko litzaizkieke. Kontuan hartu behar da aldaketa hori askorentzat bere ikerketa-jardueran etenaldi nabarmena suposatuko lukeela.

Laburbilduz, nire ustez, hizkuntza nabarmenki landuta dagoela ikusita, euskal unibertsitatea eraikitzeko arazo nagusia goi mailako klaustro bat osatzerakoan aurkituko dugu.

- 2.- Euskal unibertsitatearen onurak nabarmenak izan daitezke irakaskuntza sistema osatzerakoan. Hala ere, osaketa hori titulazio batzuetan bakarrik izango litzateke, ia ezi-nezkoa izanik fakultate ugaziz osatutako unibertsitatea eraikitzea (gutxienez hasierako urteetan).

Arriskuak ere nabarmenak izan daitezke, gauzak oso ondo egiten ez baldin badira. Duela hogeitaz urte egoera guztiz desberdina zen, baina orain unibertsitateen arteko lehia oso handia da, ikasle kopurua nabarmenki murrizten den bitartean. Egoera horretan, kalitatezko unibertsitatearen apustua (ikerketa barne) egiten ez baldin bada, unibertsitatearen sorrerak kontrako efektua eduki dezake, euskal hezkuntza sistema kaltetuz.

Unibertsitate euskalduna sortzean beste galderak ere azaltzen dira; horietariko bat: zer gertatuko litzateke beste unibertsitateen euskalduntze prozesuarekin? Kontuan hartu beharra dago unibertsitate «zahar» horiek nahikoa finkatuta daukatela bere merkatua. Beraz, nahiz eta epe laburrean merkatu horren zati bat unibertsitate berrira bideratu, zalantzarik gabe, euskal gazteriaren gehiengoak ohiko

bidetik jarraituko luke. Ondorioz, ezingo litzateke inoiz «euskal unibertsitatea» versus «ohiko unibertsitateak» binomioa planteatu. Hau da, euskal gizarte osoari zuzendutako goi mailako irakaskuntza batean, euskal unibertsitatearen sorrerak ez luke bukatuko ohiko unibertsitateen euskalduntze arazoekin.

- 3.- Unibertsitateak gizarteari eman behar dio zerbitzua. Gure kasuan, bere berezitasuna hizkuntza izanik, aurreko baldintza ere bete beharko luke. Beraz, unibertsitate horrek, zalantzarik gabe, ondo formatutako gazteak gizarteratu beharko lituzke. Hori egiteko, baliabide handiak eta gizartearen esparru ekonomikoekin harreman zuzenak eduki beharko lituzke.

Euskal gizartearen joerak ikusita, nahiz eta gaurko egoeran aukera egokiena askatasunaren ikuspuntutik unibertsitate pribatua sortzea izan, zaila dirudi halako proiektu bat martxan jartzea erakunde publikoen babesik gabe.¶

Pello Salaburu

Uste baldin badugu, jende askok pentsatzen duen bezala, unibertsitatea akademia baten antzeko zerbait dela, ez da batere zaila galdera hauei zuzen eta labur erantzutea. Baina uste baldin badugu, eta nik hala uste dut, unibertsitatea errealitate konplexu eta aberatsa dela (eta munduan zehar hala gertatzen da: oso errealitate konplexu eta aberatsa da), orduan gauzak ez dira hain errazak. Eta ez dira hain errazak funtsezko arrazoi bategatik: unibertsitate proiektu bat ezin delako oinarritu hizkuntza kontuetan bakarrik. Horrek bakarrik ez du balio, horrekin batera beste zenbait gauza ere definitzen ez badira aldi berean: unibertsitate konpetitibo bat nahi dugu, beste unibertsitateen parean jarri eta lehiari beldurrik izango ez

diona? Hala baldin bada, zer alorretan nahi genuke lehia-
kor izatea? Unibertsitate handia nahi dugu? Txikia? Non
kokatuko da? Eta hola jar genitzake hemen beste galdera
anitz. Hori dela eta, aski orokorrak diren ohar batzuk ja-
rriko ditut hemen kontu honetaz.

• *Unibertsitate euskaldun bat eraikitzea posible da.* Uni-
bertsitate euskalduna eraiki daiteke, jakina baietz. Mun-
duan zehar unibertsitate mota asko daude: onak eta txar-
rak, handiak eta txikiak, gizontzat edo andreentzat ba-
karr i k, erlijiosoak eta laikoak. Nola ezingo genuke, bada,
guk ere hemen unibertsitate bat sortu, eskolak euskaraz
emango lituzkeena? Eta gainera Estatu Batuetako unibert-
sitatearen batekin erkatzeko modukoa izango litzateke. He-
rri hau aipatzen dut han dagoelako, nire ustez, unibertsiti-
tate eredu hoberena gaur egun. Zerrenda bat egingo bage-
nu munduko unibertsitate hoberenekin, segur naiz lehen-
biziko hogeien artean hamarretik gora Estatu Batuetan
aurkituko genituzkeela. Txarrenen zerrenda egingo bage-
nu, segur aski ere gauza bera edo oso antzekoa gertatuko
litzateke. Han denetarik baitago. Orduan, jakina eginga-
rria dela euskal unibertsitatea! Kontua da zerrenda horie-
tan nora begiratu nahi dugun. Eta gure begiek lehenbizi-
ko zerrendara begiratu nahi badute, hoberenen zerrenda-
ra —ez dut esango hoberenen artean sartzeko baizik ho-
berenei begiratzeko bakarrik, hori aski baitzait—, orduan
ez dut uste hain erraza den euskal unibertsitatea egitea.
Garantia akademiko minimoak betetzekotan zerbait oso
txikia eta berezia egin beharko litzateke, oso gai eta titula-
zio aukeratuak emango lituzkeena eta ez, normalean gure
joerak erakutsiko ligukeen gisa, zerbait oso orokorra. Hori
bi arrazoiengatik: ikasle kopuruagatik eta diru iturriek ja-
rriko dituzten mugengatik. Baina zerbait txikia egiten ba-
da, oso neketan konpetituko genuke, eta oso neketan era-
karriko genuke kanpotik behar den jenderik hoberena.
Zeren zerbait txikia egiten badugu, eta akademikoki hobe-
rena ez den jendea ekartzeko gai ez bada unibertsitate ho-
ri, hortik sortutako unibertsitatea guztiz bigarren mailako
zerbait izango baita. Eta ez nuke nahi nik bigarren maila-
ko euskal unibertsitaterik.

• Baina unibertsitate euskaldun bat eraikitzen badugu, lehiakortasunean bere hizkuntza batasuna galduko du. Hau da esan nahi dudana: euskal unibertsitate batean irakaskuntza euskaraz emango litzateke, eta ikerkuntzaren ondorioak ere euskaraz. Kontua da, ordea, jakintza arlo gutxi batzuk kendurik (eta hemen ere zalantzak sor daitzke) gaur egungo ikerketa gehiena ingelesez argitaratzen dela. Eta kontua da gure artera lehen mailako irakasleak ekarri nahi baldin baditugu, mintegi bat ematera, ikastaro bat ematera, etab., normalean euskara ez den beste hizkuntzaren bat erabiliko dutela. Horrek hautsiko du, nahi edo ez, hizkuntzaren batasuna. Euskararen aldamenean beste hizkuntzaren bat agertuko litzateke, eta nekez ikusten dut nik hizkuntza horien artean gaztelaniak edo frantsesak, batez ere gaztelaniak, pisu handia ez izatea. Gauden tokian gaude, gauden tokian bizi gara, eta ditugun harreman akademikoak ditugu.

• Euskal unibertsitateak ghetтора eramango gintuzke. Gaurko errealitate akademikoak ateak irekitzea eskatzen du. Aukeran, nahiago nuke, askoz ere nahiago gainera, unibertsitate bat non euskara, gaztelania, frantsesa edo ingeleza nolanahi erabiltzen diren, denak maila berean, eta ez euskara bakarrik erabiltzen duen unibertsitatea. Arazo akademikoetan, esan nahi dut. Jakina, barne harremanetan euskara nahiago nuke. Euskara eta nazioarteko hizkuntzaren bat, normalean ingeleza, menderatuko lukeen jendea. Ez ditugu ekarri nahi kanpotik ere ikasleak ala? Baina unibertsitate baten pisua eduki akademikoek markatzen dute, eta ez barneko harreman burokratikoek. Bestetik, eta hau ere azpimarratzekoa da, gaur egun eta hemen euskal unibertsitatea sortzeak eragin handia izango luke EHUn, kalterako, unibertsitate honetako irakasle eta ikasle batzuk (agian ez uste ditugun bezainbat) hara pasatzeko joera izango luketelako. Eta beldur naiz, hain zuzen ere, ideologia jakin bateko jendea pasatuko litzatekeela batez ere. Horrek, ghettotasun hori areagotu besterik ez luke egintza.

Ghetтора eramango gintuzke beste arrazoi bategatik ere: ez dut uste baden nahiko masa kritikorik, irakasle eta ikertzaile formatu nahikorik, holako proiektu bat bultzat-

zeko, berriz ere diot, maila eman nahi badiogu proiektuari. Eskola duin batzuk eman daitezke, hori bai, baina eskola batzuk emateak ez du unibertsitatea egiten. Baliabideak ere oso eskasak ditugu, ez dago testu nahikorik euskaraz, jakintza arlo batzuetan neketan gabiltza terminologia egoki bat aurkitzeko... Euskal unibertsitateak askoz ere harago joan beharko luke.

- Euskal unibertsitatea, izatekotan, publikoa izango da. Publikoa edo diru publikoaz mantendua. Zail ikusten dut bestela elkarrekin pribaturen bat animatzea holako zer-bait sortzen. Norbaitek euskal unibertsitate baten proiektua bultzatuko balu, diru publikoaren laguntzarekin izango litzateke, ez bestela. Zailago, gainera, arazo demografikoak direla-eta, unibertsitatera gero eta gazte gutxiago doan une honetan. Egia da unibertsitatean sartzeko egiten diren sarrrera frogetan gero eta ikasle gehiagok egiten dituela azterketak euskaraz. Laster iritsiko gara kopuru osoaren erditsuraino, dagoeneko 2001eko ekainean %45ek egin baitzituen azterketak euskaraz. Baina hori hala baldin bada ere, gazte kopurua, oro har ikusirik, gutxituz doa. Gero eta unibertsitate gehiago dago, gero eta titulazio gehiago, baina gero eta ikasle gutxiago, Europara alde batera eta bestera joan nahiko dutenak gainera.

Egia da bestetik unibertsitatean izaera ere aldatzen ari dela pixkanaka, eta formazioa ez dela gazte denboran bukatuko. Pixkanaka adineko jendea etorriko da unibertsitatera, formazioa eta hezkuntza bizi osoan iraungo duen zerbait izango baita. Baina, hain zuzen ere, uste dut horiek izango liratekeela azkenak euskal unibertsitatera etorriko liratekeenak, besteak beste gazteen artean daudelako euskaldun gehienak. Hortaz, ez dut uste horrek bide berririk irrikiko lukeenik. Ez horrek ez hariaren bitarteko Interneteko unibertsitateak. Aukera hori ere hor dugu, baina aski da ikustea zer gertatzen den UOC Kataluniako unibertsitatearekin. Zenbat ikaslek egiten du han katalanez?

- Amaitzeko. Uste dut euskal unibertsitate bat bultzatzea, teoriarik bederen, posible baldin bada ere, ez dela batere errealista une honetan, ghetto bat bultzatu nahi ez badugu. Geratzen zaigun aukera bakarra da dagoenaz ba-

liatzea. Eta dagoena EHU da, hau baita euskararen alde u mundik ere gehien egiten duen unibertsitatea, zenbait jende kontrakoa erakusten arduratzen bada ere. Hor garrantzizko urratsak egin dira, eta orain dela urte batzuk amestu ere ezin ziren aukerak daude orain euskaraz egiteko. Jakina: unibertsitate honen egoera ez da gustatuko litzaigukeena, irakasle gehienak eta esperientzia handiena dutenak erdaldunak izanik, gaztelaniak pisu handiegia baitu. Baina nola ez du izango, bada, Eusko Jaurilaritza bezalako administrazio gazte batean, orain dela gutxi sortua, guk nahi izan genuen moduan egokitua, han ere gaztelania baldin bada nabarmentzen dena? Hortaz, egia da oraingoz gauza asko falta direla, baina ez ditzagun gure begiak itxi: euskal gizartea den bezalakoa da, eta unibertsitatea antzekoa. Nahi izanez gero, baliabide ekonomikoak izanez gero ere, batzuetan ezin da kurritu, lasterka ibiltzea ez baita borondate kontua. Eta unibertsitate mailan, oraingoz, oinarriek huts egiten digute.¶

Jose Luis Sukia

Hiru galdera egiten dira «Euskal Unibertsitateari» buruzkoak, eta burura etortzen zaidan lehenengo ideia zera da, «beharrezkoa, zaila baina egingarria», eta idatzi honetan gehien errepikatuko diren ideiak horiek dira. Beharrezkoa da, baina zaila; hala ere zaila izateak ez du esan nahi ezinezkoa denik, eta horretan jardungo naiz honetan ere.

- 2.- Hau ez da egin zaigun lehenengo galdera, baino ziur aski hortik abiatu beharko ginатеke holako gai garrantzitsua mahai gainean jartzeko orduan; edo hobeto esanda, gai honen inguruan zein da erantzun behar den lehen galdera? Alegia, Euskal Herriko Unibertsitate publikoa sortu zenetik hainbeste urte pasatu ondoren beharrezkoa al da

«Euskal Unibertsitate» berri bati buruz hitz egitea? Nahikoa litzateke egun martxan dagoena aldatzea (asko edo gutxi baino dagoena oinarritzat hartuta)? Une batean «Euskal Herriko Unibertsitatea» sortu zenean batzuen buruan zegoen ideia «Euskal Unibertsitatea» zen, baina, beste gauza askorekin bezala, lehendik martxan zegoena kopiatu besterik ez zen egin (bere akats guztiekin: administratiboak, curriculumak, funtzionalak..., eta beste berri batzuk: hizkuntzen tratamendua...). Horrek bere ondorioak ekarri ditu, eta egun indarrean dagoen Unibertsitate Publikoak besteek dituzten akatsak ditu:

- Euskarak sekulako arazoak izan ditu eta izaten ari da. Gaur da eguna oraindik ikasle askok ezin dutela beraien ikasketak euskaraz burutu (ez naiz sartuko zergatietan baino hori errealitate bat da).

- Gestio korapilatsua. Hiriburuen arteko lehia batean gaudela dirudi, ea zeinek zer irakasten duen, zeinek irabazten duen borroka horretan; lurraldeen arteko kompetentzia gero eta handiagoa da, ulertu gabe oreka mantendu daitekeela baina ez zerbitzuak bikoiztuz (edo hirukoiztuz).

- Ikerketarako zailtasunak.

- Malgutasun falta. Gaur egun aldaketarako sekulako erraztasuna izan behar du edozein Unibertsitatek; gizarte moderno honek hala eskatzen du, baina dagoen estrukturaekin ezinezkoa da (edo oso zaila) legeak ezartzen dituen baldintzak gainditzea.

Egoera hau ikusita ziur aski erantzuna berehala aterako zaigu: gure gizarteak eskatu eta exijitzen duenari erantzuteko ezinbestekotzat jotzen dugu Euskal Unibertsitate berri bat sortzea, lehendik daudenak ezin ditugulako kontsideratu eskaera horiek erantzuten dituztenik edo aukera ematen dituztenik horretarako.

1.- Bai, ez dut zalantzarik gai honen inguruan, eta ez erraza delako (aurrerago aztertuko ditugu dauden zailtasunak), baizik eta lehenengo puntuari baietz esan badiogu ez dugulako beste irtenbiderik. Gure herri honek beti erakutsi du kapazitatea aurrean izan dituen erronkei erantzuteko, eta kasu honetan badugu erronka, eta handia gainera. Se-

kulako utzikeria erakutsiko genuke mundu honetan mugitzen garen guztiok (eragile sozialak, Administrazioa, sindikatuak, enpresak, irakaskuntzako eragileak...) orain arte bezala geldituko bagina.

Badakigu multzo handi batek pentsatzen duela egungo eredu aldatuta posible dela lehen aipatu ditugun akatsak zuzentzea. Gure ustez, eta esperientziak hala erakutsi digu, hori ezinezkoa da (berria egitea baino askoz zailagoa). Gogoia, imajinazioa eta lana behar dira gauzak aldatu eta zuzentzeko, baina ezinbestekoa da ideia horri eustea baldin eta benetako Euskal Unibertsitatea nahi badugu.

Zeintzuk izango liratekeen zailtasunak?

Akademikoak: gero eta gutxiago dira, eta, gainera, ez garrantzi handiena daukatenak. Gure esperientziak erakutsi digu arlo honetan zailtasun nagusia material pedagogikoan badatza ere, beste lekuetan dauden esperientzietan oinarrituta posible dela gure errealitatera egokitzea, eta gainera malgutasun handiarekin.

Juridikoak: handiak baina ez gainditu ezinezkoak. Juridikoki Unibertsitatea tituluak emateko da, baina egiten den lana ona bada eta bertako ikasleak prestakuntza egokiarekin ateratzen badira posible da arazo horiek guztiak gainditzea.

Demografikoak: hau izan daiteke batzuentzako arazo nagusietakoa, baina hemen ere antolatu nahi dugun Unibertsitateak jarriko ditu mugak. Egun ezin dugu pentsatu edo diseinatu eredu zaharkituetan oinarritutako Unibertsitatea; gure ustez, Unibertsitate horren ezaugarri nagusietako bat malgutasunak behar du izan, eta hori antolaketa txiki batekin egin daiteke (egingarriagoa dela esango genuke). Badakigu gero eta ikasle gutxiago daudela, baina ditugun datuen arabera nahikoak dira egin daitekeen proiekturako.

3.- Izaera aldetik oso garbi dugu zeintzuk izango liratekeen puntu garrantzitsuenak:

Euskara erreferente bai ikasketetan bai antolamenduan ere, eta bi arlo horiek garrantzi paretsua dutela argi izan behar dugu: ezin da Unibertsitate euskaldun bat antolamendu erdaldun batekin.

Gestioaren gardentasuna eta efikazia: baditugu gure gizartean irakaskuntza munduan esperientzia nahikoa hori nola egin behar dugun jakiteko. Eta puntu honetara ailegatuta ez gara eroriko betiko eztabaidan (publiko-pribatua); gure ustez ez dago zalantzarik zerbitzua publikoa dela, baino horrek ez du esan nahi gestioak Administrazioarena izan behar duenik. Berak kontrolatu eta nolabait ere ziurtatu behar du funtzionamendu demokratikoa, baina gizartearen eskuetan utzita eguneroko gestioa. Hala bakarrik lortuko dugu Unibertsitate azkar eta independentea.

Antolamenduaren malgutasuna, aldaketarako jarreraren eta partaidetzan oinarrituta. Bi horiek izan dira betidanik gure gizarte honek izan dituen ezaugarri nagusietakoak, eta horren bila joan behar dugu. Horretarako ezinbestekoa ikusten dugu teknologia berrien erabilpena (campus birtuala, informatika...), beti metodo tradizionaletan oinarrituta ere, baina ez horietan bakarrik. Azken urte hauetan izan ditugun esperientziak oso aberatsak izan dira alde horretatik eta bide hori sakondu eta gehiago landu beharko genuke.¶

Arantza Urkaregi

- 1.- Dударик gabe, euskaraz arituko den gune unibertsitarioa osatzeko giza-baliabideak egon badaude: gero eta ikasle euskaldun gehiago ailegatzen da unibertsitatera, UPV/EHUn soilik 1.000 irakasle elebidun daude, AZPn ere euskalduntze-prozesua aurrera doa...

Seguraski ezin izango genituzke lizentziatura guztiak eskaini, bereziki zailtasunak baitaude ikasketa teknikotatik eta zientzi arlokoetan (irakasle euskaldunak lortzeko zenbait arlo teknikotan, edota laborategiak eta beharrezkoak diren azpiegiturak eratzeke, besteetan).

Baina ziur nago gune unibertsitario euskalduna (nahiz eta osoa ez izan) eratzeke baldintzak badaudela.

2.- Nire beldurra, Euskal Unibertsitatea berehala eratzeko proposamenak plazaratu direnean, beti izan da ghetto ez bihurtzearena. Beharbada, gaur egun, beldur hori izateko arrazoi gutxiago dugu, baina, behintzat, arriskua kontuan hartu behar dugula uste dut.

Irakasle, ikasle eta AZP euskaldunak daudela aipatu dut lehen, baina Euskal Unibertsitatea eratzen bada, euskaldun horiek guztiak bertako partaide bihurtuko al dira? Zalantzak ditut. Euskaldun guztiok ez dugu euskararekiko jarrera bera, ezta ere ez dugu bat egiten Euskal Unibertsitatearen aldeko aldarrikapenarekin. Orduan, nortzuk osatuko genuke Euskal Unibertsitatea?

Beste aldetik, nahiz eta Euskal Unibertsitatea eratu, ez da izango Euskal Herrian egongo litzatekeen unibertsitate bakarra. Hau da, UPV/EHU, UPNA eta unibertsitate pribatuak ere egongo lirateke. Unibertsitate horietan ez al dira ikasketak euskaraz eskainiko?

Beldurra hor dago, baina baita ere beharra. UPV/EHUko esperientzia ikusita, eta ezin ukatu euskalduntze-prozesuak aurrera egin duenik, unibertsitate elebidunak mugak dituela nabarmena da. UPV/EHUUn zenbait ikasketa euskaraz egiten dira, Euskal Adarrak gune euskaldunak dira..., baina, oro har, gaztelania da jaun eta jabe. Komunikatzeko hizkuntza nagusia gaztelania da, nahiz eta hitzunak euskaldunak izan. Adibide moduan, Gobernu Batzarrean izandako eztabaidak ditugu: guztiak, euskarari buruzkoak salbu, erdaraz egiten dira, nahiz eta askotan gutxienez eztabaidaren bost partaide euskaldunak izan. Euskararen erabilera oso murrizta da UPV/EHUUn, euskaraz hitz egiteko gai direnen kopurua rekin alderatuta. Azken finean, UPV/EHUUn euskaldunak bigarren mailako unibertsitarioak gara.

3.- Nire ustez, Euskal Unibertsitateak izaera publikoa izan behar du, hau da, Euskal Herriko erakundeek eratu beharko lukete. Askotan, adibide gisa, ikastolak aipatzen dira. Nik ez dut inoiz bat egin ikastola unibertsitarioak eratu behararren ideiarekin. Ikastolek ekarpen garrantzitsua egin diote euskal hezkuntza sistemari, baina egindako proze-

suaz guztiok ikasi behar dugu: alde onak aprobetxatu, bai, baina ezin ditugu akats berdinak errepikatu.

Publikoa izateaz gain, Euskal Unibertsitatearen beste ezaugarri batzuk ere planteatu behar ditugu. Ez da nahikoa irakaskuntza euskaraz izatea besterik gabe. Gure curriculum diseinatzeke aukera izan behar dugu, beti kontuan izanda unibertsitatea ezin dela itxita egon, gure ingurura soilik begira, baizik eta Europara begiratu behar duela, eta ildo horretatik, gure ikasketek Europa mailakoe-kiko baliokidetasuna izan behar dutela.

Euskal Unibertsitateak bere langileriaren egitura (bai irakasleena bai AZPkoena) definitzeko ahalmena izan behar du. Egun, irakasle iraunkor bakarrak Espainiako funtzionarioak dira, Estatu mailako legearen menpekoak eta guztiz egitura hierarkizatuaren barnekoak. Euskal Unibertsitatean, aspaldidanik aldarrikatu dugun irakasle kontratatu iraunkorren irudia garatzeko aukera izan behar dugu. Eta hortan definitu beharko dugu zenbat irakasle-maila egongo diren. Nire ustez, bi besterik ez dira egon behar: dozentzia irakaslea (doktorea izateko beharra ez duena) eta dozentzia eta ikerkuntzarako irakaslea (doktorea izan behar duena), baina ez genuke bereiztu behar Eskola edo Fakultate bateko irakasle izatea. Horretaz gain, honakoak ere zehaztu beharko genituzke: langileek, irakasleek zein AZPkoek, zein prozedurari jarraitu behar dioten iraunkorrak izateko, nola ebaluatuko den irakasleen zein AZPkoen lana, eta abar.

Euskal Unibertsitatearen funtzionamenduak demokratikoa izan beharko du, sektore guztien parte-hartze orekatua bermatuz eta egun indarrean dagoen egitura hierarkikoa deuseztatuz.

Gauza asko ditugu eztabaidatzeko. Euskal Unibertsitatearen beharra rekin askok egiten dugu bat, baina oso gutxitan eztabaidatu dugu Unibertsitate horren ezaugarriez.

Beste aldetik, argi dago egungo marko politikoak ez duela baimentzen horrelako Euskal Unibertsitatea eratzea. Orduan, nondik jo?

Orain dela gutxi, UPV/EHUko irakasle-talde batek *Basarte* Campus euskalduna eratzearen ideia plazaratu zuen.

Eta ideia erakargarria iruditzen zait. Beraiek ausardia eskatzen zuten. Eta ados nago: ausartak ez bagara, inertziak jan egingo gaitu. Unibertsitate elebidunetako —behintzat, UPV/EHUko— Euskararen Normalkuntzarako Planek mugak dituzte, eta, beharbada, inertzia horri iraulketa emateko garaia heldu zaigu.

Euskarak erreferente unibertsitarioa behar du, eta erreferente hori *Basarte* Campusa izan daiteke. Euskal Unibertsitate «ideala» gaur eraikitzen hasteko oztopoak ikusten ditut, baina Campusa eratzeak aukera ikusten dut. Behintzat, oztopo legalik ez dago. Arriskuak eta zailtasunak ere ikusten dizkiot, baina UPV/EHUko euskalduntze prozesuari ikusten dizkiodan bezala. Dударik gabe, Campus horren aldeko lanari ekiten diogunean ikusiko dugu zein motatako oztopoak aurkitzen ditugun edota zein arrisku agertzen diren, eta praktikara eramatean gainditu beharko ditugu arrisku eta oztopo horiek.

Hori bai, puntu bat definitu beharko dugu hasiera-hasieratik: Campus horrek zein motatako harremanak izango ditu Euskal Herrian dauden unibertsitateekin? UPV/EHUk kokatuta egongo al da? Posible izango da Unibertsitate ezberdinetako irakasle eta ikasleak bertan aritzea?

Euskal Unibertsitaterako bidean, beste tresna bat ikusten dut beharrezkoa: askotan komentatu dugun bezala, egun dispertsaturik dagoen euskal komunitate zientifikoa egituratzea.

Eztabaidatzeko eta egiteko gauza asko ditugu. Has gaitzen ba lanean!